

แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับ
สินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

โดย

นายปรัชญา ศรีอัมพรแสง
อัยการพิเศษฝ่าย
สำนักงานอัยการสูงสุด

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562 – 2563

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์” ลักษณะวิชา การเมือง ของ นายปรัชญา ศรีอัมพรแสง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62 ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช 2562 - 2563

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย นายปรัชญา ศรีอัมพรแสง **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 62

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินคดีในต่างประเทศ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตการวิจัยมุ่งเน้นศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์เป็นสำคัญ โดยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิด้านการดำเนินคดีอาญา พิจารณาประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะอาชญากรรมในปัจจุบันมีทั้งที่มุ่งกระทำต่อตัวสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในลักษณะการแย่งกรรมสิทธิ์จากเจ้าของ และการลักลอบแอบทำสำเนาหรือนำข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ล่วงรู้ไปใช้แสวงหาประโยชน์อย่างอื่น ปัจจุบันบทบัญญัติกฎหมายและแนวทางวินิจฉัยของศาลยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน ผู้บังคับใช้กฎหมายบางส่วนจึงเลือกนำความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบมาใช้บังคับแก่กรณี อย่างไรก็ตาม ความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบและความผิดฐานลักทรัพย์มีองค์ประกอบกฎหมายและอัตราโทษที่แตกต่างกัน รวมทั้งอำนาจของพนักงานอัยการในการเรียกคืนทรัพย์สินหรือให้ใช้ราคาก็แตกต่างกัน สำหรับตัวอย่างการดำเนินคดีในต่างประเทศมีทั้งกลุ่มประเทศที่บัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์ให้ครอบคลุมถึงทรัพย์บางประเภทที่ไม่มีรูปร่างและกลุ่มประเทศซึ่งมีการบัญญัติเป็นความผิดฐานเฉพาะที่มีใช้ความผิดฐานลักทรัพย์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ในด้านการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับความผิด ควรผสมผสานแนวทางการกำหนดคำนิยามศัพท์ของคำว่า “ทรัพย์” และคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์แห่งการกระทำที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง ควบคู่ไปกับแนวทางการกำหนดเป็นฐานความผิดเฉพาะเพื่อให้ครอบคลุมการกระทำความผิดบางประการซึ่งไม่เข้ากรณีที่เป็นการกระทำที่เป็นการตัดกรรมสิทธิ์จากผู้เป็นเจ้าของอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์ พร้อมทั้งปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ในด้านการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดเพิ่มเติมเพื่อให้การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 สอดคล้องกับรูปแบบการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งกระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน

Abstract

Title Guidelines for Prosecution of Theft against Digital Assets and Electronic Data
Field Politics
Name Mr. Prajya Sriampornsang **Course** NDC Class 62

This research is aimed at studying the problems and obstacles in criminal proceedings against theft committed against digital assets or electronic data, studying litigation in other countries, and giving suggestions to improve relevant provisions of law. The scope of the research focuses on the problems and obstacles in criminal proceedings against theft, by methods of collecting primary data from in-depth interview with public prosecutors and inquiry officials qualified in criminal proceedings; and secondary data from literature reviews. It is found that the nature of crimes found is both aimed at digital assets and electronic data in way of taking ownership of the owner, and secretly copying or exploiting the known electronic data for any other purpose. At present, the statutory provisions and court decisions are not yet clear. Some law enforcements then have opted to apply offences against electromagnetic records to the cases. However, the offences against electromagnetic records and offence of theft have different elements of law and penalties. Also, the power of the public prosecutors to restore properties for the two offences are different. As for litigation approaches in other countries, there are both offences of theft to cover certain types of intangible assets, and legal provisions for specific offences apart from the offence of theft.

The researcher, therefore, has recommended that in terms of amendment of law on offences, there should include the definitions of “thing” and “property” in the Penal Code to cover the object of action that is digital assets or electronic data which is intangible property; along with imposing specific offences in order to cover certain offences which do not amounting to taking away of the ownership from the owner which constitutes the offence of theft as well as revising the law on the protection of victims’ rights in the Computer Related Crimes Act, B.E. 2007 (as amended). In terms of further research, it should be carried out to ensure the amendment of the Computer Related Crimes Act, B.E. 2007 to be in line with new technology offences committed against digital assets or electronic data.

คำนำ

“สินทรัพย์ดิจิทัล” อันได้แก่ คริปโทเคอร์เรนซีหรือสกุลเงินเข้ารหัส โทเคนดิจิทัล และหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นในทำนองเดียวกัน ได้ถูกนำไปใช้ในการลงทุน การแลกเปลี่ยน และการชำระราคาในระบบเศรษฐกิจของไทยอย่างแพร่หลาย และเนื่องจากสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้มีมูลค่าราคาสูง สามารถเทียบเคียงและเปลี่ยนเป็นอัตราเงินสกุลพื้นฐานทั่วไปได้ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้จึงก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยที่ความผิดเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เริ่มเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มในการกระทำความผิดแบบไร้พรมแดน ก่อให้เกิดมูลค่าความเสียหายที่สูงมาก ดังนั้น หากประเทศไทยยังไม่มีกรปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายซึ่งในปัจจุบัน พบว่ามีความคลุมเครือเกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ว่าจะสามารถใช้บังคับกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล หรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างได้หรือไม่ เพื่อจัดการกับการกระทำที่มีลักษณะเข้าข่ายเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ย่อมจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของไทยอย่างรุนแรง ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือต่อภาคธุรกิจและภาคการลงทุนได้

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญา ความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ และแนวทางการดำเนินคดีฐานลักทรัพย์ในต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์รูปแบบใหม่ๆ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

(นายปรัชญา ศรีอัมพรแสง)

นักศึกษาคณะนิติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์นี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก พลโท นักรบ บุญบัวทอง และ พันเอก ถนายน ขำวิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนวทาง และคำแนะนำ ในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของเนื้อหาทุกขั้นตอนของการวิจัย และขอขอบคุณ พันโทเฉลิมพล สาริบุตร ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาตรวจรูปแบบการพิมพ์เอกสารวิจัย เพื่อให้เอกสารวิจัยนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยซาบซึ้งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ ร้อยตำรวจเอกหญิง กชกร เพ็ญระนัย, พันตำรวจโท ชานนท์ คำนวนคักดี, พันตำรวจโท ดร.ณ จาดเจริญ, พันตำรวจโท อัศวินุต แสงทองดี, ท่านคงยศ คุณจักร์, ท่านณัฐพล จารุวรรณ, ท่านเบญจพร วัชรระวุฒิชัย, ท่านปกรณ์ ธรรมโรจน์, ท่านเสาวนีย์ ขำสำอางค์ และ อินทรภาพร จันทร์สว่าง ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ แนวทางการดำเนินคดีในต่างประเทศ และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผ่านการตอบแบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณสำนักงานอัยการสูงสุดที่ได้มอบโอกาสอันมีค่ายิ่งให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าศึกษาในหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ. รุ่นที่ 62) ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ซึ่งเป็นสถาบันชั้นนำของชาติทางการศึกษาเชิงสหวิทยาการด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคง และได้จัดทำเอกสารวิจัยฉบับนี้ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยต่อไป

(นายปรัชญา ศรีอัมพรแสง)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	5
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกฎหมายของไทย	8
วิวัฒนาการทางกฎหมายของความผิดฐานลักทรัพย์ของไทย	11
ความหมายและลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์	17
สถานการณ์ความผิดลักทรัพย์ที่กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์	22
บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่มีวัตถุแห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์	27
บทบาทการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ของพนักงานอัยการ	32
แนวทางการบังคับคดีทรัพย์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์	34
แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ในต่างประเทศ	35
วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
กรอบแนวคิดของการวิจัย	40
สรุป	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การดำเนินคดีหลักทรัพย์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์	42
เจตนารมณ์ของการลงโทษความผิดฐานหลักทรัพย์	42
ตัวอย่างอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์	49
สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีหลักทรัพย์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์	55
สรุป	61
บทที่ 4 วิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญา ความผิดฐานหลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทาง อิเล็กทรอนิกส์	63
วิเคราะห์ความจำเป็นในการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมาย	64
วิเคราะห์บทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานหลักทรัพย์ในต่างประเทศ	68
วิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน	71
วิเคราะห์แนวทางการกำหนดฐานความผิดเฉพาะ	73
สรุป	77
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	79
สรุป	79
ข้อเสนอแนะ	84
บรรณานุกรม	86
ภาคผนวก	93
ผนวก ก พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 (เฉพาะส่วนของนิยามศัพท์)	94
ผนวก ข พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม)	97
ผนวก ค แบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	108
ประวัติย่อผู้วิจัย	112

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สรุปบทบัญญัติความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เฉพาะฐานความผิดหลักที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ไม่รวมถึงกรณีฐานความผิดที่เป็นเพียงการกำหนดบทเพิ่มโทษ	28
3-1	ความแตกต่างระหว่างความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบและความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา (เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุแห่งการกระทำที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์)	58

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2-1	มูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ในประเทศไทย ปี 2558-2560 และคาดการณ์ปี 2561	25
2-2	ร้อยละของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ในประเทศไทย ปี 2558-2560 จำแนกตามลักษณะสินค้าและบริการ (ไม่รวมมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ)	26
2-3	ภาพแสดงกระบวนการยึดและอายัดสินทรัพย์ดิจิทัล	34
4-1	แผนภาพการใช้งานนวัตกรรมด้านดิจิทัลของคนไทย เปรียบเทียบระหว่าง ปี พ.ศ. 2563 และ ปี พ.ศ. 2562	64
4-2	แผนภาพรูปแบบวิธีการชำระราคาในการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ของคนไทย	65

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 12 ของไทย ใช้บังคับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 จนถึงปัจจุบัน ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางฐาน เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ และความผิดฐานรับของโจรของไทย ใช้บังคับกับการกระทำ ความผิดกับ “ทรัพย์สิน” อันได้แก่ ทรัพย์สินที่มีรูปร่างเท่านั้น แตกต่างจากความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ หรือความผิดฐานริดเอาทรัพย์สิน ซึ่งใช้บังคับกับการทำความผิดกับ “ทรัพย์สิน” ซึ่งรวมถึงทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างด้วย แม้ว่าในอดีตศาลฎีกาของไทยได้วินิจฉัยเป็นแนวบรรทัดฐานในคำพิพากษาฎีกาที่ 877/2501 และ 1880/2542 (ประชุมใหญ่) ว่าการลักกระแสรไฟ และการลักสัญญาณโทรศัพท์จากตู้สาธารณะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ แต่อย่างไรก็ดี มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5354/2539 กรณีการนำโทรศัพท์เคลื่อนที่ปรับจูนและก๊อปปี้คลื่นสัญญาณเพื่อลักลอบใช้บริการสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5161/2547 เกี่ยวกับการลักลอบคัดลอกเอาไปซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ โดยวินิจฉัยว่า สัญญาณโทรศัพท์และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ใช่ “ทรัพย์สิน” จึงเกิดเป็นข้อถกเถียงอย่างกว้างขวางถึงความชัดเจนในการใช้บังคับความผิดฐานลักทรัพย์ (รวมถึงความผิดฐานยักยอกทรัพย์และความผิดฐานรับของโจร) ว่าครอบคลุมการทำความผิดต่อทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างนอกจากกระแสรไฟและสัญญาณโทรศัพท์จากตู้สาธารณะด้วยหรือไม่

ปัจจุบัน “สินทรัพย์ดิจิทัล” อันได้แก่ คริปโทเคอร์เรนซีหรือสกุลเงินเข้ารหัส โทเคนดิจิทัล และหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่น ตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ถูกนำไปใช้ในการลงทุน การแลกเปลี่ยน และการชำระราคาในระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นที่แพร่หลาย ซึ่งสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้มีมูลค่าราคาสูง สามารถเทียบเคียงและแลกเปลี่ยนเป็นอัตราเงินสกุลพื้นฐานทั่วไปได้ เช่น สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ และผู้เป็นเจ้าของสามารถแสดงอำนาจการครอบครองได้ด้วยการใช้มาตรการความปลอดภัยที่ระบบกำหนด อาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นอย่างมาก และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นเนื่องจากความผิดเหล่านี้มักเป็นความผิดข้ามพรมแดนซึ่งหลายประเทศกำลังเผชิญอาชญากรรมเหล่านี้เช่นเดียวกับไทย

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การทำธุรกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลเริ่มตกเป็นเป้าหมายในการทำความผิดอาญาหลายประเภท เช่น การฉ้อโกงการลงทุน การแสกเข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์เพื่อลักเอาหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของเงินดิจิทัล การกรรโชกข่มขู่ด้วยการฝังมัลแวร์คอมพิวเตอร์เพื่อเรียกเงินดิจิทัลเป็นค่าไถ่ ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำความผิดเกี่ยวกับ

คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560) ใช้บังคับกับกระทำความผิดในส่วนที่กระทำต่อตัวระบบ

คอมพิวเตอร์และการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอื่นเท่านั้น ส่วนลักษณะของการกระทำผิดที่คนร้ายมุ่งหมาย เช่น การกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางทรัพย์สินโดยทุจริต อยู่ภายใต้การบังคับแห่งบทบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา แต่บทบัญญัติกฎหมายความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญายังไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดต่อสินทรัพย์ดิจิทัลหรือหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นอย่างชัดเจน อีกทั้งแนวทางการตีความและการปรับใช้กฎหมายของศาลในความผิดฐานลักทรัพย์กรณีที่เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างยังไม่มีที่ชัดแจ้งเพียงพอ จึงเกิดปัญหาความคลุมเครือว่าบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยนั้นจะสามารถใช้บังคับกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างได้หรือไม่

โดยที่ประเทศไทยอยู่ในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือระบบประมวลกฎหมายประมวลกฎหมาย ซึ่งยึดถือฝ่ายนิติบัญญัติเป็นบ่อเกิดหลักของกฎหมาย ส่วนคำพิพากษาเป็นเพียงแนวทางในการปรับใช้กฎหมายกับข้อเท็จจริง ไม่มีผลผูกพันบังคับศาลในคดีอื่นอย่างเป็นกฎหมายแตกต่างจากประเทศในกลุ่มสกุลคอมมอนลอว์ที่คำพิพากษาของศาลมีผลใช้บังคับอย่างกฎหมายได้ ดังนั้น แม่ว่านักวิชาการและผู้ใช้บังคับกฎหมายบางส่วนจะแสดงความคิดเห็นว่า สมควรนำแนวการวินิจฉัยเรื่องการลักกระแสไฟฟ้ามาใช้บังคับอนุโลมกับการลักทรัพย์ที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลไปพลางก่อน แต่ก็ไม่มีหลักประกันว่าศาลในคดีหลังจะวินิจฉัยเป็นไปในทำนองเดียวกับศาลในคดีดังกล่าว เพราะคำพิพากษาดังกล่าวมิใช่กฎหมายที่ศาลในคดีหลังต้องยึดถือเป็นเด็ดขาด และสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ก็มีลักษณะแตกต่างจากกระแสไฟฟ้าหรือสัญญาณโทรศัพท์

เมื่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เริ่มเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มในการกระทำความผิดแบบไร้พรมแดน และก่อให้เกิดมูลค่าความเสียหายที่สูงมาก หากประเทศไทยไม่มีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายเพื่อจัดการกับการกระทำที่มีลักษณะเข้าข่ายเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างชัดเจนแล้วย่อมจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของไทยอย่างรุนแรง ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือต่อภาคธุรกิจและภาคการลงทุนได้ นอกจากนี้ ยังส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายด้วยการเรียกให้จำเลยในคดีอาญาคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายในการยื่นฟ้องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ด้วย

ดังนั้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ ที่มุ่งศึกษาค้นหาเหตุผลเจตนารมณ์ของความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในทางกฎหมาย และแนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ในกรณีที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งเน้นศึกษาการกระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าข่ายลักษณะความผิดฐานลักทรัพย์ ทั้งนี้ในงานวิจัยจะมีการกล่าวถึงความผิดฐานยกยอกทรัพย์และความผิดฐานรับของโจรซึ่งใช้บังคับกับการกระทำความผิดกับทรัพย์ที่มีรูปร่างเช่นเดียวกับความผิดฐานลักทรัพย์เฉพาะเพียงในภาพรวม

2. ขอบเขตด้านประชากร

มุ่งเน้นศึกษาแนวคิดของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลรวม 10 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี บทบัญญัติกฎหมาย รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับระบบกฎหมายของไทย ความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ความหมายและลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่ได้กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บทบาทการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ของพนักงานอัยการ และกรณีศึกษาของอาชญากรรมกระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กำหนดเอาไว้ในหัวข้อขอบเขตของการวิจัย ข้อ 2 เพื่อสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ในกรณีของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ และตัวอย่างอาชญากรรมกระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (ข้อมูลทฤษฎี) มาพิจารณาร่วมกับข้อมูลผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ (ข้อมูลปฐมภูมิ) โดยใช้วิธีการผสมผสานข้อมูลเข้าด้วยกัน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดมาใช้วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ในต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยนำหลักการ ทฤษฎี และแนวคิด มารองรับข้อสรุปจากการศึกษาวิจัยอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
2. ทราบถึงแนวทางการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ
3. สามารถเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

คำจำกัดความ

คริปโทเคอร์เรนซี และโทเคนดิจิทัล หมายถึง หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีความประสงค์ที่จะใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าบริการ หรือสิทธิอื่นใด หรือแลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์ดิจิทัลและให้หมายความรวมถึงหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดตามที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และ

ตลาดหลักทรัพย์ ประกาศกำหนดโทเคนดิจิทัล

หมายถึง หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. กำหนดสิทธิของบุคคลในการเข้าร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจการใด ๆ 2. กำหนดสิทธิในการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการหรือสิทธิอื่นใดที่เฉพาะเจาะจง

ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในข้อตกลงระหว่างผู้ออกและผู้ถือและให้หมายความรวมถึงหน่วยแสดงสิทธิอื่นตามที่คณะกรรมการกำกับ

หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ประกาศกำหนดข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

หมายถึง ข้อมูล ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบของ ตัวอักษร ตัวเลข เสียง ภาพ หรือรูปแบบอื่นใดที่สื่อความหมายได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ ที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีใช้ความลับทางการค้าตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545

บทที่ 2

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์

สินทรัพย์ดิจิทัลโดยเฉพาะอย่างยิ่งคริปโทเคอร์เรนซีรวมถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงในระบบเศรษฐกิจ อีกทั้งมีการใช้อย่างแพร่หลายเพื่อการชำระราคาและการซื้อขายเก็งกำไร ปัจจุบันนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยเริ่มยอมรับสถานะของสินทรัพย์ดิจิทัลมากกว่าในอดีต ในเวลาเดียวกันสินทรัพย์ดิจิทัลก็เริ่มตกเป็นเป้าหมายในการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบของเหล่าอาชญากร ทำให้ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินได้จำกัดอยู่แต่เพียงการกระทำกับทรัพย์สินที่มีรูปร่างจับต้องได้เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป อาชญากรรมที่เกิดกับสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นอย่างมาก และยังมีแนวโน้มที่ความรุนแรงมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ในด้านของกฎหมายกลับพบว่ามีความคลุมเครือเกี่ยวกับบทบัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาว่าจะใช้บังคับครอบคลุมการกระทำความผิดต่อสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยหรือไม่ เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยนั้นมีหลายฐานความผิด ซึ่งความผิดแต่ละฐานได้กำหนดวัตถุประสงค์แห่งการกระทำแตกต่างกัน โดยมีทั้ง “ทรัพย์สิน” และ “ทรัพย์สิน” ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาก็ได้กำหนดนิยามศัพท์ของคำว่า “ทรัพย์สิน” และ “ทรัพย์สิน” เอาไว้ ผู้บังคับใช้กฎหมาย จึงมีความกังวลว่าจะสามารถปรับใช้ความผิดฐานลักทรัพย์กับการกระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ได้หรือไม่

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงแนวทางการดำเนินคดีในต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยในบทที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานลักทรัพย์ สถานการณ์และบทเรียนการดำเนินคดีกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลในต่างประเทศที่สำคัญ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยในบทต่อไป โดยมีลำดับการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกฎหมายของไทย
2. วิวัฒนาการทางกฎหมายของความผิดฐานลักทรัพย์ของไทย
3. ความหมายและลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
4. สถานการณ์ ความผิดลักทรัพย์ที่กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
5. บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
6. บทบาทการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของพนักงานอัยการ

7. แนวทางการบังคับคดีทรัพย์สินที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
8. แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ในต่างประเทศ
9. วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดของการวิจัย
11. สรุป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกฎหมายของไทย

เมื่อเกิดปัญหาการใช้กฎหมายอาญานำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยการตีความกฎหมาย สิ่งสำคัญประการแรกที่ผู้บังคับใช้กฎหมายต้องระลึกอยู่เสมอ คือ ประเทศไทยอยู่ในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือระบบประมวลกฎหมายซึ่งยึดถือฝ่ายนิติบัญญัติเป็นบ่อเกิดหลักของกฎหมาย ส่วนคำพิพากษาเป็นเพียงแนวทางในการปรับใช้กฎหมายกับข้อเท็จจริง ไม่มีผลผูกพันบังคับศาลในคดีอื่นๆ อย่างเป็นกฎหมาย และสิ่งสำคัญประการที่สอง คือ แนวคิดการใช้กฎหมายอาญาซึ่งมีมิติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของสังคมและมีโทษทางอาญาที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล แตกต่างจากการใช้กฎหมายแพ่งที่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ของเอกชนภายใต้กฎหมายมีอิสระในการผูกนิติสัมพันธ์กัน

1. แนวคิดระบบกฎหมายที่สำคัญของโลก

ในโลกปัจจุบันมีระบบกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่ ระบบประมวลกฎหมาย หรือ Civil Law และระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือ Common Law สำหรับประเทศไทยนั้น เมื่อศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมาย พบว่า ประเทศไทยรับเอาแบบอย่างกฎหมายมาจากประเทศโลกตะวันตกมาเป็นแนวทางบัญญัติกฎหมายตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และได้เริ่มมีการจัดทำประมวลกฎหมายขึ้นในด้านอาญานั้น เดิมประเทศไทยมีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) เป็นบทกฎหมายหลัก จนถึงยุคที่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาเพื่อใช้แทนกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา โดยประมวลกฎหมายอาญาได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เดิม ให้เหมาะสมทันสมัยยิ่งขึ้น นอกจากประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ประเทศไทยยังมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายในรูปแบบลายลักษณ์อักษรอีกหลายฉบับ โดยผู้บัญญัติกฎหมายในขณะนั้นเห็นว่ากฎหมายในระบบประมวลกฎหมายสามารถทำความเข้าใจง่ายและสะดวกในการนำมาใช้อ้างอิงพิจารณาตัดสินได้ในทันที เพราะมีตัวบทกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรในลักษณะที่มีการจัดเป็นหมวดหมู่ไว้แล้ว (อรุณทัย ชื่อสุวรรณ, 2560 : 32) อย่างไรก็ตาม สำหรับแนวปฏิบัติพิจารณาตัดสินคดีของศาลไทยก็ยังคงยึดถือคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นแนวทางหรือบรรทัดฐานในการตัดสินคดีความเรื่อยมาอันคล้ายคลึงกับระบบคอมมอนลอว์ แต่ศาลไทยก็ไม่ได้ยึดถือคำพิพากษาศาลฎีกาอย่างเคร่งครัดเสียทีเดียว โดยแนวทางตามคำพิพากษาในคดีก่อนหน้าเป็นเพียงส่วนช่วยวิเคราะห์หาเหตุผลของกฎหมายและใช้อุดช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งบ่อยครั้งที่เหตุผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลสูงก็จะเป็นบรรทัดฐานที่ศาลล่างและศาลในภายหลังยึดถือปฏิบัติตาม (วิชา มหาคุณ, 2525 : 84-85) อีกทั้งในบางกรณี

คำพิพากษาฎีกาที่ออกมาภายหลังอาจขัดแย้งกับคำพิพากษาฎีกาก่อนหน้าได้ (โสภณ รัตนากร, 2538 : 5)

2. แนวคิดหลักความรับผิดทางอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้วางแนวคิดหลักความรับผิดทางอาญาไว้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, กรุงเทพฯ : 3-6 – 3-8)

2.1 หลักกฎหมายอาญาต้องเป็นลายลักษณ์อักษร

หลักนี้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้” มาจากแนวคิดที่ว่า การลงโทษในทางอาญาเป็นเรื่องที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชน ดังนั้น กฎหมายอาญาจึงต้องมีบทบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้นจึงจะมีผลใช้บังคับได้ เพราะยังมีหลักกฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 64 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดทางอาญาไม่ได้” ดังนั้นเพื่อความเป็นธรรม รัฐจึงมีหน้าที่พึงทำให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสรับรู้กฎหมายผ่านการบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจนก่อนที่จะไม่เปิดโอกาสให้บุคคลใดกล่าวอ้างความไม่รู้กฎหมายขึ้นเป็นข้อแก้ตัว

2.2 หลักกฎหมายอาญาต้องมีบัญญัติความผิดและโทษไว้ในขณะกระทำ

หลักนี้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 เช่นเดียวกับหลักกฎหมายอาญาต้องเป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อ

2.2.1 กระทำการอันกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะกระทำนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดตามหลักที่ว่า “ไม่มีความผิด หากไม่มีกฎหมาย” หรือ “Nullum crimen, sine lege”

2.2.2 กฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นต้องกำหนดโทษไว้ ตามหลักที่ว่า “ไม่มีโทษ ไม่มีกฎหมาย” หรือ “Nella poena, sine lege”

2.3 หลักกฎหมายอาญาย้อนหลังเป็นผลร้ายไม่ได้

หลักนี้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 3 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างกับกฎหมายที่ใช้ในภายหลังการกระทำความผิดให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าทางใด เว้นแต่คดีถึงที่สุดแล้ว...” ซึ่งหมายความว่า กฎหมายอาญาจะใช้อย้อนหลังบังคับแก่ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ซึ่งเกิดก่อนวันที่กฎหมายใช้บังคับเพื่อลงโทษบุคคลหรือเพิ่มโทษบุคคลให้หนักยิ่งขึ้นไม่ได้ แต่อาจใช้บังคับย้อนหลังเพื่อเป็นคุณแก่ผู้ที่ต้องได้รับโทษได้

3. แนวคิดหลักการใช้และการตีความกฎหมายอาญา

แม้ว่ากฎหมายอาญาของไทยอยู่ในรูปลายลักษณ์อักษร แต่ก็เป็นไปได้ที่จะบัญญัติรายละเอียดของกฎหมายให้ชัดเจนแน่นอนครอบคลุมทุกประเด็น ซึ่งหลักการร่างกฎหมายทั่วไป คือ การร่างกฎหมายด้วยถ้อยคำที่กระชับและรัดกุมที่สุด อย่างไรก็ตาม ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความจำเป็นในการตีความกฎหมาย โดยแนวคิดการตีความกฎหมายอาญาจะต้องตีความตามตัวอักษร ประกอบกับการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นๆ และต้องยึดหลักกฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัดเพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนผู้อยู่ภายใต้การใช้บังคับกฎหมายจะได้รับความ

เป็นธรรม ซึ่งการตีความกฎหมายอาญามีหลักการสำคัญ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, กรุงเทพฯ : 3-10 – 3-21 ; หยุด แสงอุทัย, 2523 : 53)

3.1 การตีความกฎหมายตามตัวอักษร

แนวทางการตีความกฎหมายอาญาปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 กล่าวคือ เมื่อกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำใดเป็นความผิดและต้องรับโทษในทางอาญาแล้ว การกระทำนั้นๆ เท่านั้นที่เป็นความผิด และผู้กระทำจะต้องถูกลงโทษ โดยต้องถือตามถ้อยคำในตัวของกฎหมายอย่างเคร่งครัดเป็นสำคัญ ความหมายของถ้อยคำในที่นี้ หมายถึงความหมายตามที่วิญญูชนทั่วไปเข้าใจ แต่หากมีกรณีใดที่ผู้บัญญัติกฎหมายต้องการให้ถ้อยคำของกฎหมายมีความหมายเป็นการเฉพาะ หรือเป็นคำศัพท์ทางเทคนิค (Technical term) ผู้บัญญัติกฎหมายก็จะกำหนดเป็นบทวิเคราะห์ศัพท์หรือบทนิยาม (Definition) ไว้ในกฎหมาย แต่ต้องระมัดระวังว่าหลักที่ว่ากฎหมายอาญาต้องตีความตามตัวอักษรอย่างเคร่งครัดนั้น หมายถึงเฉพาะการเคร่งครัดในด้านที่เป็นคุณแก่จำเลย มิใช่ในทางที่จะเป็นโทษแก่จำเลย (ธานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ, 2523 : 407)

3.2 การตีความกฎหมายตามเจตนารมณ์

การตีความกฎหมายอาญาตามตัวอักษรเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายเข้าใจความหมายที่แท้จริงของบทบัญญัติกฎหมายได้ ดังนั้น ในบางกรณีจึงจำเป็นต้องพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายประกอบการตีความตามตัวอักษรด้วย แต่ทั้งนี้หากถ้อยคำในตัวของกฎหมายชัดเจนอยู่แล้ว ผู้บังคับใช้กฎหมายก็ไม่อาจตีความกฎหมายให้ผิดไปจากถ้อยคำอันชัดแจ้งนั้นได้ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ, 2523 : 388 ; หยุด แสงอุทัย, 2495 ก : 53)

กรณีที่บทบัญญัติกฎหมายมี “กรณีเป็นที่สงสัย” กล่าวคือ อาจตีความได้เป็นหลายนัย ศาลจะตีความตามนัยที่เป็นประโยชน์หรือเป็นผลดีแก่จำเลยได้หรือไม่เพียงใด ซึ่งในเรื่องนี้นักนิติศาสตร์ได้เคยให้บรรณาธิบายที่สำคัญไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร. หยุด แสงอุทัย (2495 ก : 54) กล่าวไว้ว่า

“...นอกจากนี้ยังมีหลักการตีความอีกข้อหนึ่งว่า ถ้ากรณีเป็นที่สงสัย ศาลจะต้องตีความให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา (in dubio pro reo) ฉะนั้น ถ้าจะมีการตีความได้สองทางและทางหนึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหามากกว่า ศาลพึงจะเลือกตีความในทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา แต่ทั้งนี้ หมายความว่าถึงเมื่อมีข้อสงสัยเกิดขึ้น ซึ่งศาลจะต้องตีความเช่นนั้นเท่านั้น ศาลไม่มีหน้าที่ที่จะพิจารณาหาช่องทางช่วยเหลือผู้ต้องหาในกรณีที่ไม่มีข้อสงสัยอันจะทำให้ศาลต้องตีความ และแม้ศาลจะมีความเห็นว่าจำเลยไม่ควรรับโทษ แต่เมื่อปรากฏว่าตามกฎหมายจำเลยได้กระทำความผิดและต้องรับโทษแล้ว ศาลต้องลงโทษจำเลย...”

ศาสตราจารย์ ธานินทร์ ภัยวิเชียร (ธานินทร์ ภัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ, 2523 : 419-420) กล่าวไว้ว่า

“...ในกรณีที่มีข้อสงสัยในเจตนารมณ์ของกฎหมายและอาจตีความตามบทบัญญัติของกฎหมายได้เป็นหลายนัย ศาลย่อมตีความในแง่ที่เป็นประโยชน์แก่จำเลยมากที่สุดได้เสมอ ไม่มีเหตุผลอันใดที่จะจำกัดการให้ประโยชน์แก่จำเลยในคดีอาญาแต่เฉพาะปัญหาข้อเท็จจริง แม้แต่ปัญหาข้อกฎหมาย โดยเฉพาะในการตีความ ศาลย่อมให้ประโยชน์แห่งความสงสัยแก่จำเลยได้ดุษกกัน...”

และด้วยเหตุที่ใช้กฎหมายมีหลักการห้ามมิให้ประชาชนยกความไม่รู้กฎหมายขึ้นเป็นข้อแก้ตัว ดังนั้น เมื่อกฎหมายยังมีกรณีเป็นที่สงสัย ก็จำต้องตีความไปในทางที่เป็นประโยชน์หรือเป็นผลดีต่อผู้กระทำที่จะต้องได้รับโทษทางอาญาตามกฎหมาย

วิวัฒนาการทางกฎหมายของความผิดฐานลักทรัพย์ของไทย

การที่จะทำให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาในปัจจุบันจำเป็นต้องศึกษาย้อนหลังไปถึงกฎหมายในอดีตและพัฒนาการในเวลาต่อมา การลักทรัพย์ถือเป็นความผิดทั้งทางศีลธรรมและตามกฎหมาย โดยความผิดฐานลักทรัพย์ปรากฏอยู่ตั้งแต่เริ่มแรกในยุคที่ระบบประมวลกฎหมายเผยแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทย โดยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ซึ่งมีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2451 อันเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทยที่ดำเนินการร่างตามวิธีการของประเทศตะวันตกตั้งแต่ พ.ศ. 2440 โดยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้นำหลักกฎหมายบางเรื่องมาจากกฎหมายตราสามดวงมาผสมผสานกับหลักกฎหมายอาญาตะวันตก จัดทำต้นร่างเป็นภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส แล้วแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย (คนพล จันทน์หอม, 2553 : 1-25)

สำหรับความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นั้น ปรากฏอยู่ในส่วนที่ 9 ว่าด้วยความผิดที่ประทุษร้ายแก่ทรัพย์ ในหมวดที่ 1 มาตรา 288 ต้นร่างภาษาอังกฤษว่า

Section 288 Whoever dishonestly takes away any property belonging wholly or in part to any other person, without the consent of such person, is said to commit theft, and shall be punished with imprisonment not exceeding three years and the fine not exceeding five hundred ticals.

แปลเป็นภาษาไทยตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้ว่า
 มาตรา 288 ความว่า ผู้ใดบังอาจเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยการทุจริต ทรัพย์สินนั้น
 จะ เป็นของๆ ผู้หนึ่งผู้ใดทั้งนั้นก็ตาม หรือผู้หนึ่งผู้ใดเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นแม้แต่ส่วนหนึ่ง
 ก็ตาม ถ้าแลมันบังอาจเอาไปโดยเจ้าของเขามีได้อนุญาตใช้ ท่านว่ามันคือโจรลักทรัพย์
 มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่าสามปี แลให้ปรับไม่เกินกว่าห้าร้อยบาท
 ด้วยอีก โสດหนึ่ง

นอกจากนี้ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีบทบัญญัติอธิบายคำสำคัญต่างๆ ไว้ใน
 มาตรา 6 ในกฎหมายฉบับเดียวกัน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127
 ซึ่งบัญญัติว่า

เพื่อมิให้เกิดความสงสัยในบทกฎหมายนี้ ท่านจึงให้อธิบายคำสำคัญต่างๆ ไว้เป็น
 หลักฐานในมาตรา 6 ต่อไปนี้ และให้ถือตามความอธิบายนั้นเสมอไป เว้นไว้แต่คำสำคัญ
 เหล่านี้เมื่อคำใดไปปรากฏที่ใดซึ่งมีเนื้อความขัดแย้งกับความอธิบายในมาตรา 6 นั้นไซ้ไร
 จึงให้ถือเอาเนื้อความในที่นั้นเป็นใหญ่

โดยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้บัญญัติอธิบายคำว่า “โดยทุจริต” และคำว่า
 “ทรัพย์สิน” ไว้ในมาตรา 6 ดังนั้น จึงต้องถือตามคำอธิบายในมาตรา 6 เป็นเกณฑ์ กล่าวคือ

มาตรา 6 (3) ความว่า ผู้ใดกระทำการแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองก็ดี เพื่อผู้อื่นก็ดีอัน
 เป็นประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นด้วยไซ้ไร
 ท่านว่าผู้นั้นกระทำการทุจริต มาตรา 6 (10) ความว่า ทรัพย์สินนั้น ท่านให้หมายความ
 บรรดาสิ่งของอันบุคคลสามารถมีกรรมสิทธิ์ หรือถืออำนาจเป็นเจ้าของได้ เป็นต้นว่า
 เงินตรา แลบรรดาสิ่งของอันพึงเคลื่อนที่ได้ก็ดี แลเคลื่อนที่ไม่ได้ก็ดี ท่านก็นับว่าเป็น
 ทรัพย์สินอันกล่าวมาในข้อนี้ (อรุโณทัย ชื่อสุวรรณ, 2560 : 9-18)

มีข้อสังเกตว่า กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้บัญญัติความหมายของคำว่าทรัพย์สิน
 ไว้เป็นพิเศษ ดังนั้น จึงพออนุมานได้ว่า กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ไม่ประสงค์ให้ทรัพย์สิน
 ในกฎหมายลักษณะอาญามีความหมายเดียวกันกับคำว่าทรัพย์สินตามที่บัญญัติในกฎหมายแพ่ง

ในเรื่องนี้ พระอินทปรีชา (เหยียน เลขะวณิช, 2468 : 42) มีความเห็นว่า การจะจำแนก
 ว่าสิ่งใดเป็นทรัพย์สินหรือไม่นั้นไม่อาจกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ตายตัวได้ แต่ต้องพิเคราะห์ถึงข้อกฎหมาย
 ในการวินิจฉัยกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองประกอบกับพฤติการณ์ของบุคคลต่อสิ่งนั้นๆ

ในเวลาต่อมาเมื่อกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ใช้บังคับมาสักระยะ ได้มีการประชุม
 เพื่อยกร่างประมวลกฎหมายอาญาขึ้นใหม่เพื่อใช้ทดแทนกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127
 เมื่อพิจารณารายงานการประชุมอนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ครั้งที่
 89/11/2483 (อ้างในอรุโณทัย ชื่อสุวรรณ, 2560 : 14) พบว่า คณะกรรมการร่างประมวลกฎหมาย
 ได้มีการพิจารณาถึงปัญหาการลักกระแสไฟฟ้าหรือพลังงานอื่นๆไว้ด้วย โดยคณะอนุกรรมการฯ ประสงค์
 ให้มีบทบัญญัติคาน้ำยามของคำว่า “ทรัพย์สิน” ให้ครอบคลุมถึงกรณีปัญหาการลักกระแสไฟฟ้าหรือ

พลังงานอื่นๆ แต่ปรากฏว่าเมื่อคณะอนุกรรมการฯ ศึกษากฎหมายอาญาของนานาประเทศแล้วพบว่า ในเวลาดังกล่าวยังไม่มีประเทศใดบัญญัติวิเคราะห์ศัพท์คำว่า “ทรัพย์สิน” (Thing) เอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา และหากจะใช้คำว่า “ทรัพย์สิน” (Property) กับความผิดฐานลักทรัพย์ ก็อาจมีปัญหาว่าจะมีความหมายครอบคลุมไปถึงลิขสิทธิ์หรือสิทธิในเครื่องหมายการค้าและสิทธิไม่มีรูปร่างอื่นๆ ด้วยหรือไม่ ซึ่งที่ประชุมอนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มีความเห็นว่า การตราประมวลกฎหมายอาญาควรให้เหมือนกันกับประมวลกฎหมายของต่างประเทศ โดยคณะอนุกรรมการฯ ได้อภิปรายถึงคำนิยามในมาตรา 6(10) ว่าทรัพย์สินนั้นควรมีความหมายถึงกระแสไฟฟ้าด้วยหรือไม่ จนในที่สุดที่ประชุมได้มติที่ประชุมก็ได้ตัดคำนิยามของคำว่าทรัพย์สินตามมาตรา 6(10) ออก โดยแสดงเหตุผลสรุปไว้ในรายงานการประชุมตอนหนึ่งว่า

“...(ค) ในประเทศต่างๆ ดังที่กล่าวมา คำว่า “ทรัพย์สิน” (Thing) “ทรัพย์สิน” (Property) ไม่ได้วิเคราะห์ศัพท์เป็นพิเศษไว้เป็นเฉพาะในกฎหมายอาญา อนุมานได้ว่า คำจำกัดความคำว่า “ทรัพย์สิน” และ “ทรัพย์สิน” ให้ถือว่า มีความหมายตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถ้าจะบัญญัติไว้เป็นพิเศษในกฎหมายอาญา ก็จะต้องให้มีความหมายเป็นพิเศษ และตามที่ได้กล่าวมาในข้อ (ข) ปัญหาว่ากระแสไฟฟ้าจะเป็น “Movable article” หรือไม่ นักนิติศาสตร์ส่วนมากก็เห็นว่าไม่เป็น ดังนั้น จะให้วิเคราะห์ศัพท์ของคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามความประสงค์ของทางอาญาไปถึงกระแสไฟฟ้าด้วย ฟังดูก็ขัดๆ การวิงวอนกระแสไฟฟ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีได้ จะมีก็แต่การลักหรือการฉ้อเท่านั้น เมื่อเป็นดังนี้ ไปบัญญัติลงโทษการลัก การฉ้อกระแสไฟฟ้าเป็นพิเศษ ในส่วนที่เกี่ยวกับการลัก การฉ้อ จะงตงมากกว่า

จึงขอเสนอให้ตัดบทวิเคราะห์คำศัพท์ของคำว่า “ทรัพย์สิน” ออก คงให้เข้าใจความหมายตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ และเสนอให้มีบทบัญญัติลงโทษการลัก การฉ้อกระแสไฟฟ้าเป็นพิเศษไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับการลัก การฉ้อ โดยทั่วไป”

ซึ่งในเรื่องนี้ ศาสตราจารย์ ดร. หยุด แสงอุทัย (2533 : 430) มีความเห็นเพิ่มเติมว่าการที่จะทราบความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายอาญานั้น จำเป็นต้องไปค้นหาความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เดิม) ซึ่งใช้บังคับในขณะนั้น ได้บัญญัติความหมายของคำว่าทรัพย์สินไว้ดังนี้

มาตรา 98 อันว่าทรัพย์สินนั้น โดยนิตินัยได้แก่วัตถุมีรูปร่าง

มาตรา 99 ทรัพย์สินนั้น ท่านหมายรวมทั้งทรัพย์สิน ทั้งวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคา และถือเอาได้

ต่อมาได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา โดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 3 บัญญัติให้ประมวลกฎหมายอาญาทำพระราชบัญญัติดังกล่าว (ฉบับปัจจุบัน) ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2500 เป็นต้นไป และมาตรา 4 บัญญัติให้ยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 2451 (กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127) นับแต่ที่ประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับ (ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับ Update ล่าสุด), ออนไลน์, 2563)

ความผิดฐานลักทรัพย์ในปัจจุบัน ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท”

จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายมาตรา 334 สามารถแยกองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานลักทรัพย์ ประกอบด้วย (คณิต ณ นคร, 2543 : 311 ; ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2555 : 303, 307)

1.1 การเอาไป

การเอาไปต้องมีลักษณะเป็นการแย่งการครอบครองในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ตลอดไป เป็นการเอาไปจากการครอบครองของผู้อื่น กล่าวคือ ทรัพย์นั้นมิใช่ครอบครองอยู่ ไม่ใช่ทรัพย์สินหาย หรือทรัพย์นั้นอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำอยู่แล้ว (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2555 : 303) และในขณะเดียวกันมีการก่อตั้งการครอบครองขึ้นใหม่โดยของผู้กระทำความผิดเอง กล่าวคือ ผู้นั้นต้องมีเจตจำนงที่จะแย่งการครอบครองทรัพย์ เป็นการเข้าถือเอาโดยผู้ครอบครองเดิมไม่อนุญาต ส่วนการหลอกลวงเพื่อให้เจ้าของเปิดโอกาสให้เอาไปซึ่งทรัพย์ก็ดี การยอมให้เอาไปเพราะถูกข่มขู่จึงเกิดความกลัวจึงยอมมอบทรัพย์ให้ก็ดี ไม่ถือเป็นการอนุญาต อาจเข้าข่ายเป็นความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกง แต่ไม่ใช่การลักทรัพย์

1.2 ทรัพย์

ความผิดฐานลักทรัพย์กำหนดว่าเป็นการกระทำต่อวัตถุแห่งการกระทำที่เป็น “ทรัพย์” แตกต่างจากความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ซึ่งเป็นเรื่องการหลอกลวงเพื่อให้ได้ไปซึ่ง “ทรัพย์สิน” ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าคำว่า “ทรัพย์”

2. องค์ประกอบภายในของความผิดฐานลักทรัพย์ ประกอบด้วย

2.1 เจตนาเอาไป

ผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์จะต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดตามกฎหมาย กล่าวคือ ต้องรู้ว่าการกระทำของตนนั้นเป็นการ “เอาไป” และรู้ว่าวัตถุแห่งการกระทำดังกล่าวเป็น “ทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย” ในขณะที่ผู้กระทำเอาทรัพย์นั้นไป

2.2 มูลเหตุจูงใจ “โดยทุจริต”

คำว่า “โดยทุจริต” เป็นมูลเหตุจูงใจหรือเจตนาพิเศษที่ใช้แยกแยะระหว่างความผิดฐานลักทรัพย์กับความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์อื่นๆ ออกจากกัน มาตรา 1 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัตินิยามของคำว่า “โดยทุจริต” ให้หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยคำว่า “ประโยชน์” ในที่นี้ หมายถึงประโยชน์อันเนื่องมาจากตัวทรัพย์ ประโยชน์จากการใช้ตัวทรัพย์ หรือประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ เช่นจากการซื้อขายแลกเปลี่ยน

ทั้งนี้ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปสำหรับความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาจากกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ในอดีต คือ ตามประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันมิได้นิยามความหมายของคำว่าทรัพย์เอาไว้เฉพาะดังเช่นกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 จึงพออนุมานได้ว่า ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้ประสงค์ให้คำว่า “ทรัพย์” มีความหมายเฉพาะเจาะจงในบริบท

กฎหมายอาญา การปรับใช้กฎหมายอาญาในฐานความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์จึงได้นำเอาคำนิยามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้นิยามความหมายของคำว่า “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” ไว้แตกต่างกัน กล่าวคือ

มาตรา 137 “อันว่าทรัพย์โดยนิตินัย ได้แก่ วัตถุที่มีรูปร่าง”

มาตรา 138 “ทรัพย์สินนั้นท่านหมายความรวมทั้งทรัพย์ ทั้งวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้”

จากความหมายของคำว่า “ทรัพย์” ข้างต้น จำกัดอยู่แต่เพียงสิ่งที่มีทั้งรูปร่าง โดยจะต้องมีขนาดและรูปทรงปริมาตร สามารถมองเห็นและสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสของร่างกาย (อรุณทัย ชื่อสุวรรณ, 2560 : 44-45)

ในอดีต มีประเด็นที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในกรณีของการลักกระแสไฟฟ้าไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 877/2501 คดีระหว่างพนักงานอัยการ กรมอัยการ โจทก์ กับ นายฮั่วเซียง หรือฮวดเซียง แซ่เตีย ที่ 1 นางเตียไค่ หลีเกียง ที่ 2 จำเลย โดยมีมติที่ประชุมใหญ่ ดังนี้

โจทก์ฟ้องว่า ระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 6 มีนาคม 2499 กลางคืน จำเลยกับพวกที่ยังไม่ได้ตัวมาฟ้อง สมคบกันลักทรัพย์ (กระแสไฟฟ้า) ของการไฟฟ้ากรุงเทพฯ กรมโยธาเทศบาล ซึ่งเป็นทรัพย์ใช้สำหรับราชการของการไฟฟ้ากรุงเทพฯ กรมโยธาเทศบาล และเพื่อสาธารณประโยชน์ อยู่ในความดูแลรักษาของนายสุวิทย์ มงคลรัตน์ เป็นราคา 9 บาท เหตุเกิดที่ตำบลตลาดพลู อำเภอธนบุรี จังหวัดธนบุรี ขอให้ลงโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 293, 294, 63 (ตรง กับมาตรา 334, 335, 83 ตามประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน)

จำเลยให้การปฏิเสธ และจำเลยที่ 2 ให้การว่าบ้านที่โจทก์หาว่าต่อสายไฟฟ้าเข้าบ้านนั้นอยู่ในความครอบครองของจำเลยที่ 2 มิได้เกี่ยวกับจำเลยที่ 1

ศาลอาญาพิจารณาได้ความว่า บ้านหลังเกิดเหตุเป็นของ นายเอียรโท เดิมนายเอียรโทให้นางศิริรัตน์ อาศัยอยู่ และนางศิริรัตน์ขออนุญาตตั้งหม้อใช้ไฟฟ้า ครั้นต่อมาจำเลยทั้งสองเข้าอาศัยในบ้านหลังนี้ นางศิริรัตน์จึงย้ายออกไปอยู่บ้านหลังใหม่ และขออนุญาตต่อการใช้ไฟฟ้า ย้ายหม้อไฟฟ้าไปติดตั้งบ้านใหม่ บ้านที่จำเลยอยู่จึงคงไม่มีไฟฟ้าใช้ แต่หลังจากนางศิริรัตน์ย้ายหม้อไฟฟ้าไปแล้ว บ้านที่จำเลยอยู่กลับมีไฟฟ้าใช้ขึ้น เจ้าหน้าที่การไฟฟ้าแจ้งต่อตำรวจและพากันมาตรวจบ้านที่จำเลยอยู่ ก็ปรากฏว่า จำเลยใช้ไฟฟ้าเพื่อแสงสว่างและใช้เล่นวิทยุโดยเอาสายไฟฟ้าจากในบ้านต่อเข้ากับสายเมน ศาลอาญาเห็นว่า ใครจะต่อสายไฟฟ้าเข้าบ้านจำเลยก็ตาม เมื่อจำเลยรู้แล้วยังไม่ได้ติดตั้งหม้อไฟฟ้า แต่จำเลยเปิดใช้กระแสไฟฟ้าร่วมกัน ก็เป็นการสมคบกันลักกระแสไฟฟ้า จึงพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 293 ไม่ผิดตามมาตรา 294 เพราะไฟฟ้ามิได้เป็นทรัพย์ที่ใช้แก่ราชการหรือสาธารณประโยชน์โดยเฉพาะ ให้จำคุกจำเลยคนละ 6 เดือน แต่ให้รอการลงโทษจำเลยไว้ภายใน 1 ปี โดยที่แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 2494 มาตรา 3 ให้จำเลยใช้ราคาค่ากระแสไฟฟ้าเป็นเงิน 9 บาทด้วย

จำเลยทั้งสองอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ฟังว่าจำเลยที่ 1 ผู้เดียวกระทำความผิดฐานลักกระแสไฟฟ้า ส่วนจำเลยที่ 2 เป็นแต่ภริยาจำเลยที่ 1 หลักฐานพยานโจทก์ไม่พาดพิงว่าจำเลยที่ 2 ร่วมกระทำความผิดด้วย ชั้นแรก

เจ้าพนักงานก็ได้จับจำเลยที่ 2 คงจับกล่าวหาจำเลยที่ 1 ผู้เดียว ภายหลังเจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่ให้ฟ้องจำเลยที่ 2 ด้วย จึงพิพากษาแก้ให้ยกฟ้องจำเลยที่ 2 เสีย

โจทก์และจำเลยที่ 1 ฎีกา โดยโจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยที่ 2 ดังศาลชั้นต้น ส่วนจำเลยที่ 1 ฎีกาขอเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ว่ากระแสไฟฟ้าไม่ใช่ทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา จึงยอมลี้กกันไม่ได้

ศาลฎีกาตรวจสำนวนฟังจำเลยแถลงการณ์ด้วยวาจา และประชุมปรึกษาแล้ว ข้อกฎหมายที่จำเลยที่ 1 ฎีกาขึ้นมาว่า ตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งออกใช้เวลานี้ไม่มีบัญญัติว่าทรัพย์สินคืออะไร จึงต้องใช้กฎหมายแพ่งวินิจฉัย ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์วิเคราะห์ว่า ทรัพย์สินได้แก่วัตถุอันมีรูปร่าง แต่กระแสไฟฟ้าเป็นพลังงาน มิใช่วัตถุมีรูปร่าง และไม่อาจหยิบถือเอาไปได้ ทั้งไม่อาจคิดเป็นราคาซื้อขายกัน จึงไม่ได้เป็นทรัพย์สินที่ลี้กกันได้ ปัญหาข้อนี้ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่มีมติว่า การลักกระแสไฟฟ้าย่อมเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 หรือ 335 แล้วแต่กรณี ดังนั้น ฎีกาของจำเลยที่ 1 จึงเป็นอันตกไป

คดีสำหรับจำเลยที่ 2 จะมีความผิดฐานสมคบกับจำเลยที่ 1 ลักกระแสไฟฟ้ารายนี้ด้วยหรือไม่นั้น ตามทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยที่ 2 เป็นภรรยาของจำเลยที่ 1 อยู่ในปกครองจำเลยที่ 1 ผู้เป็นสามี จำเลยที่ 1 ย่อมเป็นหัวหน้าครอบครัวและเป็นผู้ครอบครองบ้านเช่นนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ไปตรวจจับกุม จำเลยที่ 1 รับว่าเป็นเจ้าของบ้านก็จับแต่จำเลยที่ 1 ผู้เดียว ภายหลังเมื่อเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ให้สอบสวนเอาตัวจำเลยที่ 2 เป็นผู้ต้องหาด้วย จำเลยที่ 2 จึงถูกฟ้องร่วมกับจำเลยที่ 1 ตามรูปคดียังไม่พอจะเอาผิดจำเลยที่ 2 ฐานสมคบกับจำเลยที่ 1 ลักกระแสไฟฟ้ารายนี้ ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยที่ 2 ชอบแล้ว

จึงพร้อมกันพิพากษายืน ให้ยกฎีกาโจทก์และจำเลยที่ 1 เสีย

(สารรักษ์ประนาท ประมูล สุวรรณศรี ปรีพจน์พจนพิสุทธ์)

ศาลคดีนี้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ในปัญหาว่า การลักกระแสไฟฟ้าจะถือเป็นการลักทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334, 335 หรือไม่ ที่ประชุมส่วนมากเห็นว่า มีความผิดฐานลักทรัพย์สิน นอกจากพระตุลยพรรณปกรณ์ฎีกาซึ่งแสดงความเห็นว่า (อรรถุณทัย ชื่อสุวรรณ, 2560 : 21-22)

“...เดิมมีวิเคราะห์ศัพท์ไว้ชัดแล้วในกฎหมายลักษณะอาญา เวลานี้ไม่มีในประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่ เราก็ต้องดูตามประมวลกฎหมายแพ่งฯ ทรัพย์สิน ได้แก่ วัตถุมีรูปร่าง สนวนทรัพย์สินก็ว่าไว้แล้วว่าได้แก่อะไร ในประมวลกฎหมายอาญาใหม่ใช้คำว่าทรัพย์สินและทรัพย์สินในลักษณะต่างๆกัน เช่น ในความผิดฐานยักยอก มีทั้งทรัพย์สินและทรัพย์สิน ส่วนการลัก ชิง ปล้น ใช้คำว่าทรัพย์สินเท่านั้น ไม่มีคำว่าทรัพย์สิน การที่บัญญัติถึงทรัพย์สินก็หมายถึงทรัพย์สินที่หยิบถือเอาได้ กระแสไฟฟ้าจะลักชิง ปล้น และรับของโจรได้อย่างไร ต่อกระแสไฟฟ้าไปใช้ที่บ้านอื่นจะผิดรับของโจรได้ไหม”

ในเวลาต่อมา ศาลฎีกายังคงยึดหลักตามคำพิพากษาเรื่องการลักกระแสไฟฟ้าดังกล่าว ในกรณีการลักลอบใช้สัญญาณโทรศัพท์ ซึ่งศาลฎีกาเห็นว่า การต่อสายโทรศัพท์สาธารณะมาใช้นั้น ไม่เพียงแต่เป็นการใช้บริการเท่านั้น แต่เป็นการเหนี่ยวนำกระแสไฟฟ้าซึ่งอยู่ในความครอบครองขององค์การโทรศัพท์เข้ามาสู่การครอบครองของผู้กระทำ ดังนั้น การลักลอบใช้โทรศัพท์สาธารณะดังกล่าวจึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์สิน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1880/2542 (ประชุมใหญ่),

ออนไลน์, 2563) เช่นเดียวกับคำพิพากษาฎีกาที่ 2286/2545 (ออนไลน์, 2563) ก็ตัดสินตามแนวเดียวกันว่า สัญญาโอนโทรศัพท์เป็นกระแสไฟฟ้าที่แปลงมาจากเสียงพูดเคลื่อนที่ไปตามสายลวดที่ต่อพ่วงเป็นตัวนำจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง การลักเอาสัญญาโอนโทรศัพท์จากสายโทรศัพท์ซึ่งอยู่ในความครอบครองของผู้อื่นไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนโดยทุจริต จึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์

อย่างไรก็ดี ในเวลาต่อมามีกรณีการลักลอบนำคลื่นโทรศัพท์มือถือไปใช้ ศาลฎีกาวินิจฉัยในแนวทางที่ต่างจากเรื่องการลักกระแสไฟฟ้า โดยวินิจฉัยว่า การที่จำเลยนำโทรศัพท์มือถือมาปรับจูนและก๊อปปี้คลื่นสัญญาโอนโทรศัพท์ของผู้เสียหายแล้วใช้รับส่งวิทยุคมนาคมโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นเพียงการแย่งการใช้คลื่นสัญญาโอนโทรศัพท์ของผู้เสียหายโดยไม่มีสิทธิมิใช่เป็นการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยทุจริต จึงไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 5354/2539, ออนไลน์, 2563)

ความหมายและลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

จากงานวิจัยของศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์, 2563) พบว่าสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นทรัพย์สินที่เกิดขึ้นใหม่และอาจยังคงมีการเปลี่ยนแปลงได้ในคุณลักษณะ หรืออาจมีสินทรัพย์ดิจิทัลใหม่ๆเกิดขึ้นได้อีก ตลอดจนการยอมรับในเชิงคุณค่า (Value) ที่ยังอาจไม่มีความแน่นอน จึงนับว่าเป็นการยากสำหรับการกำหนดความหมายของคำว่าสินทรัพย์ดิจิทัล อย่างไรก็ตาม The Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (2015) ของสหรัฐอเมริกา (Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (UFADAA) and Digital Assets, Online, 2016) ได้ให้นิยามความหมายของสินทรัพย์ดิจิทัลไว้ดังนี้

Section 2. DEFINITIONS. In this [act]:

...(10) “Digital asset” means and electronic record in which an individual has a right or interest. The term does not include an underlying asset or liability unless the asset or liability is itself an electronic record.

แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า

มาตรา 2. บทนิยามศัพท์ ใน[พระราชบัญญัติ]นี้

...(10) “สินทรัพย์ดิจิทัล” หมายความว่า รายการอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้เพื่อให้มีสิทธิ หรือประโยชน์ แต่ไม่รวมถึงสินทรัพย์อ้างอิงหรือหนี้สิน เว้นแต่สินทรัพย์หรือหนี้สินดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นรายการอิเล็กทรอนิกส์ในตัวเอง

ซึ่งทางปฏิบัติสินทรัพย์ดิจิทัลรวมถึงข้อมูลใดๆที่ถูกจัดเก็บไว้ในอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์เครือข่ายคอมพิวเตอร์หรือคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล แท็บเล็ต เม็มโมรี่ หรือโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

นอกจากนี้ Uniform Regulation of Virtual-Currency Business Act หรือ URVCBA ซึ่งเป็นกฎหมายต้นแบบของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัตินิยามสำคัญที่ถือว่ามีความหมายครอบคลุมและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป สำหรับคำว่า “เงินเสมือน” (Virtual currency) ซึ่งจัดเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลอย่างหนึ่ง ดังนี้

URVCBA Section 102(23)...

...(23) “Virtual currency”:

(A) means a digital representation of value that:

(i) is used as a medium of exchange, unit of account, or store of value; and

(ii) is not legal tender, whether or not denominated in legal tender; and

(B) does not include:

(i) a transaction in which a merchant grants, as part of an affinity or rewards program, value that cannot be taken from or exchanged with the merchant for legal tender, bank credit, or virtual currency; or

(ii) a digital representation of value issued by or on behalf of a publisher and used solely within an online game, game platform, or family of games sold by the same publisher or offered on the same game platform...

แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ออนไลน์, 2563)

URVCBA มาตรา102(23)...

...(23) “เงินเสมือน” หมายถึง

ก. วิธีการแสดงมูลค่าทางดิจิทัลซึ่ง

1. ถูกใช้เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน (medium of exchange), เป็นหน่วยของมูลค่า (unit of account) และเป็นที่ยึดมูลค่า (store of value)

2. โดยไม่ใช้การชำระหนี้ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะอ้างอิงตามวิธีการชำระหนี้ตามกฎหมายใดหรือไม่ก็ตาม

ข. ไม่รวมถึง

1. จุรกิจใดๆที่ผู้ค้ามอบมูลค่าใดๆให้เพื่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีหรือเพื่อการตอบแทน โดยไม่สามารถถือเอาหรือแลกเปลี่ยนกับผู้ค้านั้นเพื่อการชำระหนี้, เครดิตธนาคาร หรือเงินเสมือน หรือ

2. การแสดงมูลค่าทางดิจิทัล (digital representation of value) ที่ออกโดยผู้สร้างหรือในนามของผู้สร้างและใช้ภายในเกมออนไลน์, เกมแพลตฟอร์ม หรือตระกูลเกมต่างๆ ที่ขายโดยผู้สร้างหรือที่เสนอในเกมแพลตฟอร์มเดียวกันเท่านั้น...”

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2556-2557 ประเทศไทยเริ่มรู้จักกับสิ่งที่เข้าข่ายเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลครั้งแรกในชื่อของ Bitcoin (บิตคอย) รวมไปถึง Litecoin, Peercoin, Namecoin เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะที่เป็นหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าและบริการ โดยเฉพาะการซื้อขายผ่านทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งมีการโอนให้กันได้ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานแรกที่ได้แจ้งเตือนข้อมูลเกี่ยวกับบิตคอยอย่างเป็นทางการ โดย ช่าว ธปท. ฉบับที่ 8/2557 เรื่อง ข้อมูลเกี่ยวกับ Bitcoin และหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่ลักษณะใกล้เคียง ลงวันที่ 18 มีนาคม 2557 (ออนไลน์, 2557) ได้แจ้งให้ข้อมูลสถานการณ์ของ Bitcoin ต่อประชาชน โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้อธิบายถึง Bitcoin ดังนี้

Bitcoin และหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เกิดจากกลไกทางคอมพิวเตอร์ที่ถูกกำหนดไว้โดยคนกลุ่มหนึ่งที่มุ่งหวังจะใช้หน่วยข้อมูลดังกล่าวเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน โดยหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดจากกลไกดังกล่าวจะถูกจัดเก็บเอาไว้ที่เครื่องคอมพิวเตอร์ แลปท็อป หรือสมาร์ตโฟนของผู้ใช้ และสามารถโอนให้กันได้ และต่อมาเริ่มมีการนำมาแลกเปลี่ยนกับสินค้าในลักษณะที่อาจทำให้เข้าใจว่าใช้หน่วยข้อมูลดังกล่าวซื้อขายได้ รวมถึงมีการนำมาใช้แลกเปลี่ยนกับเงินตราสกุลต่างๆ โดยมีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนกันเองในกลุ่มคนที่มียระบบคอมพิวเตอร์รองรับจัดเก็บและโอนหน่วยข้อมูลดังกล่าว Bitcoin และหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวไม่ถือเป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายและไม่มีมูลค่าในตัวเอง มูลค่าของหน่วยข้อมูลดังกล่าวแปรผันไปตามความต้องการของกลุ่มคนที่ซื้อขายหน่วยข้อมูล มูลค่าจึงเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และกลายเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมายเมื่อไม่มีผู้ใดต้องการแล้ว

จากลักษณะของหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีมูลค่าสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เริ่มมีการถือเพื่อเก็งกำไรและมีธุรกิจที่เปิดให้บริการเป็นตลาดกลางให้ประชาชนสามารถเสนอราคาเพื่อซื้อขายหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์โดยแลกเปลี่ยนกับเงินจริง รวมถึงเริ่มมีร้านค้ารับชำระค่าสินค้าและบริการด้วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ซึ่งส่งผลให้เห็นว่า มีการใช้หน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวมากขึ้น...

Bitcoin จัดเป็นเงินเสมือนอย่างหนึ่งซึ่งพัฒนามาจากเทคโนโลยีพื้นฐานที่เรียกว่า “บล็อกเชน”(Blockchain) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีการสร้างฐานข้อมูลบัญชีแบบกระจายศูนย์ หรือ Distributed Ledger Technology (DLT) อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิด Bitcoin และเงินเสมือนสกุลอื่นๆ ในเวลาต่อมา โดยเพิ่มเติมระบบการเข้ารหัส (Encryption) ที่ใช้ในการตรวจสอบและประมวลผลความถูกต้องของรายการธุรกรรมต่างๆ เพื่อทำให้มั่นใจได้ว่าธุรกรรมที่ได้บันทึกรายการลงไปในระบบจะมีความมั่นคงปลอดภัยและไม่ถูกแก้ไขได้ โดยเฉพาะในส่วนของ การเข้ารหัสประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่

1. อัลกอริทึม (Algorithm) ซึ่งเป็นกระบวนการทางคณิตศาสตร์เพื่อเข้ารหัสด้วยการแปลงข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการด้านความมั่นคงปลอดภัยดังต่อไปนี้ คือ ความเชื่อมั่น (Confidentiality) ความถูกต้องครบถ้วน (Integrity) การยืนยันรับรองข้อมูล (Authentication) การมอบหมายหรืออนุญาต (Authorization) และการป้องกันไม่ให้มีการปฏิเสธธุรกรรม (Non-repudiation)

2. คีย์ (Key) เป็นตัวแปรหรือข้อมูลที่ใช้ในการเข้ารหัสหรือแปลงข้อมูลข้างต้น

ผู้ใช้งานสามารถจัดเก็บ Bitcoin ของตนไว้ในกระเป๋าเงินดิจิทัล หรือ วอลเล็ตดิจิทัล (Wallet digital) ของตนที่ระบุตัวตนด้วยพับลิคคีย์ (Public key) และสามารถโอน Bitcoin ให้แก่กันได้โดยไม่ต้องผ่านตัวกลาง เช่น ธนาคาร ทั้งนี้ Bitcoin ไม่สามารถใช้แลกเปลี่ยนสินค้าในสถานะที่เป็นตราสารที่ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย และ Bitcoin ก็ไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองตามกฎหมาย ในลักษณะเดียวกับการคุ้มครองเงินฝาก ทำให้มูลค่าของ Bitcoin จึงขึ้นอยู่กับกระแสวิกฤตของ ผู้ใช้งาน ไม่ใช่การกำหนดโดยหน่วยงานของรัฐอย่างธนาคารหรือสถาบันการเงิน การโอน Bitcoin ระหว่างกันจะสามารถทำได้ด้วยการที่ฝ่ายผู้รับจะส่งที่อยู่ Bitcoin (Bitcoin address) ของตนไปให้ผู้ส่ง และฝ่ายผู้ส่งจะทำคำสั่งโอน Bitcoin ไปยังฝ่ายผู้รับตามที่อยู่ดังกล่าวโดยอนุมัติคำสั่งด้วยไพรเวท

คีย์ (Private key) ของตนซึ่งเป็นรหัสแบบสุ่ม 64 หลัก ที่ประกอบไปด้วยพยัญชนะและตัวเลขที่ใช้เปิดวอลเล็ตดิจิทัลของตน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ออนไลน์, 2563)

เป็นที่สังเกตได้ว่า ในช่วงระยะต้นเมื่อ Bitcoin และหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแพร่หลายอยู่ระบบเศรษฐกิจของไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยและภาครัฐมีความกังวลอย่างมาก เนื่องจาก Bitcoin ซึ่งเป็นสกุลเงินดิจิทัลรูปแบบหนึ่งของสกุลเงินที่ถูกเข้ารหัสหรือ คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) ที่ถูกสร้างขึ้นในโลกมากกว่า 2,500 สกุลเงิน โดย 10 สกุลเงินดิจิทัลที่มีมูลค่าสูงสุดตามลำดับ ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ได้แก่ Bitcoin, Ethereum, Ripple, Bitcoin cash, EOS, Stellar, Litecoin, Tether, Cardano และ Monero (10 อันดับสกุลเงินดิจิทัลที่มีมูลค่าสูงสุด, ออนไลน์, 2563) ซึ่งคำว่า “เข้ารหัส” (Encryption) มิได้เป็นเพียงรหัสผ่านทั่วไป หากแต่เป็นการเข้ารหัสด้วยการเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ให้อยู่ในรูปที่สามารถมองเห็นได้เพียงแค่ว่าอ่านไม่ออก มีความซับซ้อนในเชิงเทคนิคในการได้มา การครอบครอง และการใช้งาน ดังนั้น ภาครัฐจึงพยายามแจ้งเตือนให้ประชาชนพึงระมัดระวังอย่างมากก่อนตัดสินใจทำธุรกรรมเกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซี โดยการเน้นย้ำว่าสกุลเงินดิจิทัลไม่ถือเป็นเงินที่ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายไทย ไม่ได้รับการรับรองสถานะตามกฎหมาย เพื่อควบคุมจำกัดขอบเขตการทำธุรกรรมเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลจนกว่าสังคมไทยจะมีความเข้าใจและความพร้อมในการบริหารจัดการสกุลเงินดิจิทัลอย่างดีเพียงพอ

เมื่อสังคมไทยไม่อาจต้านทานกระแสการแพร่หลายของคริปโทเคอร์เรนซีและหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน อาทิเช่น โทเคนดิจิทัล ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการระดมทุนผ่านการเสนอขายโทเคนดิจิทัลต่อประชาชน รวมถึงการนำมาซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนในศูนย์ซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัล แต่ยังไม่มีความหมายที่กำกับหรือควบคุมการดำเนินการดังกล่าวในประเทศไทย ซึ่งทำให้มีการประกอบธุรกิจหรือการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงิน ระบบเศรษฐกิจ และเกิดผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ดังนั้น เพื่อกำหนดให้มีการกำกับและควบคุมการประกอบธุรกิจและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล และเพื่อรองรับการนำเทคโนโลยีมาทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน อันจะเป็นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบธุรกิจที่มีศักยภาพ มีเครื่องมือในการระดมทุนที่หลากหลาย รวมทั้งประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีข้อมูลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อใช้ในการตัดสินใจ จึงนำมาสู่การประกาศพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 (วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา) โดยเป็นครั้งแรกที่กฎหมายได้ให้คำนิยามและรับรองสถานะของสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งครอบคลุมถึงคริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัลไว้ในมาตรา 3 ของพระราชกำหนดดังกล่าว ดังนี้

...“คริปโทเคอร์เรนซี” หมายความว่า หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีความประสงค์ที่จะใช้เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า บริการ หรือสิทธิอื่นใด หรือแลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์ดิจิทัล และให้หมายความรวมถึงหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดตามที่คณะกรรมการ กสท. ประกาศกำหนด

“โทเคนดิจิทัล” หมายความว่า หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีความประสงค์เพื่อ

- (1) กำหนดสิทธิของบุคคลในการเข้าร่วมการลงทุนในโครงการหรือกิจการใดๆ
- (2) กำหนดสิทธิในการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการหรือสิทธิอื่นใดที่เฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในข้อตกลงระหว่างผู้ออกและผู้ถือ และให้หมายความรวมถึงหน่วยแสดงสิทธิอื่นตามที่คณะกรรมการ กสท. ประกาศกำหนด

“สินทรัพย์ดิจิทัล” หมายความว่า คริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัล...

นอกจากนี้ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลและผู้ให้บริการระบบเสนอขายโทเคนดิจิทัลตามพระราชกำหนดดังกล่าว ให้ถือว่าเป็นสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (มาตรา 7) ส่วนในเรื่องของการคำนวณหามูลค่าได้กำหนดให้คณะกรรมการ กสท. ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสำหรับการคำนวณราคาสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นเงินไทย (มาตรา 8)

นอกจากสินทรัพย์ดิจิทัลแล้ว ปัจจุบันยังมีข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นซึ่งมิได้มีลักษณะทำนองเดียวกับคริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัลตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 ที่มีมูลค่าสูงและถูกนำมาใช้งานในระบบเศรษฐกิจอีกหลายอย่าง เพียงแต่ยังไม่มีการรวบรวมบทบัญญัติเกี่ยวกับนิยามศัพท์ สถานะทางกฎหมาย และบทกำหนดอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องไว้ชัดเจนอย่างกรณีของพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 แต่นิยามความหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องต่อการศึกษาวิเคราะห์ถึงความหมายและสถานะของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์หรือหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นในงานวิจัยนี้ ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติกฎหมายหลายฉบับ ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 1(14) บัญญัตินิยามของคำว่าบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ไว้ว่า

“บัตรอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า

(ก) เอกสารหรือวัตถุอื่นใดไม่ว่าจะมีรูปลักษณะใดที่ผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้ ซึ่งจะระบุชื่อหรือไม่ก็ตาม โดยบันทึกข้อมูลหรือรหัสไว้ด้วยการประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน ซึ่งรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสงหรือวิธีการทางแม่เหล็กให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข รหัส หมายเลขบัตร หรือสัญลักษณ์อื่นใด ทั้งที่สามารถมองเห็นและมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า

(ข) ข้อมูล รหัส หมายเลขบัญชี หมายเลขชุดทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเครื่องหมายทางตัวเลขใด ๆ ที่ผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้ โดยมีได้มีการออกเอกสารหรือวัตถุอื่นใดให้ แต่มีวิธีการใช้ในการทำงานเดียวกับ (ก) หรือ

(ค) สิ่งอื่นใดที่ใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของ (ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับ Update ล่าสุด, ออนไลน์, 2563))

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

มาตรา 3

...“ระบบคอมพิวเตอร์” หมายความว่า อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ของคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมการทำงานเข้าด้วยกัน โดยได้มีการกำหนดคำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด และแนวทางปฏิบัติงานให้อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ

“ข้อมูลคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูล ข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ และให้หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย... (พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 (ฉบับ Update ล่าสุด), ออนไลน์, 2562)

2. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

มาตรา 4

...“อิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ รอน ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น

“ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร... (พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับ Update ล่าสุด), ออนไลน์, 2563)

สถานการณ์ความผิดลักทรัพย์ที่กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบอาชญากรรมฐานลักทรัพย์ที่กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คริปโทเคอร์เรนซี จากการรายงานข่าวของสำนักข่าวรอยเตอร์ (Reuters, Online, 2019) มีการนำเสนอรายงานของ CipherTrace ซึ่งเป็นบริษัทความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์สัญชาติสหรัฐอเมริกา ว่าคริปโทเคอร์เรนซีถูกลักเอาไปจากศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล หรือ “Exchange” และการฉ้อโกงนักลงทุนในปี พ.ศ. 2561 (ค.ศ.2018) รวมมูลค่าราว 1.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งในจำนวนนี้รวมถึงการลักเอาคริปโทเคอร์เรนซีเอาไปจาก Exchange และผู้ให้บริการพื้นฐาน อาทิเช่น กระเป๋าอิเล็กทรอนิกส์ (E-wallet) เป็นเงินมูลค่า 950,000,000 เหรียญสหรัฐ ซึ่งสูงขึ้นจากความเสียหายในปี พ.ศ.2560 (ค.ศ.2017) จำนวน 266,000,000 เหรียญสหรัฐ รวม 260 เปอร์เซ็นต์ โดยเหตุการณ์ลักคริปโทเคอร์เรนซีระหว่างปี พ.ศ. 2561 พบมากในสาธารณรัฐเกาหลีใต้และประเทศญี่ปุ่น ส่งผลโดยตรงต่อการลดลงอย่างรุนแรงของราคาของลักคริปโทเคอร์เรนซีในตลาดสกุลเงินดิจิทัลมากถึง 80 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า และนอกจากอาชญากรรมการ

ลักเอาไปซึ่งคริปโทเคอร์เรนซีดังที่กล่าวมา ในปี 2561 ยังพบว่าเกิดความเสียหายอีกราว 725,000,000 เหรียญสหรัฐ มาจากเหตุฉ้อโกงการลงทุน และฉ้อโกงแฮร์ลูกโซ่ด้วย

จากการรวบรวมรายงานเหตุการณ์ลักคริปโทเคอร์เรนซีที่เกิดขึ้นทั่วโลก (A Huge List of Cryptocurrency Thefts, Online, 2019) พบว่า ความผิดพลาดที่กระทบกับลักคริปโทเคอร์เรนซีเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อราวเดือนมิถุนายน ปี พ.ศ.2554 (ค.ศ.2011) เมื่อ Mt.Gox ซึ่งเป็นบริษัทศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล หรือ “Exchange” ในเมืองชิบูย่า ประเทศญี่ปุ่น ถูกแฮกเกอร์ซึ่งขโมยบัญชีของผู้ตรวจสอบบัญชีของบริษัทซึ่งมีอำนาจจัดการข้อมูลบริษัท จากนั้นแฮกเกอร์ได้เข้าควบคุมการจัดการบัญชีและขโมย Hot wallet private keys จากไฟล์ wallet.dat file. เปลี่ยนมูลค่าราคาของ Bitcoin เท่ากับ 1 เซน (Cent) จากนั้นสร้างคำสั่งขาย Bitcoin ของผู้ใช้บริการของ Mt.Gox แล้วแฮกเกอร์ทำคำสั่งซื้อ Bitcoin จำนวน 2,643 BTC ในราคาปลอมซึ่งสร้างไว้ในระบบ จากนั้นการขโมย Bitcoin จากบิตคอยวอลเล็ต (กระเป๋าเงินดิจิทัล) ยังคงเกิดขึ้นทั่วโลก จนกระทั่งในเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ.2014) ได้เกิดการกระทำความผิดขึ้นกับ Mt.Gox ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มสำหรับธุรกรรมเกี่ยวกับ Bitcoin มากถึง 47 เปอร์เซ็นต์ของธุรกรรมที่เกิดขึ้นทั้งหมดอีกครั้ง และครั้งนี้ก่อให้เกิดความสูญเสียจำนวนมากถึง 850,000 BTC ซึ่งเป็นการสูญเสียครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์

ต่อมาในเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2561 (ค.ศ.2018) เกิดการแฮกครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่งกับ CoinCheck ซึ่งเป็นบริษัทผู้ให้บริการแพลตฟอร์มการซื้อขายลักคริปโทเคอร์เรนซีชั้นนำของญี่ปุ่น เมื่อแฮกเกอร์จากนอกประเทศได้ปล่อยไวรัสเข้าสู่คอมพิวเตอร์เน็ตเวิร์คภายในบริษัทส่งผ่านทางอีเมล ทำให้แฮกเกอร์สามารถขโมย Private keys และเข้าขโมยหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกว่า NEM coins จำนวนมากถึง 523,000,000 NEM ซึ่งมีมูลค่าเทียบเท่ากับเงินจำนวน 533,000,000 เหรียญสหรัฐ ณ เวลาเกิดเหตุ

และต่อมาเพียงเดือนเดียวในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 เกิดเหตุการณ์ลักขโมยเงินดิจิทัลที่เรียกว่า NANO ขึ้นกับ BitGrail ซึ่งเป็นบริษัทศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล หรือ “Exchange” สัญชาติอิตาลี เกิดความเสียหายเป็นเงินดิจิทัล จำนวน 17,000,000 NANO ซึ่งมีมูลค่าเทียบเท่ากับเงินจำนวน 170,000,000 เหรียญสหรัฐ ณ เวลาเกิดเหตุ นำไปสู่การประกาศล้มละลายของบริษัท (A Huge List of Cryptocurrency Thefts, Online, 2019) การลักเอาข้อมูลที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีมูลค่าเกิดขึ้นกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นอีกมากมาย อาทิเช่น ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 (ค.ศ.2019) เมื่อฐานข้อมูลลูกค้าของ Coinmama ซึ่งเป็นบริษัทนายหน้าซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซี (Crypto brokers) ที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งมีบัญชีลูกค้ามากกว่า 1,300,000 บัญชีถูกแฮก โดนคนร้ายได้ไปซึ่งซื้อบัญชีผู้ใช้และรหัสผ่านของลูกค้าจำนวนมากกว่า 450,000 ราย ซึ่ง Coinmama ยอมรับว่าข้อมูลความลับที่ถูกขโมยไปนั้นเป็นข้อมูลที่อ่อนไหวเสี่ยงต่อการถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดโดยเสี่ยงต่อการใช้เข้าถึงคริปโทเคอร์เรนซีและนำไปขายต่อในตลาดมืด

ในส่วนของประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานภาครัฐแห่งแรกที่มีการเตือนถึงความเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัลในรูปของ Bitcoin เนื่องจากประชาชนบางกลุ่มเริ่มเข้าแก๊งกำไรความผันผวนของมูลค่า Bitcoin ซึ่งยังถือว่าเป็นเรื่องใหม่ของสังคมไทย และมีความซับซ้อนในเชิงระบบเทคโนโลยี Blockchain ที่เป็นเรื่องใหม่ยากต่อการทำความเข้าใจ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้เผยแพร่ข่าว ธปท. ฉบับที่ 8/2557 เรื่อง ข้อมูลเกี่ยวกับ Bitcoin และหน่วยข้อมูลทาง

อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่ลักษณะใกล้เคียง ลงวันที่ 18 มีนาคม 2557 (ออนไลน์, 2557) แจ้งเตือนความเสี่ยงของ Bitcoin และหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ข้อความสรุปได้ว่า

...รพท. ขอแนะนำให้ประชาชนทั่วไประมัดระวัง ศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการถือครองหรือใช้หน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว เนื่องจาก

1.1 หน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์นี้ไม่ถือเป็นเงินที่ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายไทย การใช้หน่วยข้อมูลดังกล่าวในการชำระค่าสินค้าหรือบริการจึงอาจถูกปฏิเสธจากร้านค้าได้

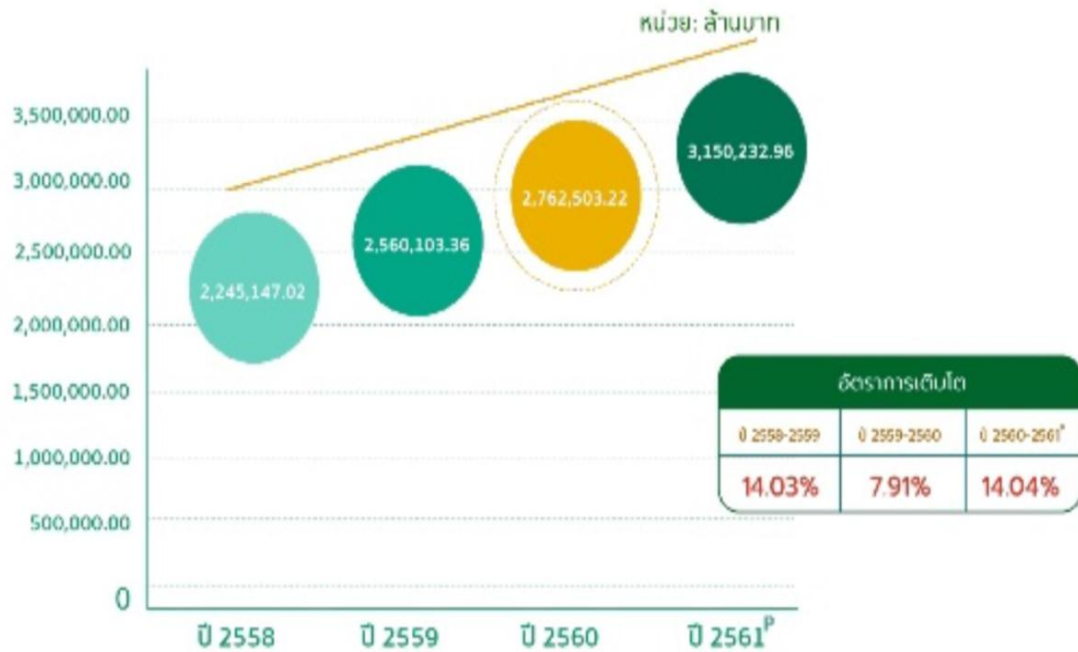
1.2 มีความเสี่ยงจากการที่มูลค่าหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ผันแปรอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมูลค่าของหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เกิดจากความต้องการแลกเปลี่ยนในกลุ่มของผู้ใช้ด้วยกัน มูลค่าจึงมีความผันผวนสูง และไม่สัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจจริง ผู้ถือครองหน่วยข้อมูลจึงมีความเสี่ยงที่จะสูญเสียเงินจากการที่มูลค่าของหน่วยข้อมูลลดต่ำลงอย่างรวดเร็ว และหากร้านค้าได้รับหน่วยข้อมูลดังกล่าวเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าและบริการของตน ก็อาจมีความเสี่ยงที่หน่วยข้อมูลที่ได้รับมาและถือไว้นั้นอาจมีมูลค่าหรือราคาตลาดต่ำลงได้ตลอดเวลาอย่างรวดเร็วจากมูลค่าหรือราคาเดิม ณ ขณะที่ได้รับมา

1.3 มีความเสี่ยงจากการถูกขโมยข้อมูล เนื่องจากหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวจะต้องจัดเก็บไว้ในอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เท่านั้น จึงมีความเสี่ยงที่ผู้ถือครองอาจสูญเสียหน่วยข้อมูลดังกล่าวได้จากการถูกลักลอบโจรกรรมข้อมูล

1.4 มีความเสี่ยงที่ผู้ใช้ไม่ได้รับความคุ้มครอง เนื่องจากหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวไม่ได้เป็นสื่อการชำระเงินตามกฎหมาย ดังนั้น หากมีการใช้เป็นช่องทางในการหลอกลวงหรือฉ้อโกง หรือกรณีที่เกิดปัญหาในการใช้งาน เช่น การโอนไปยังผู้รับผิดคนหรือผิดจำนวน หรือโอนไปยังร้านค้าแล้วแต่ไม่ได้รับสินค้า การติดตามข้อมูลการโอนเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานอาจทำได้ยากหากต้องฟ้องร้องคดี ซึ่งแตกต่างจากการโอนเงินผ่านธนาคารพาณิชย์หรือผู้ให้บริการชำระเงินภายใต้การกำกับดูแลของทางราชการที่มีระบบติดตามได้

ในปัจจุบันผู้คนทำธุรกรรมทางพาณิชย์ ซื้อ ขาย และชำระราคาด้วยช่องทางออนไลน์มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งธุรกรรมเหล่านี้เริ่มมีสินทรัพย์ดิจิทัลเข้าไปเกี่ยวข้อง จากสถิติผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ปี 2561 ซึ่งเป็นข้อมูลทางการล่าสุดซึ่งเผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) พบข้อมูลสำคัญดังนี้

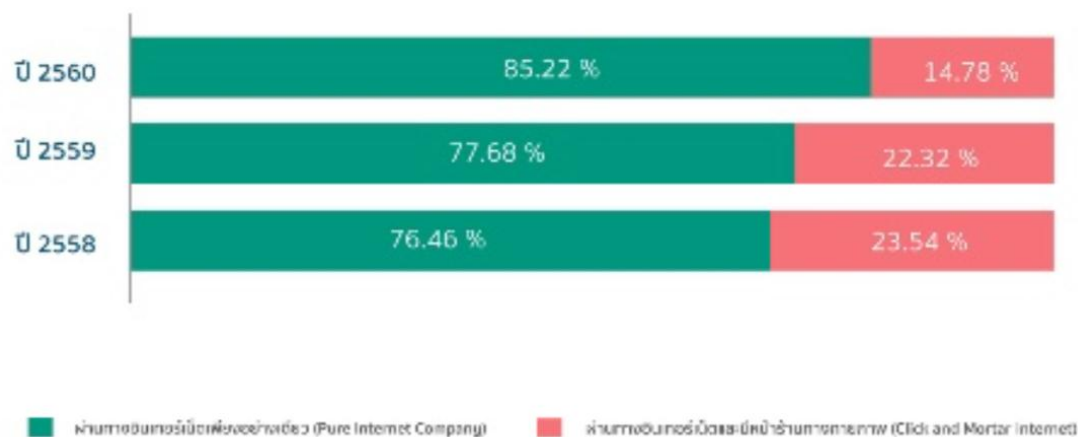
แผนภาพที่ 2-1 มูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ในประเทศไทย ปี 2558-2560 และคาดการณ์ปี 2561

ที่มา : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.), ออนไลน์, 2563 : 37

จากแผนภาพที่ 2-1 ในปี 2560 ประเทศไทยมีมูลค่า E-commerce ที่นับรวมมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ จำนวนทั้งสิ้น 2,762,503.22 ล้านบาท ซึ่งเติบโตเพิ่มขึ้นจากปี 2559 สูงถึงร้อยละ 7.91 และคาดการณ์ว่า ในปี 2561 จะมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นจากปี 2560 คิดเป็นร้อยละ 14.04

แผนภาพที่ 2-2 ร้อยละของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ในประเทศไทย ปี 2558-2560 จำแนกตามลักษณะสินค้าและบริการ (ไม่รวมมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ)

ที่มา : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.), ออนไลน์, 2563 : 49

จากแผนภาพที่ 2-2 แสดงข้อมูลว่าในปี 2560 ผู้ประกอบการ E-commerce ร้อยละ 85.22 ดำเนินการขายสินค้าและบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ตเพียงอย่างเดียว (Pure internet company) ในขณะที่ผู้ประกอบการ E-commerce มีเพียงร้อยละ 14.78 เท่านั้นที่ดำเนินธุรกิจผ่านทางอินเทอร์เน็ตและมีหน้าร้านทางกายภาพ และเมื่อเปรียบเทียบร้อยละของผู้ประกอบการ E-commerce ที่ดำเนินธุรกิจผ่านทางอินเทอร์เน็ตเพียงอย่างเดียวระหว่างปี 2559 กับปี 2560 พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้หันมาขายสินค้าและบริการผ่านทางออนไลน์มากขึ้น

ในส่วนของการชำระราคาสินค้าออนไลน์ เพื่อแก้ไขปัญหาการชำระราคาด้วยเงินสดซึ่งไม่สะดวกในการพกพา และปัญหาของบัตรเครดิตที่ผู้ถือบัตรเครดิตจะต้องมีรายได้และหน้าที่การงานมั่นคงเพียงพอที่สถาบันการเงินจะอนุมัติ จึงเกิดแนวความคิดการใช้ระบบให้บริการกระเป๋าเงินดิจิทัล (Digital wallet) เช่น บริการของ True Money, AirPay หรือ Rabbit LINE Pay ที่ผู้ใช้บริการสามารถหักเงินจากบัญชีธนาคารของตน เพื่อนำไปเติมในกระเป๋าเงินดิจิทัล แล้วใช้เงินที่มีในกระเป๋านี้จ่ายค่าสาธารณูปโภคหรือซื้อสินค้าจากร้านที่ร่วมในระบบอย่าง เช่น กระเป๋าเงินดิจิทัลของค่าย True Money สามารถนำไปซื้อสินค้าใน 7-11 ได้ รวมถึงสั่งซื้อของทางออนไลน์ในลักษณะของบัตรเครดิตเสมือนในร้านค้าที่รองรับ Mastercard ได้อีกด้วย หรือ กระเป๋าเงินดิจิทัลของค่าย Alipay ที่เป็นเจ้าตลาดในจีน สามารถใช้จ่ายได้ตั้งแต่ธุรกรรมออนไลน์ ไปจนถึงร้านค้าริมทาง ด้วยการเปิด QR Code จากสมาร์ทโฟนให้ร้านค้าสแกน QR Code เพื่อส่งคำขอเรียกเก็บเงินมาให้ผู้ใช้ยืนยัน หรือผู้ใช้จะสแกน QR Code ของร้านค้า แล้วทำรายการกดจ่ายมือถือก็ได้เช่นกัน ซึ่งผู้ให้บริการกระเป๋าเงินดิจิทัล คิดค่าบริการในอัตราที่ต่ำกว่าบัตรเครดิต (“กระเป๋าเงินดิจิทัล” ภัยในโลกออนไลน์, ออนไลน์, 2562)

อีกหนึ่งตัวอย่างรูปแบบของหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีมูลค่าในการชำระราคาสินค้า อาทิเช่น คูปองอิเล็กทรอนิกส์ (E-coupon) แต้มสะสม (Reward point) หรือ โค้ดส่วนลด (Discount code) ซึ่งผู้ประกอบการออกแบบมาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการขาย เพื่อดึงดูดให้

ลูกค้าซื้อสินค้าเพิ่มมากขึ้น โดยหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการกำหนดรูปแบบขึ้นนี้สามารถนำไปใช้ในการเป็นส่วนลดสำหรับการชำระราคาสินค้า การสะสมเพื่อแลกสินค้าไปรษณีย์อื่น รวมไปถึงการเครดิตเงินคืนเข้าบัญชีบัตรเครดิตซึ่งถูกใช้ในการชำระราคาสินค้า เป็นต้น

โดยเมื่อเดือนกันยายน ปี 2562 กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือ บก.ปอท. ได้รับแจ้งความจากบริษัทผู้ให้บริการด้านอาหารฟาสต์ฟู้ดว่ามีคนร้ายแฮกระบบคอมพิวเตอร์แล้วลักเอาโค้ดส่วนลดราคาสินค้ารวมมูลค่านับล้านบาทไปใช้ก่อนที่บริษัทจะวางจำหน่าย แล้วนำไปขายต่อทางเฟซบุ๊ก (แก๊งผิดที่! จับ 2 คน. แหกข้อมูลโค้ดลดราคาร้านอาหารขายต่อราคาถูก, ออนไลน์, 2562)

บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีวัตถุแห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

แม้ว่าพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 จะเป็นบทกฎหมายหลักที่นิยามความหมายของคำว่าสินทรัพย์ดิจิทัลไว้อย่างชัดเจน แต่พระราชกำหนดฉบับดังกล่าวได้กำหนดไว้เพียงแต่มาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล และกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีการเสนอขายสินทรัพย์ดิจิทัลโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือฝ่าฝืนต่อหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาต การแจ้งข้อความอันเป็นเท็จรวมไปถึงการไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ กสท. ประกาศกำหนดเท่านั้น แต่มิได้เป็นกฎหมายที่กำหนดโทษของการกระทำ ความผิดอาญาต่อสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งยังคงต้องพิจารณาปรับใช้ตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

บทบัญญัติกฎหมายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งมีวัตถุแห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ มีดังนี้

1. ประมวลกฎหมายอาญา

สำหรับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งจำเป็นต้องนำไปใช้ในการวิเคราะห์ถึงอุปสรรคในการปรับบทกฎหมายในการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อื่น และเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบความผิดฐานลักทรัพย์กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในบทต่อๆ ไป สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2-1 สรุปบทบัญญัติความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เฉพาะฐานความผิดหลักที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ไม่รวมถึงกรณีฐานความผิดที่เป็นเพียงการกำหนดบทเพิ่มโทษ

	ฐานความผิด	บทบัญญัติหลัก (ไม่รวมเหตุฉกรรจ์)
1	ลักทรัพย์	มาตรา 334 “ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท”
2	ชิงทรัพย์	มาตรา 336 วรรคแรก “ผู้ใดลักทรัพย์โดยฉกฉวยเอาซึ่งหน้า ผู้นั้นกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท”
3	กรรโชก	มาตรา 337 วรรคแรก “ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้ยอมให้หรือยอมจะให้ตนหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยขู่เข็ญว่าจะทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูกขู่เข็ญหรือของบุคคลที่สาม จนผู้ถูกข่มขืนใจยอมเช่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกรรโชก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท”
4	ริดเอาทรัพย์	มาตรา 338 “ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่น ให้อยอมให้ หรือยอมจะให้ตนหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน โดยขู่เข็ญว่าจะเปิดเผยความลับซึ่งการเปิดเผยนั้นจะทำให้ผู้ถูกขู่เข็ญหรือบุคคลที่สามเสียหาย จนผู้ถูกข่มขืนใจยอมเช่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานริดเอาทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท”
5	ชิงทรัพย์	มาตรา 339 วรรคแรก “ผู้ใดลักทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าในทันใดนั้นจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ (1) ให้ความสะดวกแก่การลักทรัพย์หรือการพาทรัพย์นั้นไป (2) ให้อยินให้ทรัพย์นั้น (3) ยึดถือเอาทรัพย์นั้นไว้ (4) ปกปิดการกระทำความผิดนั้น หรือ (5) ให้พ้นจากการจับกุม ผู้นั้นกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสองแสนบาท”

ตารางที่ 2-1 สรุปบทบัญญัติความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เฉพาะฐานความผิดหลักที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ไม่รวมถึงกรณีฐานความผิดที่เป็นเพียงการกำหนดบทเพิ่มโทษ (ต่อ)

	ฐานความผิด	บทบัญญัติหลัก (ไม่รวมเหตุฉกรรจ์)
6	ปล้นทรัพย์	มาตรา 340 วรรคแรก “ผู้ใดชิงทรัพย์โดยร่วมกันกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงสามแสนบาท”
7	ฉ้อโกง	มาตรา 341 “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”
8	โกงเจ้าหนี้	มาตรา 349 “ผู้ใดเอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สินอันตนจำนำไว้แก่ผู้อื่น ถ้าได้กระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับจำนำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”
9	ยักยอก	มาตรา 352 “ผู้ใดครอบครองทรัพย์สินซึ่งเป็นของผู้อื่น หรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานยักยอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”
10	รับของโจร	มาตรา 357 “ผู้ใดช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อ รับจำนำหรือรับไว้ โดยประการใดซึ่งทรัพย์สินอันได้มาโดยการกระทำความผิด ถ้าความผิดนั้นเข้าลักษณะลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก หรือเจ้าพนักงานยักยอกทรัพย์ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานรับของโจร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตารางที่ 2-1 สรุปบทบัญญัติความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เฉพาะฐานความผิดหลักที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ไม่รวมถึงกรณีฐานความผิดที่เป็นเพียงการกำหนดบทเพิ่มโทษ (ต่อ)

	ฐานความผิด	บทบัญญัติหลัก (ไม่รวมเหตุการณ์)
11	ทำให้เสียทรัพย์สิน	มาตรา 358 “ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”
12	ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ	มาตรา 269/5 “ผู้ใดใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ที่มา ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับ Update ล่าสุด), ออนไลน์, 2563.

ทั้งนี้ นิยามศัพท์สำคัญตามประมวลกฎหมายอาญา มีดังนี้

มาตรา 1

(1) “โดยทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

(14) “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า

(ก) เอกสารหรือวัตถุอื่นใดไม่ว่าจะมีรูปลักษณะใดที่ผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้ ซึ่งจะระบุชื่อหรือไม่ก็ตาม โดยบันทึกข้อมูลหรือรหัสไว้ด้วยการประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน ซึ่งรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสงหรือวิธีการทางแม่เหล็กให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข รหัส หมายเลขบัตร หรือสัญลักษณ์อื่นใด ทั้งที่สามารถมองเห็นและมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า

(ข) ข้อมูล รหัส หมายเลขบัญชี หมายเลขชุดทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเครื่องมือทางตัวเลขใด ๆ ที่ผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้ โดยมีได้มีการออกเอกสารหรือวัตถุอื่นใดให้ แต่มีวิธีการใช้ในตนเองเดียวกับ (ก) หรือ

(ค) สิ่งอื่นใดที่ใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของ

1. พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

มาตรา 3

...“ความลับทางการค้า” หมายความว่า ข้อมูลการค้าซึ่งยังไม่รู้จักกันโดยทั่วไป หรือยังเข้าถึงไม่ได้ในหมู่บุคคลซึ่งโดยปกติแล้วต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลดังกล่าว โดยเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในเชิง

พาณิชย์เนื่องจากการเป็นความลับ และเป็นข้อมูลที่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าได้ใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อรักษาไว้เป็นความลับ

“ข้อมูลการค้า” หมายความว่า สิ่งที่สื่อความหมายให้รู้ข้อความ เรื่องราว ข้อเท็จจริง หรือสิ่งใดไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะจัดไว้ในรูปใด ๆ และให้หมายความรวมถึงสูตร รูปแบบ งานที่ไดรวบรวมหรือประกอบขึ้น โปรแกรม วิธีการ เทคนิค หรือกรรมวิธีด้วย

มาตรา 6 การละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ การกระทำที่เป็นการเปิดเผย เอาไป หรือใช้ซึ่งความลับทางการค้าโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของความลับทางการค้านั้น อันมีลักษณะขัดต่อแนวทางปฏิบัติในเชิงพาณิชย์ที่สุจริตต่อกัน ทั้งนี้ ผู้ละเมิดจะต้องรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการขัดต่อแนวทางปฏิบัติเช่นนั้น

การกระทำที่มีลักษณะขัดต่อแนวทางปฏิบัติในเชิงพาณิชย์ที่สุจริตต่อกันตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า รวมถึงการผิดสัญญา การละเมิดหรือการกระทำในประการที่เป็นการจงใจให้ละเมิดความลับอันเป็นที่ไว้นับถือเชื่อใจต่อกัน การติดสินบน การข่มขู่ การฉ้อโกง การลักทรัพย์ การรับของโจร หรือการจารกรรม โดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใดด้วย (พระราชบัญญัติความลับทางการค้า (ฉบับ Update ล่าสุด), ออนไลน์, 2563)

2. พระพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) บัญญัติฐานความผิดซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับการลักลอบสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

มาตรา 5 ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมีได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 6 ผู้ใดล่วงรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะ ถ้านำมาตรการดังกล่าวไปเปิดเผยโดยมิชอบในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 7 ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะ และมาตรการนั้นมีได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 8 ผู้ใดกระทำความผิดโดยประการใดโดยมิชอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อดักจับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมิได้มีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อให้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 9 ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

(2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน... (พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 (ฉบับ Update ล่าสุด), ออนไลน์, 2563)

บทบาทการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของพนักงานอัยการ

แม้ว่าการกระทำบางอย่างเกี่ยวกับทรัพย์สินจะเป็นความผิดซึ่งต้องรับโทษทางอาญา ทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นๆ แต่สิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการเยียวยาจากจำเลยมีความแตกต่างกัน ซึ่งต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติกฎหมายนั้นๆได้กำหนดหลักเกณฑ์การฟ้องติดตามเอาทรัพย์สิน และการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากมูลละเมิดไว้เป็นกรณีเฉพาะหรือไม่ ซึ่งหากกฎหมายนั้นๆไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้เป็นการเฉพาะ ผู้เสียหายก็จะต้องใช้สิทธิฟ้องติดตามเอาทรัพย์สิน และการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยในคดีแพ่งต่างหาก ซึ่งทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในทางคดีไม่ว่าจะเป็นค่าขึ้นศาลตามจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง ค่าทนายความช่วยเหลือในการดำเนินคดี และค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกิดขึ้นในกระบวนการทางแพ่ง

สำหรับประมวลกฎหมายอาญานั้นได้บัญญัติหลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ซึ่งบัญญัติว่า “คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย” และมาตรา 44 ซึ่งบัญญัติว่า “การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนตามมาตราก่อน พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้ คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคาให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา” (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับ Update ล่าสุด), ออนไลน์, 2563) บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจพนักงานอัยการในการยื่นคำร้องให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาซึ่งพนักงานอัยการดำเนินคดีกับจำเลยด้วย และหากกรณีการลักเอาสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไปเป็นความผิดฐานลักทรัพย์แล้ว เมื่อพนักงานอัยการ

เป็นผู้ฟ้องคดีพนักงานอัยการก็สามารถเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายรวมไปในคำฟ้องได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และหากผู้เสียหายได้รับความเสียหายอย่างอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากราคาทรัพย์สิน ผู้เสียหายก็สามารถใช้สิทธิตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งบัญญัติว่า

ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีค่าขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้

ซึ่งมาตรา 44/1 นี้เป็นมาตรการให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายเพิ่มเติมในคดีอาญาที่มีพนักงานอัยการเป็นโจทก์เพิ่มเติมจากอำนาจของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายทุกประเภทด้วยความรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่าย เพื่อลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลและกระบวนพิจารณาที่ไม่จำเป็น และเพื่อให้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นไปด้วยความถูกต้องเที่ยงธรรมมากที่สุด โดยในเรื่องนี้ สำนักงานอัยการสูงสุดมีหนังสือ ที่ อส 0027 (ปผ)/ ว 54 ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2554 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการดำเนินการเพื่อขอให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 และหนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส 0027 (ปผ)/ ว 25 ลงวันที่ 21 มกราคม 2562 เรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจแนวทางปฏิบัติของพนักงานอัยการ ในการแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาอีกทางหนึ่ง

แนวทางการบังคับคดีทรัพย์สินที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

ดังที่ได้กล่าวในหัวข้อก่อนหน้านี้ว่า หากกรณีการลักเอาสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไปเป็นความผิดฐานลักทรัพย์แล้ว เมื่อพนักงานอัยการยอมมีอำนาจคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาด้วยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายรวมไปในคำฟ้องอาญาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และหากผู้เสียหายได้รับความเสียหายอย่างอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากราคาทรัพย์สิน ผู้เสียหายก็สามารถใช้สิทธิตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 รวมพิจารณาในคดีอาญาได้ ประเด็นต่อมาที่ต้องพิจารณา คือ หากศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินซึ่งเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แล้ว จะสามารถดำเนินการได้ในทางปฏิบัติเพียงใด เนื่องจากสินทรัพย์ดิจิทัลมีหลากหลายประเภท รวมถึงเงินเสมือน (Virtual currency) ในรูปของคริปโทเคอร์เรนซี ที่แพร่หลายอย่างมากในปัจจุบัน ในเรื่องนี้ ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์, 2563) ได้ทำการโครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การบังคับคดีกับสินทรัพย์ดิจิทัล เสนอต่อกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม โดยเสนอความเห็นว่า นอกจากคริปโทเคอร์เรนซีแล้ว ยังมีสินทรัพย์ดิจิทัลประเภทอื่นๆ เช่น โทเคนดิจิทัล ซึ่งเป็นหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์เหมือนกับคริปโทเคอร์เรนซี เพียงแต่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันตรงที่โทเคนดิจิทัลมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสิทธิของบุคคลในการเข้าร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจการหนึ่งๆ หรือสิทธิในการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ หรือสิทธิอื่นใดโดยเฉพาะเจาะจง ตามข้อตกลงระหว่างผู้ออกกับผู้ถือโทเคนดิจิทัล ดังนั้นโดยหลักการแล้วลักษณะการบังคับคดีกับโทเคนดิจิทัลหรือสินทรัพย์ดิจิทัลประเภทอื่นๆ จึงไม่แตกต่างจากคริปโทเคอร์เรนซี หากจะมีข้อแตกต่างก็เป็นเรื่องสภาพตามข้อเท็จจริงที่ย่อมจะปรากฏแตกต่างกันไปในอนาคต

จากโครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การบังคับคดีกับสินทรัพย์ดิจิทัล ของศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์, 2563) สรุปได้ดังนี้

1. การยึดและอายัดสินทรัพย์ดิจิทัล

กระบวนการยึดและอายัดสินทรัพย์ดิจิทัลสามารถสรุปได้ตามภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2-3 ภาพแสดงกระบวนการยึดและอายัดสินทรัพย์ดิจิทัล

ที่มา : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ออนไลน์, 2563

จากแผนภาพที่ 2-3 สินทรัพย์ดิจิทัล รวมถึง โพรเวทคีย์ เป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการยึดและอายัดได้ สอดคล้องกับหลักกฎหมายไทย ที่พิจารณาได้ว่า สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสิ่งที่ไม่รูปร่างแต่เป็นสิ่งที่มีความหมายและถือเอาได้จึงเป็นทรัพย์สินตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถใช้โพรเวทคีย์โอนเงินเสมือนเข้าไปที่วอลเล็ตอิเล็กทรอนิกส์ของรัฐเพื่อรับเอาเงินเสมือนดังกล่าวมาอยู่ในความครอบครองของตน และหลังจากที่ได้โพรเวทคีย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องทำการเก็บรักษาโพรเวทคีย์หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับวอลเล็ตอิเล็กทรอนิกส์เอาไว้ที่ปลอดภัย และอาจต้องพิจารณาต่อไปว่าจะโอนเงินเสมือนของลูกหนี้มาเก็บรักษาไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้มีการโอนเงินเสมือนออกไปจากวอลเล็ตดังกล่าว กรณีนี้มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างวอลเล็ตอิเล็กทรอนิกส์ของศาลหรือที่ถูกควบคุมโดยรัฐบาลขึ้นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อไป

2. การจำหน่ายสินทรัพย์ดิจิทัล

ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์, 2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงจำหน่ายสินทรัพย์ดิจิทัลโดยเน้นกรณีของ Bitcoin พบว่าสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสิ่งที่มีความผันผวนของราคาสูงทำให้การจำหน่ายสินทรัพย์ดิจิทัลจำเป็นต้องกระทำการเร่งด่วน เนื่องจากสินทรัพย์ดิจิทัลจัดเป็นทรัพย์สินที่มีสภาพถาวรแน่นอนซึ่งจะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย นอกจากนี้ ในประเด็นการประเมินมูลค่าสินทรัพย์ดิจิทัลในการจำหน่ายเพื่อการบังคับคดีอาจเทียบเคียงได้ว่าเมื่อราคาของสินทรัพย์ดิจิทัลมีความผันผวนได้เช่นเดียวกับการผันผวนของราคาหุ้น ดังนั้นจึงอาจนำหลักการประเมินมูลค่าหุ้นเพื่อขายทอดตลาดมาปรับใช้เทียบเคียงได้

แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ในต่างประเทศ

ประเด็นปัญหาว่าบทบัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์จะสามารถใช้บังคับกับกรณีการลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้หรือไม่นั้น เป็นประเด็นปัญหาข้อกฎหมายซึ่งหลากหลายประเทศกำลังพบอยู่ กล่าวคือ จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์นางสาวเบญจพร วัชรวุฒิชัย อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด (สัมภาษณ์, 2563) ซึ่งเข้าร่วมในเวทีการประชุมนานาชาติว่าด้วยอาชญากรรมเกี่ยวกับคริปโตเคอร์เรนซีของกลุ่มประเทศผู้นำทางเทคโนโลยีการเงิน (FinTech) พบข้อมูลสภาพปัญหาและแนวทางการดำเนินคดีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศศูนย์กลางมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีด้านการเงินของโลก ดังนี้

1. ประเทศญี่ปุ่น (เบญจพร วัชรวุฒิชัย, สัมภาษณ์, 2563)

จากกรณีของ Mt.Gox ซึ่งเป็น Exchange ประเทศญี่ปุ่น ถูกแฮกและสูญ Bitcoin ของลูกค้าไปกว่า 850,000 BTC อันเป็นคดีการลักเอาไปซึ่งเงินสกุลดิจิทัลคดีใหญ่คดีแรกของโลก และทำให้ในเวลาต่อมา Mt.Gox ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาล้มละลายในเวลาต่อมา โดยลูกค้าของ Mt.Gox ซึ่งฟ้องผู้พิทักษ์ทรัพย์ของ Mt.Gox ตามมาตรา 62 แห่ง Japanese Bankruptcy Act ขอให้ส่งมอบคืน Bitcoin ที่ลูกค้าได้ซื้อแล้ว รวมถึงใช้สิทธิเรียกร้องเรียกเอาค่าเสียหายจากมูลละเมิด ทั้งนี้

มีประเด็นข้อกฎหมายสำคัญประการหนึ่ง que เข้าสู่การวินิจฉัยของศาล คือ Bitcoin นั้นสามารถมี “ความเป็นเจ้าของ (Ownership)” ตามกฎหมายได้หรือไม่ ซึ่งศาลของญี่ปุ่นได้ยกคำฟ้องของลูกค้าของ Mt.Gox โดยวินิจฉัยว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น มาตรา 85 ได้บัญญัติให้ทรัพย์สิน “Thing” หมายถึงเป็นทรัพย์สินที่มีรูปร่าง หรือ “Tangible thing” เท่านั้น คำว่าทรัพย์สินไม่หมายความรวมถึงสิทธิที่ไม่มีรูปร่าง (เช่น สิทธิตามสัญญา และสิทธิในทางละเมิด) หรือกำลังแรงตามธรรมชาติ (เช่น แสงอาทิตย์ หรือไฟฟ้า) ศาลญี่ปุ่นในคดีของ Mt.Gox ได้วินิจฉัยว่า Bitcoin ไม่จัดอยู่ในนิยามของคำว่าทรัพย์สิน หรือ “Thing” จึงไม่สามารถครอบครองเป็นเจ้าของได้ อยุ่ไรก็ดี แม้ว่าลูกค้าของ Mt.Gox จะไม่ได้รับ Bitcoin คืน จากการฟ้องเรียกติดตามคืนซึ่งทรัพย์สิน (Claims for bitcoin) แต่ก็ได้รับการเยียวยาในฐานะที่เป็นสิทธิเรียกร้องเอาค่าเสียหาย (Claims for damages)

ส่วนบทบัญญัติทางอาญานั้น ความผิดฐานลักทรัพย์ของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติไว้ใน Penal Code (Act No.45 of 1907) Chapter XXXVI. Crimes of Theft and Robbery ในมาตรา 235 ซึ่งบัญญัติว่า

“Article 235. (Theft)

A person who steals the property of another commits the crime of theft...”

แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า

“มาตรา 235. (การลักทรัพย์)

บุคคลซึ่งลักเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นไปกระทำความผิดฐานลักทรัพย์...”

ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นคล้ายกับประมวลกฎหมายอาญาของไทยกล่าวคือ ไม่มีการบัญญัตินิยามของคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้ จึงต้องนำเอาความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 85 มาเทียบเคียงโดยอนุโลม โดยมีเพียงแต่การนิยามความหมายของคำว่า “บันทึกทางอิเล็กทรอนิกส์” (Electromagnetic record) ไว้ในมาตรา 7-2 ว่า หมายความว่า บันทึกซึ่งได้ถูกจัดผ่านวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ แม่เหล็ก หรือวิธีการอื่นใดซึ่งไม่อาจรับรู้ได้ว่าเป็นการทำงานตามธรรมชาติ และต้องใช้เพื่อการประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ (Penal Code of Japan, online, 2020) ซึ่งศาลในคดีของ Mt. Gox ได้วินิจฉัยด้วยว่า “Bitcoin balance” ที่ปรากฏใน “Bitcoin address” เป็นจำนวนที่เหลืออยู่ภายหลังการพิจารณาถึงบรรดารายการซึ่งถูกบันทึกอยู่บนระบบบล็อกเชน ไม่มีบันทึกทางอิเล็กทรอนิกส์ใดๆที่แทน Bitcoin โดยตรง Bitcoin blockchain เป็นแต่เพียงบัญชีที่บันทึกรายการเกี่ยวกับ Bitcoin เท่านั้น

2. สหรัฐอเมริกา (เบญจพร วัชรวุฒิชัย, สัมภาษณ์, 2563)

ตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นกับคริปโทเคอร์เรนซีในสหรัฐอเมริกาเมื่อไม่นานมานี้ เมื่อชายหนุ่มรัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา 2 คน ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับการโจมตีด้วยวิธีการ “SIM-swapping” เพื่อที่จะขโมยคริปโทเคอร์เรนซีจากเหยื่อเป้าหมาย วิธีการ “SIM-swapping” เป็นกรณี que เมื่อบุคคลประสงค์จะใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เครื่องใหม่และต้องการถ่ายโอนข้อมูลทุกประเภทที่จัดเก็บไว้ในซิมของโทรศัพท์เคลื่อนที่เครื่องเดิมไปจัดเก็บไว้ในซิมของโทรศัพท์เคลื่อนที่เครื่องใหม่ กลุ่มอาชญากรจะถ่ายโอนข้อมูลทุกประเภทที่จัดเก็บไว้ในซิมของโทรศัพท์เคลื่อนที่เครื่องเดิมไปยังซิมโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลุ่มคนร้ายด้วย โดยบางครั้งอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ให้บริการของศูนย์โทรศัพท์เคลื่อนที่ จากนั้นเมื่อกลุ่มอาชญากรเข้าควบคุม

ข้อมูลส่วนบุคคลเช่นบัญชีออนไลน์ต่างๆ (บัญชีอีเมลล์ โซเชียลมีเดีย หรือแม้แต่บัญชีคริปโทเคอร์เรนซี) ของเหยื่อที่อยู่ภายในซิมโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ ก็จะมีเริ่มดำเนินการลักเอาข้อมูลสำคัญที่ปรากฏอยู่ตามบัญชีออนไลน์ต่างๆ ไปขายอย่างผิดกฎหมาย รวมถึงปลอมตัวเป็นบุคคลเจ้าของข้อมูลใช้ข้อมูลไปในทางที่เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย เช่น การขอยืมเงินหรือขอให้ญาติหรือเพื่อนของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลโอนคริปโทเคอร์เรนซี หรือโอนเงินให้ หรือการลวงรู้ซึ่ง Private key ของเหยื่อจากนั้นใช้ในการโอน Bitcoin ไปยังกระเป๋าอิเล็กทรอนิกส์ของพวกคนร้าย เป็นต้น (Chicago Trader Facing Federal Fraud Charge for Allegedly Misappropriating \$2 Million in Cryptocurrencies, Online, 2020 ; US charges men with cryptocurrency theft, SIM-swapping attacks, Online, 2020) โดยเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2562 ที่ผ่านมา พนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาได้ยื่นฟ้อง ชายหนุ่มรัฐแมสซาชูเซตส์ 2 คน ซึ่งก่ออาชญากรรมด้วยวิธีการ “SIM-swapping” ต่อเหยื่อจำนวน 10 ราย ในหลายรัฐของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีคริปโทเคอร์เรนซีของเหยื่อถูกลักเอาไปรวมมูลค่ากว่า 550,000 เหรียญสหรัฐ ในความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ (Computer Fraud) และฉ้อโกงการเงินผ่านระบบธนาคาร (Wire Fraud) การขโมยข้อมูลระบุตัวตน (Identity theft) พร้อมคำร้องขอริบทรัพย์สิน คดีอยู่ระหว่างชั้นพิจารณา ทั้งนี้ในเรื่องของความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินว่าจะหมายความรวมถึงการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างด้วยหรือไม่นั้นในเรื่องนี้บนเว็บไซต์ของกระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา ปรับปรุง ณ วันที่ 17 มกราคม 2563 (“1652. Protection of Government Property – Intangible Property Interests”, Online, 2020) ได้เผยแพร่ความเห็นไว้ว่า คำว่า “Thing of value” หรือ “ทรัพย์สินที่มีมูลค่า” ตาม 18 US Code Section 641 ในความผิดฐานยักยอกและลักทรัพย์ มีความคลุมเครือว่า หมายความรวมถึงการลักเอาทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible property) ด้วยหรือไม่ ซึ่งแม้ว่าแนวคำพิพากษาของศาลจะมีทั้งที่เห็นว่าจะรวมถึงทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง และที่วินิจฉัยว่าไม่รวมถึงทรัพย์สินบางอย่างที่ไม่มีรูปร่าง แต่แนวคำพิพากษาส่วนใหญ่ยอมรับว่า “Thing of value” หรือ “ทรัพย์สินที่มีมูลค่า” ครอบคลุมทั้งทรัพย์สินที่มีรูปร่าง (Tangible property) และทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible property) ด้วย จึงเป็นที่มาของการฟ้องคดีของพนักงานอัยการสหรัฐอเมริกา

3. สาธารณรัฐสิงคโปร์ (เบญจพร วัชรวิชัย, สัมภาษณ์, 2563)

สิงคโปร์ซึ่งเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและผู้นำด้านนวัตกรรมทางไซเบอร์ของภูมิภาคอาเซียนเองก็พบปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งกระทำต่อคริปโทเคอร์เรนซีมาอย่างต่อเนื่อง เดิมทีประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code) มาตรา 22 ของสิงคโปร์เอง กำหนดนิยามของคำว่าของคำว่า “สังหาริมทรัพย์” (Movable property) ให้หมายความเพียงทรัพย์สินที่มีรูปร่าง (Corporeal property) เท่านั้น แตกต่างจาก Corruption, Drug Trafficking and Other Serious Crimes (Confiscation of Benefits) Act หรือ CDSA ซึ่งเป็นกฎหมายการต่อต้านฟอกเงินได้กำหนดนิยามคำว่า “Property” ให้หมายความถึงเงิน และบรรดาทรัพย์สินทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ และทั้งที่เป็นทรัพย์สินมีรูปร่างและทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างด้วย อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีแนวคำพิพากษาที่วางหลักชัดเจนว่า CDSA จะครอบคลุมถึงสกุลเงินเสมือนอย่าง Bitcoin ด้วยหรือไม่ จึงทำให้เกิดความคลุมเครือในการบังคับใช้บทบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงินเสมือน (Virtual Currency) หรือคริปโทเคอร์เรนซี

อย่างไรก็ดี เมื่อปี 2562 ที่ผ่านมาสิงคโปร์ได้แก้ไขปัญหาความคลุมเครือดังกล่าว โดยมีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code (Chapter 224)) โดยกำหนดคำนิยามของคำว่า “Property” ให้สอดคล้องกับ CDSA และให้ครอบคลุมถึงสกุลเงินเสมือนอย่างชัดเจน กล่าวคือ

22. In this Code —

...

“property” means money and all other property, movable or immovable, including things in action, other intangible or incorporeal property and virtual currency.

“virtual currency” means a digital representation of value in money or money’s worth that can be digitally traded and functions as a medium of exchange, a unit of account or store of value, regardless of whether it is legal tender in any country or territory including Singapore.

แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า

22. ในประมวลกฎหมายนี้ —

...

“ทรัพย์สิน” หมายความว่า เงิน และบรรดาทรัพย์สินทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ รวมถึงสิทธิเรียกร้อง ทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้หรือไม่มีรูปร่าง และสกุลเงินเสมือน

“สกุลเงินเสมือน” หมายความว่า การแสดงออกทางดิจิทัลของมูลค่าเงินหรือมูลค่าเงินซึ่งสามารถขายทางดิจิทัล และทำหน้าที่เป็นตัวกลางการแลกเปลี่ยน หน่วยทางบัญชี หรือการจัดเก็บมูลค่า ไม่ว่าจะเป็ตราสารที่ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายในประเทศหรือเขตปกครองใดๆรวมถึงสิงคโปร์หรือไม่ก็ตาม

วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนตำรา งานเขียน วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย ผ่านการสืบค้นฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางวิชาการ ยังไม่พบวรรณกรรมและงานวิจัยที่ทำการศึกษาค้นคว้าโดยเจาะจงในประเด็นการวิเคราะห์ความผิดฐานลักทรัพย์ว่าสามารถใช้บังคับกับกรณีที่มีวัตถุแห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าผลงานวิจัยที่สำคัญซึ่งเสนอแง่มุมที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ในบทต่อๆ ไป ได้แก่

ธนากร อุษานิชย์ (ออนไลน์, 2553) ซึ่งทำการศึกษาค้นคว้าถึงความผิดเกี่ยวกับจารกรรมข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งถือเป็นการกระทำความผิดที่มีวัตถุแห่งการกระทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเห็นว่ามีแนวโน้มว่าจะมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และยังมีช่องว่างของกฎหมายอยู่ โดยเมื่อทำการวิเคราะห์ พบว่า บทบัญญัติที่กำหนดฐานความผิดตามกฎหมายอาญา มีความผิดเพียงบางฐานที่สามารถนำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้ แต่ยังไม่ครอบคลุมในความผิดที่เกี่ยวกับการจารกรรมข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งควรจะมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา หรือในรูปแบบของการบัญญัติกฎหมายพิเศษขึ้นมาใช้ใหม่

เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องการตีความและอุดช่องว่างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วน
ของลักษณะทรัพย์และประมวลกฎหมายอาญาซึ่งไม่ได้กำหนดความผิดฐานจารกรรมข้อมูล
ทางคอมพิวเตอร์เอาไว้

ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์,
2563) ได้เสนอประเด็นปัญหาข้อกฎหมายซึ่งมีแนวโน้มเกิดขึ้นและอาจเป็นอุปสรรคต่อเจ้าพนักงาน
ในการบังคับคดีกับสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งย่อมกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายซึ่งได้รับ
ความเสียหายจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ โดยพบว่า การเข้าถึงสินทรัพย์ดิจิทัล เป็นขั้นตอน
สำคัญก่อนที่จะมีการยึดสินทรัพย์ดิจิทัลมาไว้ในวอลเล็ทอิเล็กทรอนิกส์ของศาลหรือที่ถูกควบคุม
โดยรัฐบาล ซึ่งปัจจุบันการเข้าถึงสินทรัพย์ดิจิทัล (Access to Digital Assets) เป็นประเด็นโต้แย้ง
สิทธิกันมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะบุคคลที่สามที่มีสิทธิตามกฎหมายหรือคำพิพากษาจำเป็นจะต้องเข้าถึง
บัญชีสินทรัพย์ดิจิทัลของเจ้าของที่อาจเสียชีวิตไปหรือถูกบังคับคดีในพฤติการณ์ต่างๆ แต่ไม่อาจทำได้
เพราะในหลายประเทศมักมีกฎหมายเดิมที่ห้ามการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาต
เอาไว้ และพัฒนาเป็นกฎหมายต้นแบบอย่าง RUFADAA ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง
ในปัจจุบัน โดยมีหลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ

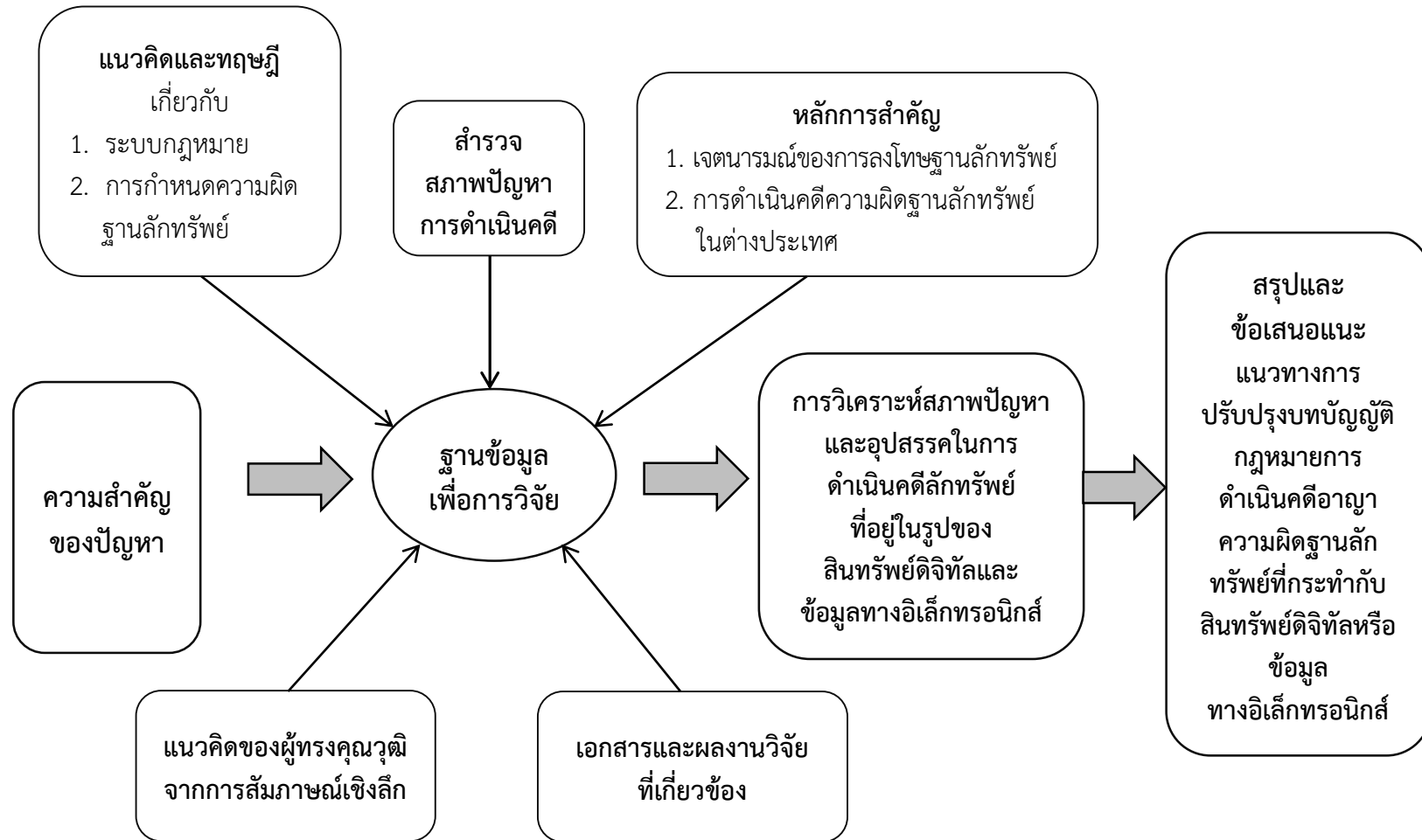
1. เพื่อให้ผู้ดูแลผลประโยชน์ (Fiduciaries) มีสิทธิตามกฎหมายที่จะจัดการสินทรัพย์
ดิจิทัลและการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ได้ในทำนองเดียวกันเท่าที่จะเป็นไปได้กับที่สามารถดำเนินการกับ
สินทรัพย์ที่มีตัวตนและบัญชีทางการเงิน

2. เพื่อให้ผู้ดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลและการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ (Custodians) มีสิทธิ
ตามกฎหมายที่จะดำเนินการใดๆกับผู้ดูแลผลประโยชน์ของผู้ใช้บริการ ขณะเดียวกันก็รักษาความเป็น
ส่วนตัวของการสื่อสารส่วนบุคคลตามที่ผู้ใช้บริการจะคาดหวังได้อย่างสมเหตุสมผล

สำหรับประเทศไทย เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ
คอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติให้การกำหนดให้การ
เข้าถึงข้อมูลและระบบคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นความผิดตามกฎหมาย ดังนั้น จึงเกิด
ปัญหาว่าหากเจ้าพนักงานบังคับคดีเข้าถึงข้อมูลและระบบคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับความยินยอมจาก
ผู้เป็นเจ้าของเพื่อที่จะดำเนินการยึดหรืออายัดวอลเล็ทดิจิทัลนั้น ก็อาจถือว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นกระทำ
ผิดกฎหมายด้วย ซึ่งจะนำไปสู่ข้อโต้แย้งในการดำเนินการเป็นแน่ โดยในเรื่องนี้ ศูนย์วิจัยกฎหมายและ
การพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์, 2563) ได้เสนอว่า จำเป็นต้องมีการ
ออกเป็นกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งอย่างน้อยมีความเป็นไปได้ 2 แนวทางคือ

1. ออกเป็นกฎหมายใหม่ในทำนองเดียวกันกับ RUFADAA หรือ UADFAA
2. แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

ประเทศไทยได้บัญญัติความหมายของคำว่า “สินทรัพย์ดิจิทัล” อยู่ในพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 ครอบคลุมถึง คริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัล อย่างไรก็ตามความหมายดังกล่าวยังคงแตกต่างจากความหมายที่ปรากฏในอื่นๆ อาทิเช่น The Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (2015) ของสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติให้ “สินทรัพย์ดิจิทัล” หมายความว่า รายการอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้เพื่อให้มีสิทธิ หรือประโยชน์ แต่ไม่รวมถึงสินทรัพย์อ้างอิงหรือหนี้สิน เว้นแต่สินทรัพย์หรือหนี้สินดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นรายการอิเล็กทรอนิกส์ในตัวเอง ทั้งนี้ เนื่องมาจากเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) ยังคงไม่หยุดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายอาญาเพื่อจัดการกับการกระทำความผิดที่กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้ ย่อมต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ตามไปด้วย โดยหนึ่งในปัญหาสำคัญคือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดวัตถุประสงค์แห่งการกระทำที่เป็นองค์ประกอบความผิดได้แก่ “ทรัพย์” มิใช่ “ทรัพย์สิน” อย่างความผิดฐานอื่นๆ ซึ่งการนำเอาแนวทางการวินิจฉัยการลักกระแสรูปภาพว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์มาปรับใช้กับการลักสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยนั้น ก็อาจเกิดข้อโต้แย้งขึ้นได้ว่าเป็นการตีความกฎหมายเพื่อเป็นโทษแก่ผู้กระทำซึ่งเป็นการต้องห้ามหรือไม่ อีกทั้งยังมีข้อสงสัยว่าหลักการตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 877/2501 เรื่องการลักไฟฟ้า จะสามารถนำมาเป็นบรรทัดฐานได้หรือไม่ เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในระบบประมวลกฎหมายซึ่งต้องถือตามบทบัญญัติกฎหมายเป็นหลัก แตกต่างจากระบบกฎหมายจารีตประเพณีที่ยึดคำพิพากษาเป็นกฎหมาย

ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมในบทนี้จึงเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญเพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ประกอบกับผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแนวคิดของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลเพื่อการสะท้อนสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ต่อไปในปีที่ 3 และวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในปีที่ 4 อันจะเป็นเหตุผลสนับสนุนในการเสนอแนะแนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยในปีที่ 5 ต่อไป

บทที่ 3

การดำเนินคดีลิขสิทธิ์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

การดำเนินคดีลิขสิทธิ์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น พนักงานอัยการโจทก์ผู้ฟ้องคดีมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าการกระทำความของผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะกระทำการนั้น ซึ่งในชั้นแรกก่อนที่พนักงานอัยการโจทก์จะฟ้องคดีดังกล่าวได้นั้น จะต้องพิจารณาว่าการกระทำของผู้กระทำนั้น ครอบคลุมประกอบภายนอกที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดหรือไม่เสียก่อน หากการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาไม่ครอบคลุมประกอบที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดที่มีการกล่าวหาแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาในส่วนขององค์ประกอบภายในจิตใจของผู้กระทำอีก ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 บทบัญญัติกฎหมายความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามีประเด็นที่ต้องวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานลักทรัพย์ว่า สินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น ถือเป็น “ทรัพย์สิน” ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกกระทำในบทบัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาด้วยหรือไม่ และเป็นที่เหมาะสมหรือไม่เพียงใดที่จะแก้ไขความคลุมเครือดังกล่าวด้วยการนำความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบมาปรับแก้กรณี

การศึกษาในบทที่ 3 จึงมีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งข้อมูลที่ได้ในบทนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์ในบทต่อไป โดยมีลำดับการศึกษาดังนี้

1. เจตนารมณ์ของการลงโทษความผิดฐานลักทรัพย์
2. ตัวอย่างอาชญากรรมกระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
3. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีลิขสิทธิ์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
4. สรุป

เจตนารมณ์ของการลงโทษความผิดฐานลักทรัพย์

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 เพื่อค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาด้วยการศึกษาย้อนหลังไปถึงกฎหมายอาญาในอดีตพัฒนาการต่อๆ มาจนเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ก็ยังไม่อาจได้ข้อสรุปที่แน่ชัด เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบันมิได้มีการนิยามความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” เอาไว้อย่างที่เคยปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 โดยเมื่อใดที่มีปัญหาให้ต้องวิเคราะห์หว่าวัตถุ

แห่งการกระทำผิดอาญาซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่รูปร่างจะสามารถจัดเป็น “ทรัพย์สิน” ในทางกฎหมายอาญาด้วยหรือไม่ ก็มักจะมีการหยิบยกคำพิพากษาฎีกาที่ 877/2501 เรื่องการลักกระแไฟฟ้ามากอ้างถึงเสมอ อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาดังกล่าวก็ได้ข้อวินิจฉัยโดยละเอียดว่ากระแไฟฟ้าเป็นทรัพย์สินตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ โดยเพียงแต่ระบุว่า “...ในส่วนฎีกาของจำเลยที่ 1 เฉพาะข้อกฎหมายที่ว่า กระแไฟฟ้าไม่ใช่ทรัพย์สินตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญาจึงย่อมลัดกันไม่ได้ นั้น ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่มีมติว่า การลักกระแไฟฟ้าย่อมเป็นผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 หรือ 335 แล้วแต่กรณี...”

ในมุมมองของนักวิชาการที่มีความเห็นต่อคำวินิจฉัยของศาลฎีกาดังกล่าวมีความแตกต่างกันเป็น 2 แนวทางดังนี้ (ธนากร,ออนไลน์, 2553 ; อรุณทัย ชื่อสุวรรณ, 2560 : 23-28)

1. แนวทางแรก การลักกระแไฟฟ้าไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์สิน

1.1 ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร (2543 : 307) ได้อธิบายกรณีการลักกระแไฟฟ้าว่า ที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่าเป็นการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์สิน ซึ่งมีข้อผิดพลาดในการตีความกฎหมาย คือ ความผิดฐานลักทรัพย์สินคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมาย 2 ประการ ได้แก่ กรรมสิทธิ์ และการครอบครองการ “เอาไป” อันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ จึงจะต้องเป็นการเอาไปที่เป็นการทำร้ายกรรมสิทธิ์และการครอบครอง กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิที่มีอยู่เหนือทรัพย์สิน กล่าวคือ เป็นสิทธิในสิ่งที่มีรูปร่าง ส่วนการครอบครองคืออำนาจในการบังคับบัญชาที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินในขณะใดขณะหนึ่ง จึงพอจะสรุปได้ว่า ไฟฟ้าที่อยู่นั้นอยู่ในรูปของพลังงานหาใช่ทรัพย์สินแต่อย่างใด จึงไม่สามารถมีสิทธิเหนือไฟฟ้าได้ ไฟฟ้าจึงไม่อาจมีกรรมสิทธิ์ได้ ในส่วนของการครอบครอง เนื่องจากไฟฟ้าอยู่ในรูปของพลังงาน การแสดงอำนาจในการบังคับบัญชาหรืออำนาจที่แท้จริงเหนือไฟฟ้าย่อมไม่สามารถที่จะกระทำได้ ดังนั้นการลักกระแไฟฟ้าจึงไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์สิน

1.2 ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย (2533 : 430) ได้ให้ความเห็นว่าพลังงานไฟฟ้าไม่ใช่วัตถุที่มีรูปร่าง จึงไม่ใช่ “ทรัพย์สิน” แต่พลังงานไฟฟ้าเป็น “ทรัพย์สินสิน” และในฐานความผิดที่มุ่งหมายกระทำต่อ “ทรัพย์สินสิน” เช่น ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 การหลอกลวงผู้อื่นจนได้ไปซึ่งพลังงานไฟฟ้าจากผู้นั้นก็เป็นความผิดฐานฉ้อโกง เมื่อ “ทรัพย์สิน” ทุกสิ่งอาจไม่ใช่ “ทรัพย์สินสิน” เพราะเป็นสิ่งที่ไม่มีราคาค่าได้หรือมีราคาค่าได้แต่ไม่อาจถือเอาได้ และทรัพย์สินทุกสิ่งอาจไม่ใช่ “ทรัพย์สิน” เช่น สิทธิ หรือพลังงานไฟฟ้า

2. แนวทางที่สอง การลักกระแไฟฟ้าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์สินได้

2.1 ศาสตราจารย์ ดร.จิตติ ติงศภัทย์ (จิตติ ติงศภัทย์ และเกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2530 : 4-5) ได้ให้ความเห็นว่า การกระทำความผิดฐานลักทรัพย์สินนั้นควรจะครอบคลุมไปถึงทรัพย์สิน กล่าวคือ เป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคา และอาจถือเอาได้ด้วย โดยได้กล่าวไว้ว่า

...ถ้าคิดกันให้ลึกซึ้งแล้วคงต้องพิจารณาให้ดีกว่า คำว่า “ทรัพย์สิน” ในความผิดฐานลักทรัพย์สินนั้น จะหมายความเพียงแต่ทรัพย์สินที่มีรูปร่างเท่านั้นหรือ ถ้าดูในลักษณะ 12 ของประมวลกฎหมายอาญา “ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน” ในลักษณะ 12 นี้ มิได้จำกัดเฉพาะทรัพย์สินที่มีรูปร่างเท่านั้น แต่รวมถึงทรัพย์สินสินด้วย ที่มีผู้กล่าวว่า ในกฎหมายอาญานั้นจะต้องตีความว่า “ทรัพย์สิน” คือ “ทรัพย์สิน” เท่านั้น ไม่รวมถึง “ทรัพย์สินสิน” ด้วยไม่ได้ นั้น คงจะต้องทำความเข้าใจเรื่องการตีความ

กฎหมายอาญากันใหม่ การตีความกฎหมายอาญานั้นจะต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ด้วย ห้ามแต่เพียงอย่าไปขยายความโดยการอนุโลมเท่านั้น ถ้าคำว่า “ทรัพย์” ในลักษณะ 12 นี้ โดยเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมถึงคำว่า “ทรัพย์สิน” ด้วยแล้ว ก็ไม่ประหลาดอะไรเลยที่การเอาทรัพย์สินไปเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ด้วย เราเคยชินกับการใช้คำว่า “ลักทรัพย์” กันมาโดยตลอด ไม่เคยใช้คำว่า “ลักทรัพย์สิน” แต่คำว่า “ทรัพย์” ในลักษณะ 12 นั้น อันที่จริงก็คือ “ทรัพย์สิน” นั่นเอง เพราะทรัพย์สินเป็นสิ่งที่มิราคาได้ ถือเอาได้ มีเจ้าของได้ กระแสไฟฟ้าจึงเป็นสิ่งที่ลักกันได้

2.2 ศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ (2530 : 47-50) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ถ้าถือคำว่าวัตถุมีรูปร่างตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างเคร่งครัดแล้ว เห็นได้ว่าไฟฟ้าไม่มีรูปร่าง เพราะสิ่งที่มีรูปร่างเล็กที่สุดในทางวิทยาศาสตร์กายภาพที่มีคุณสมบัติในตัวเอง ได้แก่ โมเลกุลหรือแยกย่อยลงไปอีกก็ได้แก่ อะตอม หรือแยกย่อยลงไปกว่านี้ต้องเป็นประจุไฟฟ้าบวก และประจุไฟฟ้าลบ ไม่น่าจะเรียกว่ามีรูปร่างหรือไม่ แม้ว่าจะไม่มีคุณสมบัติแห่งวัตถุอยู่เลย แต่ก็มีสภาพอยู่ในธรรมชาติ สิ่งที่จะเรียกว่าไม่มีรูปร่างอย่างแท้จริง ได้แก่ สิ่งที่ไม่มีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติ อันได้แก่ สิทธิต่างๆ ที่เป็นนามธรรม ซึ่งก่อตั้งและรับรองโดยกฎหมายเท่านั้น การแปลคำว่า “ทรัพย์” ต้องมีรูปร่างนั้น มุ่งหมายถึงจะได้มีการเอาไปได้โดยสภาพ เพราะถ้าไม่มีรูปร่างก็ย่อมเอาไปไม่ได้ เมื่อแปลกลับว่าถ้าสามารถเอาไปได้ก็น่าจะเป็นการลักทรัพย์ได้ สายลม แสงแดด เป็นสภาพในธรรมชาติอันจับต้องยึดถือไม่ได้ตามปกติ แต่หากเอาลมมาบรรจุถึง เอาแสงแดดมาเก็บเป็นพลังงานเอาไฟฟ้ามาควบคุมได้ก็ย่อมยึดถือเอาได้ก็น่าจะกลายเป็นวัตถุแห่งการลักได้ กระแสไฟฟ้าเป็นวัตถุแห่งการเอาไปได้ เพราะบุคคลสามารถควบคุมให้ไปในทิศทางที่คนต้องการได้ ผลិតได้ หมดสั้นก็ได้ สามารถจำหน่ายถ่ายเทจากการครอบครองของผู้หนึ่งไปสู่อีกผู้หนึ่งได้ สามารถกักเอาไว้ใช้ได้ สามารถนับจำนวนหรือปริมาณด้วยมาตรวัดได้

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เฉพาะฐานความผิดหลักที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ตามตารางที่ 2-1 ในบทที่ 2 ผู้วิจัยมีความเห็นว่า บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาเอง ก็ได้แบ่งแยกความหมายของคำว่า “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” ไว้อย่างเด็ดขาด แต่ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในแต่ละฐานกำหนดวัตถุแห่งการกระทำทั้งที่เป็นทรัพย์ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ โกงเจ้าหนี้ หรือทำให้เสียทรัพย์ และที่กำหนดวัตถุแห่งการกระทำที่เป็นทรัพย์สิน เช่น ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ หรือฉ้อโกง แต่เมื่อพิจารณาความผิดฐานรับของโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 357 แม้ว่าจะระบุวัตถุแห่งการกระทำเป็น “ทรัพย์” แต่ก็ได้ระบุว่าทรัพย์ดังกล่าวต้องได้มาจากการกระทำความผิดที่เข้าลักษณะที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งรวมถึงความผิดฐานฉ้อโกงทรัพย์ กรรโชก ริดเอาทรัพย์ ที่มีวัตถุแห่งการกระทำเป็น “ทรัพย์สิน” ด้วย ในขณะที่หากมองว่ากระแสไฟฟ้าเป็นทรัพย์ที่อาจลักได้ แต่ก็ไม่อาจเป็นทรัพย์ที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การจะนำนิยามความหมายของคำว่า “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” มาปรับใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาอย่างเคร่งครัดย่อมมิใช่แนวทางที่ถูกต้องนัก

ในส่วนของการปรับใช้บทกฎหมายของศาลนั้น ก็ยังไม่อาจแนวทางที่ชัดเจนได้ ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาซึ่งมีการวินิจฉัยว่าสิ่งที่ไม่รูปร่างเป็นทรัพย์สินหรือไม่ ยังคงแตกต่างกันอยู่ อาทิเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1880/2542 ประชุมใหญ่ (ออนไลน์, 2563) เป็นคดีที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยลักเอาสัญญาณโทรศัพท์จากตู้โทรศัพท์สาธารณะ หมายเลข 821119 และ หมายเลข 821145 ขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยผู้เสียหายไปคิดเป็นเงิน 861 บาท และ 1,822 บาท โดยจำเลยฎีกาว่าจำเลยไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะเป็นเพียงการแย่งใช้คลื่นสัญญาณโทรศัพท์โดยไม่มีสิทธิ ไม่ใช่เป็นการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยทุจริตนั้น ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่เห็นว่า จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องแล้วว่าจำเลยเอาสัญญาณโทรศัพท์จากตู้โทรศัพท์สาธารณะขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยไปใช้จริง คำว่า “โทรศัพท์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเล่มที่ 7 หน้าที่ 250 อธิบายว่าโทรศัพท์เป็นวิธีแปลงเสียงพูดให้เป็นกระแสไฟฟ้าแล้วส่งกระแสไฟฟ้านั้นไปในสายลวดไปเข้าเครื่องรับปลายทางที่จะทำหน้าที่เปลี่ยนกระแสไฟฟ้าให้กลับเป็นเสียงพูดอีกครั้งหนึ่ง สัญญาณโทรศัพท์จึงเป็นกระแสไฟฟ้าที่แปลงมาจากเสียงพูดเคลื่อนที่ไปตามสายลวดตัวนำ จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง การที่จำเลยลักเอาสัญญาณโทรศัพท์จากตู้โทรศัพท์สาธารณะซึ่งอยู่ในความครอบครองขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยไปใช้เพื่อประโยชน์ของจำเลยโดยทุจริตจึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์เช่นเดียวกับการลักกระแสไฟฟ้าตามคำพิพากษาศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่ 877/2501 ระหว่างพนักงานอัยการ กรมอัยการ โจทก์ นายฮั่วเซียงหรือฮวดเซียง แซ่เตี้ยกับพวก จำเลย ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5354/2539 ระหว่างอัยการสำนักงานอัยการสูงสุด โจทก์ นายแมน นุ่มละมุล จำเลย ที่จำเลยอ้างมาในฎีกานั้น ข้อเท็จจริงไม่ตรงกับคดีนี้ เนื่องจากคดีดังกล่าวเป็นเรื่องจำเลยปรับจูน และก๊อปปี้อุปกรณ์สัญญาณโทรศัพท์มือถือแล้วใช้รับส่งวิทยุคมนาคม โดยอาศัยคลื่นสัญญาณโทรศัพท์ของผู้เสียหายที่ล่องลอยอยู่ในอากาศกรณีจึงแตกต่างกับข้อเท็จจริงในคดีนี้ซึ่งเป็นเรื่องลักสัญญาณโทรศัพท์ที่อยู่ภายในสายโทรศัพท์และอยู่ในความครอบครองขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดฐานลักทรัพย์จึงชอบแล้ว ฎีกาข้อนี้ของจำเลยฟังไม่ขึ้น

โดยในคำพิพากษาฎีกาเรื่องนี้ มีหมายเหตุท้ายฎีกาโดยนายพรชัย ด่านวิวัฒน์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1880/2542 ประชุมใหญ่, ออนไลน์, 2563) ตั้งข้อสังเกตไว้ดังนี้

1. ศาลฎีกาให้วินิจฉัยคดีนี้โดยอ้างนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ประชุมใหญ่ที่ 877/2501 โดยถือว่าเป็น “เรื่องลักสัญญาณโทรศัพท์ที่อยู่ภายในสายโทรศัพท์” จากคำพิพากษาศาลฎีกาในปี 2501 ก็ดีหรือในปี 2542 ที่กำลังศึกษาอยู่นี้ก็ดี เลยทำให้คิดว่าหากมีการลักคลื่นสัญญาณโทรศัพท์ที่ส่งตามสายเคเบิล ที่กำลังนิยมใช้กันอยู่ในขณะนี้ก็จะถือได้ว่าเป็นการลักทรัพย์ตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 แต่ในขณะเดียวกันหากเป็นการลักคลื่นสัญญาณโทรศัพท์ที่ส่งผ่านดาวเทียมสื่อสารมายังจานรับสัญญาณดาวเทียมที่ติดอยู่ตามบ้านแล้ว ก็คงจะไม่ผิดตามมาตราดังกล่าวโดยอาศัยเทียบเคียงแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5354/2539 ผลของคดีที่หยิบยกขึ้นมานี้เป็นเรื่องที่น่าพิเคราะห์โดยละเอียดอย่างยิ่งเพราะมีการลักขโมยคลื่นสัญญาณเช่นเดียวกันและจากแหล่งที่ส่งคลื่นแหล่งเดียวกันรวมทั้งรายการโทรศัพท์ที่ปรากฏในเคเบิลทีวี ก็เป็นรายการ

เดียวกัน แต่ผลของคดีจะแตกต่างกันตรงที่ว่า การลักลั่นสัญญาฉบับนั้นเป็นการลักลั่นสัญญาที่ส่งมาตามสายหรือไม่

2. จากข้อสังเกตตามข้อ 1 ข้างต้น จึงควรมีกฎหมายเฉพาะที่ใช้ในการวินิจฉัยคดีทำนองนี้ในอนาคต ไม่ใช่ยังคงอาศัยประมวลกฎหมายอาญาที่ร่างขึ้นมาภายใต้หลักกฎหมายและแนวความคิดที่แตกต่างจากวิวัฒนาการของโลกในปัจจุบัน ...

คำพิพากษาฎีกาที่ 5354/2539 (ออนไลน์, 2563) โจทก์ฟ้องจำเลยว่า ระหว่างวันที่ 16 กรกฎาคม 2537 ถึง 28 ตุลาคม 2537 เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยได้ทำและมีเครื่องวิทยุคมนาคม โดยการนำโทรศัพท์มือถือ ยี่ห้อโมบิล่าซีดีแมน 200 มาทำการปรับจูนโดยใช้เครื่องดีเลอโค๊ดหมายเลข 4000 และถือป้คลื่นสัญญาณโทรศัพท์หมายเลข 9573336 ซึ่งเป็นคลื่นสัญญาณโทรศัพท์ระบบเซลลูล่า 900 มือถือของบริษัทแอดวานซ์อินโฟร์เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) ผู้เสียหาย เข้าเครื่องโทรศัพท์มือถือดังกล่าวจนสามารถใช้ส่งและรับวิทยุคมนาคมได้ แล้วจำเลยได้บังอาจลักเอาไปซึ่งสัญญาณโทรศัพท์หมายเลข 9573336 ของผู้เสียหาย คิดค่าเสียหายเป็นเงิน 24,733 บาท โดยทุจริต โดยใช้โทรศัพท์มือถือดังกล่าวส่งและรับวิทยุคมนาคม โดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตนั้น ขอให้ลงโทษฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 จำเลยให้การรับสารภาพ คดีมีปัญหาว่าจำเลยมีความผิดฐานลักทรัพย์ตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ แม้ปัญหาดังกล่าวคู่ความมิได้ยกขึ้นฎีกา แต่เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบด้วยมาตรา 225 โดยศาลฎีกาเห็นว่า ที่ฟ้องระบุว่าจำเลยนำโทรศัพท์มือถือมาทำการปรับจูนและถือป้คลื่นสัญญาณโทรศัพท์หมายเลข 9573336 ของผู้เสียหาย แล้วใช้ทำการรับส่งวิทยุคมนาคมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตนั้นก็เป็นการทำการรับส่งวิทยุคมนาคม โดยอาศัยคลื่นสัญญาณโทรศัพท์ของผู้เสียหายโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการแย่งใช้คลื่นสัญญาณโทรศัพท์ของผู้เสียหายโดยไม่มีสิทธิของตนเอง จึงมิใช่เป็นการเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปโดยทุจริต การกระทำของจำเลยตามฟ้องจึงไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 แม้จำเลยจะให้การรับสารภาพก็ตาม เมื่อการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ต้องพิพากษายกฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคหนึ่ง ประกอบด้วยมาตรา 215 และมาตรา 225

จากคำพิพากษาฎีกาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ศาลฎีกาไม่ได้ตัดบทเสียทีเดียวว่าทรัพย์บางอย่างที่มองไม่เห็นด้วยตา เช่น กระแสไฟฟ้า หรือคลื่นสัญญาณโทรศัพท์ ไม่อาจเป็นทรัพย์ในความผิดฐานลักทรัพย์ได้ แต่ศาลฎีกาได้คำนึงถึงลักษณะการครอบครอง และพฤติการณ์การแย่งการครอบครองจากผู้เป็นเจ้าของ ที่เข้าข่ายเป็นองค์ประกอบความผิดในเรื่อง “เอาไป” มาประกอบกันด้วย ทั้งนี้ การค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ว่าจะครอบคลุมไปถึงทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง จำต้องไม่ได้ด้วยหรือไม่ นั้น เริ่มมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นตามพัฒนาการของรูปแบบเทคโนโลยีทางการเงินและการพาณิชย์สมัยใหม่ ดังที่ได้กล่าวในบทที่ 2 ข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของวัตถุแห่งการกระทำที่เป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ มีปัญหาเข้าสู่การวินิจฉัยของศาลในช่วงที่ผ่านมา อาทิเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 5161/2547 (ออนไลน์, 2563) วินิจฉัยว่า การที่จำเลยนำแผ่นบันทึกข้อมูลเปล่าลอกข้อมูลจากแผ่นบันทึกข้อมูลที่อยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของโจทก์ร่วมเป็นความผิดฐานลักทรัพย์หรือไม่ โจทก์ร่วมฎีกาว่าข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ของโจทก์ร่วมมีรูปร่างเป็นตัวอักษร ภาพ แผ่นผังและตราสาร จึงเป็นทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 การที่จำเลยเอาข้อมูลของโจทก์ร่วมดังกล่าวไป จึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เห็นว่าข้อมูล ตามพจนานุกรมให้ความหมายว่า “ข้อเท็จจริง หรือสิ่งที่ถือหรือยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริงสำหรับใช้เป็นหลักอนุมานหาความจริงหรือ การคำนวณ” ส่วนข้อเท็จจริงหมายความว่า “ข้อความแห่งเหตุการณ์ที่เป็นมาหรือที่เป็นอยู่ตามจริง ข้อความหรือเหตุการณ์ที่จะต้องวินิจฉัยว่าเท็จหรือจริง” ดังนั้น ข้อมูลจึงไม่นับเป็นวัตถุมีรูปร่าง สำหรับตัวอักษร ภาพ แผ่นผัง และตราสาร เป็นเพียงสัญลักษณ์ที่ถ่ายทอดความหมายของข้อมูลออกจากแผ่นบันทึกข้อมูลโดยอาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์ มิใช่รูปร่างของข้อมูล เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 บัญญัติว่า ทรัพย์หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง ข้อมูลในแผ่นบันทึกข้อมูลจึงไม่ถือเป็นทรัพย์ การที่จำเลยนำแผ่นบันทึกข้อมูลเปล่าลอกข้อมูลจากแผ่นบันทึกข้อมูลของโจทก์ร่วม จึงไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามที่ฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 4311/2557 (ออนไลน์, 2563) วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (7) ได้นิยามความหมายของคำว่า “เอกสาร” หมายความว่ากระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผังหรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพหรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น การที่จำเลยที่ 1 ถึงที่ 3 ร่วมกันพิมพ์หนังสือแต่งตั้งตัวแทนจำหน่ายอุปกรณ์กันระเบิด แบรินด์ บาร์เทค พร้อมรายละเอียดดังกล่าวข้างต้นลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ ถือเป็นการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นวัตถุอื่นใดทำให้ปรากฏความหมายซึ่งสามารถอ่านหรือเห็นความหมายได้โดยบุคคลที่พิมพ์ตัวอักษรนั้นแล้วเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ดังกล่าวเพื่อเป็นหลักฐานซึ่งจำเลยที่ 1 ถึงที่ 3 สามารถนำไปใช้ได้เมื่อต้องการจะใช้ จึงเป็นเอกสารตามความหมายของบทบัญญัติดังกล่าว

คำพิพากษาฎีกาที่ 14689/2558 (ออนไลน์, 2563) จำเลยซึ่งเป็นผู้จัดการฝ่ายบัญชี มีหน้าที่จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับเงินเดือนของพนักงาน ได้ดำเนินการให้โจทก์ร่วมโอนเงินเดือนเข้าบัญชีเงินฝากของตนเองและ ส. เกินกว่าเงินเดือนที่มีสิทธิได้รับจริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำเลยได้ใช้โอกาสที่ตนเองเป็นผู้จัดทำบัญชีเงินเดือนของพนักงานทำการแสวงหาประโยชน์ด้วยการปรับแต่งบัญชีเงินเดือนของพนักงาน เพิ่มเงินเดือนให้แก่ตนเองให้มีอัตราสูงกว่าความเป็นจริง ทำให้จำเลยได้รับเงินจากโจทก์ร่วมไปเป็นเงินทั้งสิ้น 466,500 บาท และจำเลยยังได้ปรับแต่งข้อมูลอัตราเงินเดือนของ ส. ให้สูงขึ้น เป็นเหตุให้ ส. ได้รับเงินเกินไปกว่าเงินเดือนที่แท้จริงจำนวน 96,000 บาท แต่เมื่อ ส. นำเงินส่วนที่ได้รับเกินมาดังกล่าวไปคืนให้แก่จำเลย จำเลยก็นำไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่คืนเงินให้แก่โจทก์ร่วม กรณีเป็นเรื่องที่จำเลยลักเงินของโจทก์ร่วมซึ่งเป็นนายจ้างโดยใช้กลอุบายปรับแต่งบัญชีเงินเดือนให้โจทก์ร่วมนำเงินฝากเข้าบัญชีเงินฝากของจำเลยและ ส. เกินกว่าเงินเดือนที่มีสิทธิได้รับ แล้วจำเลยนำเงินจำนวนดังกล่าวไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว จึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ของนายจ้าง

และตามที่ได้ทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 แผนภาพที่ 2-1 และแผนภาพที่ 2-2 ซึ่งพบว่าธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ในประเทศไทยมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีด้านการเงินได้ถูกพัฒนาควบคู่กันเพื่อตอบสนองรูปแบบการใช้ชีวิตและความต้องการของผู้ทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การชำระเงินค่าสินค้าและบริการ โดยในปัจจุบัน นอกเหนือจากการใช้จ่ายผ่านเงินสดและบัตรเครดิตแล้ว ยังมีนวัตกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “เงินดิจิทัล” (Digital money) ซึ่งเชื่อกันว่าอาจมีบทบาทเปลี่ยนระบบการเงินของโลกในอนาคตได้ สกุลเงินดิจิทัลที่สำคัญของโลกที่เป็นที่นิยมมากที่สุดขณะนี้ คือ Bitcoin (บิทคอย) ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากภาษาคอมพิวเตอร์ และใช้งานภายใต้ระบบซอฟต์แวร์ในการถอดสมการคณิตศาสตร์ แต่แม้ว่าประเทศไทยจะรับรู้ Bitcoin รวมไปถึงเงินดิจิทัลสกุลอื่นๆ และหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน เป็น “สินทรัพย์ดิจิทัล” ที่การประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องจะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 แต่ก็ยังพบว่า มีบทบัญญัติกฎหมายใดที่รองรับถึงสถานะของสินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าวอย่างชัดเจนว่า ถือเป็นทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำตามกฎหมายอาญาด้วยหรือไม่

ผู้วิจัยเห็นว่า ตามที่ได้กล่าวมาในบทที่ 2 แล้วว่า Bitcoin ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งของสินทรัพย์ดิจิทัล มีลักษณะเป็นหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ประเภทเงินเสมือนซึ่งพัฒนามาจากเทคโนโลยีพื้นฐานที่เรียกว่า “บล็อกเชน” (Blockchain) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีการสร้างฐานข้อมูลบัญชีแบบกระจายศูนย์ หรือ Distributed Ledger Technology (DLT) อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิด Bitcoin และเงินเสมือนสกุลอื่นๆ ในเวลาต่อมา แม้ว่าสินทรัพย์ดิจิทัลจะไม่มีรูปร่างและจับต้องไม่ได้ก็ตาม แต่สินทรัพย์ดิจิทัลนั้นมีมูลค่าราคาสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนและนำไปใช้ชำระค่าสินค้าและบริการแทนเงินสดได้ด้วย นอกจากนี้ สินทรัพย์ดิจิทัลยังสามารถที่จะถูกครอบครองโดยผู้เป็นเจ้าของได้ เนื่องจาก Bitcoin และเงินเสมือนสกุลอื่นๆ มีลักษณะเฉพาะคือ อยู่ในรูปของระบบการเข้ารหัส (Encryption) ผ่านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่เรียกว่า อัลกอริทึม (Algorithm) เพื่อให้สามารถตรวจสอบและประมวลผลความถูกต้องของรายการธุรกรรมต่างๆ ได้ ผู้เป็นเจ้าของสามารถแสดงการครอบครองผ่านการจัดเก็บ Bitcoin และเงินเสมือนสกุลอื่นๆ นั้นไว้ในกระเป๋าเงินดิจิทัล หรือ วอลเล็ตดิจิทัล (Wallet digital) ของตน โดยผู้เป็นเจ้าของจะมีมาตรการในการเข้าถึงและการจัดการกับ Bitcoin และเงินเสมือนสกุลอื่นๆ นั้นในรูปของพับลิคคีย์ (Public key) และไพรเวทคีย์ (Private key) ของตน ที่ทำหน้าที่ข้อมูลที่ใช้ในการเข้ารหัสหรือแปลงข้อมูลที่ถูกรหัสอยู่ นอกจากนี้ Bitcoin และเงินเสมือนสกุลอื่นๆ เหล่านี้ก็อาจถูกแย่งการครอบครองได้เช่นเดียวกับทรัพย์สินมีรูปร่างอย่างอื่น หากมีผู้ใดที่สามารถล่วงรู้ถึงพับลิคคีย์ (Public key) และไพรเวทคีย์ (Private key) ของผู้เป็นเจ้าของ Bitcoin แล้วเข้าไปทำธุรกรรมด้วย Bitcoin และเงินเสมือนสกุลอื่นๆ เหล่านี้

โดยปัจจุบันยังไม่มีกรณีข้อโต้แย้งขึ้นสู่การวินิจฉัยว่าสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในทำนองเดียวกันเป็น “ทรัพย์สิน” ที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำของความผิดฐานลักทรัพย์ได้หรือไม่ ซึ่งในอดีตนักวิชาการทางด้านนิติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงหลายท่านยังคงมีความเห็นแตกต่างกันอยู่

ตัวอย่างอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

โลกเทคโนโลยีในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากอดีตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากคอมพิวเตอร์มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานกิจการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนหลากหลายด้าน ข้อมูลของบุคคล รวมถึงองค์กรทั้งที่เป็นข้อมูลในลักษณะพื้นฐานทั่วไป เช่น ข้อมูลการปฏิบัติงานทั่วไป ข้อมูลการติดต่อสื่อสาร ล้วนถูกจัดเก็บในรูปแบบของข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่ออำนวยความสะดวกเมื่อมีความต้องการ นอกจากนี้ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ยังอาจอยู่ในรูปข้อมูลเฉพาะหรือข้อมูลความลับที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากมีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจการค้า อาทิเช่น ข้อมูลทางบัญชีรายรับรายจ่าย ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน ข้อมูลรายละเอียดลูกค้า ข้อมูลสูตรหรือนวัตกรรมใดๆ ทางการค้า และยังมีข้อมูลความลับในเชิงเป็นสิ่งที่บ่งชี้เฉพาะบุคคล (Identification) เช่น ลายนิ้วมือ ลายมือ บัตรประจำตัวประชาชน รหัสโทรศัพท์ หรือรหัสผ่านต่างๆ ที่จัดเก็บในรูปแบบข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งหากข้อมูลคอมพิวเตอร์เหล่านี้ถูกโจรกรรม หรือนำไปใช้โดยมิชอบ ด้วยการทำสำเนาไป หรือวิธีการอื่น ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เป็นเจ้าของอย่างมาก และบางกรณีความเสียหายอาจถึงขั้นประเมินค่าไม่ได้ ทั้งนี้ มีเพียงกรณีของข้อมูลที่เข้าข่ายเป็น “ความลับทางการค้า” ตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 หรือข้อมูลที่มีลักษณะเข้าข่ายได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนั้นๆ เป็นการเฉพาะส่วนข้อมูลคอมพิวเตอร์อย่างอื่น ๆ ยังคงไม่มีความชัดเจนว่าจะได้รับความคุ้มครองจากการกระทำที่มิชอบได้อย่างไรบ้าง

สมศักดิ์ เที่ยจรูญกุล (ออนไลน์, 2559) ได้จัดแบ่งลักษณะแห่งการกระทำเกี่ยวกับการโจรกรรมข้อมูลคอมพิวเตอร์ออกเป็น 3 รูปแบบ ซึ่งพบว่าเป็นรูปแบบที่มักเกิดขึ้นในคดีตัวอย่างที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป ได้แก่

1. รูปแบบเจาะระบบ หรือที่เรียกกันว่าแฮก (Hack) ซึ่งเป็นการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยไม่มีสิทธิ ด้วยเทคนิคทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้กระทำอยู่ห่างโดยระยะทางกับข้อมูลคอมพิวเตอร์เป้าหมาย

2. รูปแบบการโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปโดยเข้าถึงระบบข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ แบ่งออกเป็น

2.1 การเข้าถึงโดยมีสิทธิ หมายถึงผู้กระทำเอาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปนั้น มีรหัสผ่านหรือได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้ แต่ไม่มีสิทธิสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไป ซึ่งอาจเป็นกรณีมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ประโยชน์ภายในองค์กร แต่ไม่มีสิทธินำหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปใช้สำหรับประโยชน์ส่วนตัวหรือประโยชน์ขององค์กรอื่น

2.2 การเข้าถึงโดยไม่มีสิทธิ หมายถึง ผู้กระทำเอาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปนั้น ไม่มีรหัสผ่าน หรือไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้ แต่ผู้กระทำอาจมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์บางชนิดที่สามารถดักจับ หรือดูดข้อมูลคอมพิวเตอร์ เช่น เครื่องดูดหรือกวาดข้อมูล หรือเครื่องสกินเมอร์ (Skimmer) ซึ่งเป็นการเข้าถึงและโจรกรรมข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปโดยไม่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ อย่างรูปแบบแรก

3. รูปแบบการโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปโดยวิธีสามัญ มีลักษณะแห่งการกระทำเกี่ยวกับข้อมูลคอมพิวเตอร์อย่างการกระทำสามัญธรรมดา เช่น การจดจำ ซึ่งอาจจดจำจากการเห็นหน้าจอคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นกำลังใช้งานตัวเครื่องหรือระบบคอมพิวเตอร์หรืออาจจดจำจากผู้ที่ทรงสิทธิในการเข้าถึงตัวเครื่องหรือระบบคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์การเก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่จัดใส่กระดาษไว้ เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล พบว่า การดำเนินคดีที่กระทำต่อตัวสินทรัพย์ดิจิทัล โดยเฉพาะในกรณีของคริปโทเคอร์เรนซี ในปัจจุบันยังคงมีน้อยเนื่องจากข้อติดขัดในเรื่องของเทคนิคการสืบสวนสอบสวนในการติดตามหาร่องรอยของผู้ที่แย่งการครอบครองของคริปโทเคอร์เรนซีและยังไม่แสดงตัวด้วยการเปลี่ยนมูลค่าของคริปโทเคอร์เรนซีเป็นเงินสด โดยคดีส่วนใหญ่ที่มีการดำเนินคดีมักเป็นเรื่องการฉ้อโกงหลอกลวงให้ลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีโดยที่ไม่มีผลิตภัณฑ์ดังกล่าวอยู่จริง (ชานนท์ คำนวนศักดิ์, สัมภาษณ์, 2563 ; เบลญพร วัชรระวุฒิชัย, สัมภาษณ์, 2563 ; อัศวินุต แสงทองดี, สัมภาษณ์, 2563) อย่างไรก็ตามที่พบมากขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบัน มักจะเป็นอาชญากรรมที่กระทำต่อหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีมูลค่าในทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ สามารถสรุปตัวอย่างการดำเนินคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในลักษณะของการโจรกรรมที่กระทำกับข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือไปถึงโจรกรรมทรัพย์สินผ่านการกระทำกับข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่น่าสนใจได้ดังนี้

1. คดีแฮกระบบเติมเงินทรูมูฟ (ดรณ จาดเจริญ, สัมภาษณ์, 2563 ; ปกรณ์ ธรรมโรจน์, สัมภาษณ์, 2563 ; สราวุธ ปิตยาศักดิ์, 2661 : 58-59)

“แฮก” คือ คดีแฮกระบบเติมเงินของทรูมูฟ กล่าวคือ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 (ก่อนที่พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 จะประกาศใช้) มีแฮกเกอร์ 3 คน ซึ่งเคยเป็นพนักงานของบริษัท ทรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ใช้คอมพิวเตอร์ไต่บุ๊กรูทจากที่พักของตนโจรกรรมข้อมูลรหัสผู้ใช้และรหัสผ่านทางคอมพิวเตอร์ แล้วเข้าระบบฐานข้อมูลของบริษัท ทีเอ ออเรนจ์ จำกัด ซึ่งเป็นชื่อเดิมของบริษัท ทรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เพื่อเข้าไปแก้ไขวงเงินการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบเติมเงินให้มีมูลค่าสูงขึ้นกว่าเดิม และนำไปขายลูกค้าด้วยวิธีการตั้งจุดรับเติมเงินต่างๆตามห้างสรรพสินค้าและแหล่งชุมชน ตัวอย่างเช่น บัตรเติมเงินที่มีราคาโทรออกหนึ่งร้อยบาท แฮกเกอร์จะใส่ข้อมูลให้กลายเป็นหนึ่งหมื่นหรือหนึ่งแสนบาทเพื่อนำไปขายต่อด้วยวิธีการตั้งโต๊ะให้บริการขายซิมการ์ดแถมโปรโมชั่น สร้างความเสียหายให้แก่บริษัท ทรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) มากกว่า 105,000,000 บาท ต่อมาเมื่อเดือนพฤษภาคม 2550 แฮกเกอร์ในกลุ่มดังกล่าวได้ทำการเจาะฐานข้อมูลของเอไอเอส โจรกรรมข้อมูลรหัสผู้ใช้และรหัสผ่านทางคอมพิวเตอร์ เพื่อแก้ไขวงเงินบัตรเติมเงินโทรศัพท์มือถือให้กับลูกค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้วิธีจ่ายเงินผ่านบัญชีธนาคารในชื่อของบุคคลอื่นสร้างความเสียหายแก่เอไอเอสนับร้อยล้านบาท คดีนี้พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการพิเศษ ฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร 2 โจทก์ มีคำสั่งฟ้องแฮกเกอร์ 3 คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญา ในความผิดฐานร่วมกันใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ร่วมกันปลอมบัตรอิเล็กทรอนิกส์ มีไว้เพื่อจำหน่ายบัตรอิเล็กทรอนิกส์ปลอม โดยในท้ายที่สุดศาลอาญาได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกา เมื่อวันที่

29 มิถุนายน 2558 ให้ จำคุกจำเลยที่ 1 ฐานร่วมกันปลอมบัตรอิเล็กทรอนิกส์และกระทำความผิดฐานร่วมกันจำหน่ายหรือมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งบัตรอิเล็กทรอนิกส์ปลอม รวม 48 กรรม จำคุกกระทงละ 2 ปี เป็นจำคุก 96 ปี ลดโทษให้หนึ่งในสามแล้วจำคุก 64 ปี แต่ให้ลงโทษจำคุก 50 ปี ตามที่กฎหมายกำหนด จำคุกจำเลยที่ 2 ฐานเป็นผู้สนับสนุนความผิดฐานปลอมบัตรอิเล็กทรอนิกส์ และกระทำความผิดฐานร่วมกันจำหน่ายหรือมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งบัตรอิเล็กทรอนิกส์ปลอม รวม 16 กรรม จำคุกกระทงละ 2 ปี เป็นจำคุก 32 ปีลดโทษให้หนึ่งในสามแล้วจำคุก 21 ปี 4 เดือน จำเลยที่ 3 กระทำความผิดฐานร่วมกันจำหน่ายหรือมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งบัตรอิเล็กทรอนิกส์ปลอม รวม 4 กรรม จำคุกกระทงละ 2 ปี เป็นจำคุก 8 ปี ลดโทษให้หนึ่งในสามแล้วจำคุก 5 ปี 4 เดือน (ศาลฎีกามีคำพิพากษา จำคุกแอสแกเกอร์ ฐานแก้ไขวงเงิน ระบบเติมเงินทรูมูฟ, ออนไลน์, 2562)

2. คดีแม่ค้าออนไลน์ถูกลักลอบโอนเงินไปเข้าทรูวอลเล็ตของคนร้าย

(กลโกงใหม่ ตะจอบปั๊บ เงินหายเกลี้ยงบัญชี แนะระวังโดยเฉพาะแม่ค้าออนไลน์, ออนไลน์, 2563 ; กชกร เพ็ญระนัย, สัมภาษณ์, 2563 ; ชานนท์ คำนวนศักดิ์, สัมภาษณ์, 2563 ; ลำดับเหตุการณ์โอนเงินผ่าน Kplus และ Truemoney Wallet พร้อมแชร์วิธีป้องกันโจรกรรมทางการเงินทุกรูปแบบ, ออนไลน์, 2563 ; อัครวิญญูต์ แสงทองดี, สัมภาษณ์, 2563)

เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2562 ศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือ ศปอส.ตร. ได้แจ้งเตือนเกี่ยวกับการโอนเงินรูปแบบใหม่ที่คนร้ายสามารถดูดเงินในบัญชีธนาคารออกไปทั้งหมดภายในไม่กี่นาที หากเจ้าของบัญชีหลงเชื่อโดยคนร้ายมักจะมุ่งเป้าไปที่ผู้ขายสินค้าออนไลน์ ทำให้เป็นลูกค้ายาขอลูกค้ามาขอซื้อสินค้า ขอเลขประจำตัวประชาชน เบอร์โทรศัพท์ และข้อมูลส่วนบุคคลอื่นๆ จากนั้นคนร้ายจะนำเอาข้อมูลไปเปิดบัญชีกระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์ใหม่ขึ้น และตั้งค่าบัญชีกระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์ ให้เชื่อมเข้ากับบัญชีธนาคารของผู้เสียหาย จากนั้นผู้เสียหายจะได้รับการแจ้งเตือนผ่านโทรศัพท์มือถือ ในทำนองว่า “คุณต้องการที่จะให้บัญชีธนาคารของคุณเชื่อมต่อกับกระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์หรือไม่” แต่การแจ้งเตือนนั้นมีข้อความค่อนข้างยาว ทำให้ผู้เสียหายหลายรายไม่ยอมอ่าน เมื่อกดตกลงบน Mobile Banking App การเชื่อมบัญชีระหว่างบัญชี Mobile Banking ของผู้เสียหายกับบัญชีกระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์ของคนร้ายก็จะสมบูรณ์ ทำให้คนร้ายสามารถยกย้ายถ่ายโอนเงินออกจากบัญชีธนาคารของผู้เสียหายจนหมดภายในเวลาไม่กี่นาที

3. คดีแฮกเงินธนาคารไทยพาณิชย์ (คุก 20 ปี โจ้เขียนเกมส์ออนไลน์ แฮกเงินแบงก์ไทยพาณิชย์,ออนไลน์, 2562)

เป็นคดีที่พนักงานอัยการฝ่ายคดีอาชญากรรมและทรัพยากร 1 เป็นโจทก์ยื่นฟ้อง นายเอกพันธ์ กุมนาน้อย อายุ 23 ปี เป็นจำเลยในความผิดฐานเข้าถึงโดยมิชอบด้วยระบบคอมพิวเตอร์และใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ โดยระบุว่า เมื่อวันที่ 23 ก.ค. 2554 จำเลยซึ่งเป็นนักเล่นเกมออนไลน์ และมักจะทำธุรกรรมการเงินผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเป็นประจำ จึงทำการทดลองคาดเดาพาสเวิร์ดของบุคคลอื่นที่เข้ามาทำธุรกรรมการเงิน โดยการแฮกข้อมูลคอมพิวเตอร์ของธนาคารไทยพาณิชย์ จากลูกค้าจำนวน 14 ราย มีมูลค่าความเสียหายกว่า 5 แสนบาท เนื่องจากบุคคลทั่วไปที่ทำธุรกรรมการเงินมักจะใช้ พาสเวิร์ด ค่อนข้างง่ายต่อการคาดเดา เช่น ใช้เลขเรียงหรือเลขตอง เมื่อแฮกข้อมูลบัญชีธนาคารได้แล้ว ก็จะทำธุรกรรมการเงินโดยการซื้อ

บัตรเติมเงินโทรศัพท์มือถือและเติมเงินเกมส์ออนไลน์ ซึ่งมีมูลค่าของธนาคาร จำนวน 14 รายการค่าความเสียหายกว่า 5 แสนบาท

ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้องจริง พิพากษาจำคุก 39 ปี ปรับ 1,750 บาท แต่จำเลยให้การรับสารภาพเป็นประโยชน์ต่อรูปคดี พร้อมชดเชยค่าเสียหายคืนให้กับผู้เสียหายเป็นจำนวนเงิน 103,050 บาท ประกอบกับมีบิดามารดาที่จะต้องให้การดูแลสมควรให้กลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดี จึงลดโทษลงเหลือกึ่งหนึ่ง คงเหลือจำคุก 20 ปี ส่วนโทษจำคุกให้รอลงอาญา 3 ปี คุมความประพฤติ 2 ปี และให้ทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ต่อสังคมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 48 ชั่วโมง

4. **คดีลักแต่้มสะสมโฮมการ์ดไปใช้ซื้อสินค้าโฮมโปร** (เบญจพร วัชรวุฒิชัย, สัมภาษณ์, 2563)

ผู้ต้องหาเป็นผู้จัดการฝ่ายขายปลีกของห้างโฮมโปรในช่วงเวลาเกิดเหตุ มีหน้าที่ดูแลให้บริการลูกค้าประจำและลูกค้ารายใหญ่ของห้างโฮมโปร ส่วนผู้เสียหายเป็นลูกค้ารายใหญ่ของห้างโฮมโปร ในการสั่งซื้อสินค้าบางครั้งผู้เสียหายจะใช้การโทรศัพท์ติดต่อผู้ต้องหา บางครั้งใช้ไลน์ติดต่อสอบถามผู้ต้องหา พร้อมส่งภาพสินค้าที่ต้องการซื้อให้ผู้ต้องหาทำการตรวจสอบสินค้าและแจ้งราคาให้ผู้เสียหายทราบ เมื่อตกลงราคาสินค้ากันได้แล้ว ผู้ต้องหาจะไปพบผู้เสียหายที่ทำการ จากนั้น ผู้เสียหายจะมอบบัตรเครดิตให้ผู้ต้องหาไปใช้ชำระราคาสินค้า ภายหลังชำระราคาสินค้าแล้ว ผู้ต้องหาจะนำบัตรเครดิตพร้อมสลิปการชำระเงินมามอบให้ผู้เสียหายเพื่อลงนามในสลิปการชำระเงินผ่านบัตรเครดิต หากยอดเงินตรงตามที่ตกลงกันผู้เสียหาย ก็จะลงนามในสลิปบัตรเครดิตมอบให้ไป และโดยทางการค้าปกติของห้างโฮมโปร เมื่อลูกค้าซึ่งเป็นสมาชิกบัตรโฮมการ์ดได้ซื้อสินค้ากับทางห้างโฮมโปร ทุกจำนวนเงิน 30 บาท จะได้รับสิทธิในการได้รับคะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ด จำนวน 1 แต้ม/คะแนน โดยลูกค้าผู้ถือบัตรมีสิทธิใช้คะแนนสะสม จำนวน 1,000 แต้ม/คะแนน แลกส่วนลดแทนเงินสดจำนวน 100 บาท ในการชำระราคาสินค้ากับทางโฮมโปรในการซื้อสินค้าครั้งต่อไป หรืออาจเลือกใช้สิทธิแลกคะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ด เพื่อแลกส่วนลดในการชำระราคาสินค้าในอัตราเปอร์เซ็นต์ ส่วนละเมื่อแลกคะแนนเท่ายอดชำระ ระหว่างอัตราส่วนลด 10 - 20 เปอร์เซ็นต์ ตามแต่รายการส่งเสริมการขายหรือโปรโมชั่นของห้างโฮมโปรตามแต่ช่วงเวลา โดยในการสะสมคะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ด ในการสะสมคะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ดหลังปี 2560 ลูกค้าไม่จำเป็นต้องแสดงบัตรโฮมการ์ด เพียงแค่แจ้งหมายเลขโทรศัพท์ที่ใช้สมัครโฮมการ์ดเพื่อยืนยันตัวตนในขณะที่ชำระราคาสินค้าก็เพียงพอแล้ว แต่สำหรับการใช้คะแนนเพื่อแลกซื้อสินค้ามีเงื่อนไขให้สมาชิกแสดงตัวต่อหน้าแคชเชียร์หรือพนักงานเก็บเงินขณะจ่ายเงินค่าสินค้าแล้วแจ้งความประสงค์ว่าต้องการใช้คะแนนเพื่อแลกส่วนลด โดยต้องแสดงบัตรประชาชนฉบับจริง เพื่อให้แคชเชียร์หรือพนักงานเก็บเงินบันทึกเลขบัตร 13 หลังในเครื่องคิดเงิน โดยไม่ต้องแสดงเอกสารอย่างอื่น

ต่อมาเมื่อปลายปี 2562 ผู้เสียหายประสงค์ใช้คะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ด เพื่อแลกส่วนลดในการชำระราคาสินค้ากลับพบว่า คะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ดของตนได้ถูกใช้โดยมิชอบตั้งแต่ปี 2559 ถึงปลายปี 2561 ไปหลายครั้ง เป็นจำนวนคะแนน

หรือแต้มสะสมประมาณ 500,000 แต้ม ซึ่งหากเลือกใช้แลกรับเป็นส่วนลดเงินสด จะมีมูลค่าประมาณ 50,000 บาท จากการตรวจสอบของห้างโฮมโปรพบว่า ในช่วงปี 2559 ถึงปลายปี 2561 มีการใช้คะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ดของผู้เสียหายเป็นส่วนลดในการชำระราคาสินค้า ณ ห้างโฮมโปรสาขาที่ผู้ต้องหาทำงานอยู่ และเมื่อทำการสอบสวนพนักงานประจำเครื่องเก็บเงินหลายคนซึ่งเกี่ยวข้องเป็นผู้บันทึกรายการใช้คะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ดของผู้เสียหายเป็นส่วนลดในการชำระราคาสินค้าในช่วงเวลาเกิดเหตุคดีนี้เข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของบริษัทโฮมโปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทแม่ข่ายถูกครั้ง และบริษัทฯ จะมีการเชื่อมต่อบริษัทฐานข้อมูลกับห้างโฮมโปรทุกสาขา พนักงานประจำเครื่องเก็บเงินทุกรายยอมรับว่าเป็นผู้ดำเนินการบันทึกรายการใช้คะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ดของผู้เสียหายเป็นส่วนลดในการชำระราคาสินค้าของผู้มีชื่ออื่นในช่วงเวลาเกิดเหตุคดีนี้จริง โดยผู้ต้องหาได้นำสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้เสียหายไปมอบให้พนักงานประจำเครื่องเก็บเงินทำรายการใช้คะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ดของผู้เสียหายสำหรับแลกเป็นส่วนลดเงินสดในการชำระราคาสินค้าระหว่างช่วงวันเวลาเกิดเหตุ และเนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวมีผู้ต้องหาเป็นหัวหน้าแผนกและเคยเห็นผู้ต้องหาเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลลูกค้าในรายของผู้เสียหาย พนักงานประจำเครื่องเก็บเงินที่เกี่ยวข้องทุกคนจึงหลงเชื่อว่าผู้ต้องหาได้รับมอบหมายจากผู้เสียหายให้ใช้คะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ดของผู้เสียหายสำหรับแลกเป็นส่วนลดเงินสดในการชำระราคาสินค้า แต่เมื่อผู้เสียหายทำการตรวจสอบรายการการซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องระหว่างช่วงวันเวลาเกิดเหตุแล้วยืนยันว่าไม่เคยมอบหมายให้ผู้ต้องหาไปดำเนินการเช่นนั้นแต่อย่างใด การกระทำของผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใช้พนักงานประจำเครื่องเก็บเงินของห้างโฮมโปรเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดได้ใช้คะแนนหรือแต้มสะสมในบัตรโฮมการ์ดของผู้เสียหายโดยมิชอบ ซึ่งพนักงานอัยการมีความเห็นว่าคะแนนสะสมหรือแต้มสะสมสมาชิกบัตรโฮมการ์ด มีลักษณะเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือเครื่องมือทางตัวเลขที่บริษัท โฮม โปรดักส์เซ็นเตอร์ จำกัด ผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นสมาชิกบัตรโฮมการ์ดเป็นผู้มีสิทธิใช้ โดยมีได้มีการออกเอกสารหรือวัตถุอื่นใดให้แต่มีวิธีในการสะสมและใช้คะแนนด้วยการบันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวด้วยการประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน ซึ่งรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสงหรือวิธีการทางแม่เหล็กให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข รหัส หมายเลขบัตร หรือสัญลักษณ์อื่นใดทั้งที่สามารถมองเห็นและมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า อันถือได้ว่าเป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(14) การกระทำของผู้ต้องหาจึงเข้าข่ายเป็นความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวงร่วมกันนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด คดีอยู่ระหว่างทำการสอบสวนเพิ่มเติมโดยให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแจ้งพฤติการณ์แห่งคดีและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาให้ครบถ้วนตามกฎหมาย

5. คดีลักไค้ดส่วนลดของร้านค้าออนไลน์ (คงยศ คุณจักร, สัมภาษณ์, 2563 ; ญัฐพล จารุวรรณ, สัมภาษณ์, 2563 ; เบญจพร วัชรวุฒิชัย, สัมภาษณ์, 2563 ; รวบ 2 นศ. แยกข้อมูลเว็บไซต์ร้านอาหารขโมยไค้ดลด, ออนไลน์, 2563)

คดีนี้สืบเนื่องจากตำรวจได้รับเรื่องร้องทุกข์จากบริษัทให้บริการอาหารฟาสฟู๊ดประเภทพิซซารายหนึ่งว่า ในช่วงเดือนมิถุนายน 2562 ถูกคนร้ายแฮกระบบเอาข้อมูลไค้ดลดราคาสินค้าไปใช้ก่อนที่บริษัทจะนำไค้ดวางจำหน่าย จนทำให้ระบบล่มไปกว่า 30 นาที จากการสืบสวนทำให้ทราบว่าผู้ต้องหาสองรายได้ร่วมกันเข้าถึงโดยมิชอบ (แฮก) ระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบริษัทผู้เสียหาย โดยใช้โปรแกรม Burpsuit ทำการสุมเพื่อให้ได้มาซึ่งชุดรหัสที่สามารถใช้แลกสินค้ากับทางร้านค้าของบริษัท (E-Voucher) จำนวน 1,026 ชุดรหัส ในราคาชุดรหัสละ 99 บาท คิดเป็นเงินจำนวน 101,574 บาท ไปประกาศขายแก่ประชาชนผู้สนใจทางเฟซบุ๊กของผู้ต้องหาทั้งสองในราคาชุดรหัสละ 60 บาท ต่อมาตำรวจรวบรวมหลักฐานและสืบสวนจนทราบว่าที่ตั้งของคนร้ายอยู่ที่ อ.เมือง จ.ขอนแก่น จึงนำกำลังเข้าจับกุมผู้ต้องหาทั้งสองตามหมายจับศาลอาญาที่ 1312-1313/2562 ในข้อหา เข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมีได้มีไว้สำหรับตน เข้าถึงโดยมิชอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมีได้มีไว้สำหรับตน ลักทรัพย์หรือรับของโจร พร้อมของกลางคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก จำนวน 1 เครื่อง คอมพิวเตอร์พีซี จำนวน 1 เครื่อง โทรศัพท์มือถือ จำนวน 4 เครื่อง จากการสอบสวนผู้ต้องหาทั้งสองรับสารภาพว่า แบ่งหน้าที่กันทำ โดยชายอายุ 21 ปีทำหน้าที่แฮ็กข้อมูล ส่วนชายอายุ 20 ปี คอยสนับสนุนและนำไค้ดไปขายต่อเรียนรู้การแฮกข้อมูลจากดาร์กเว็บ ก่อนจะเริ่มลองผิดถูกจนหาเงินมาได้โดยอาศัยช่องว่างการป้องกันบนเว็บไซต์ของบริษัท เพื่อขโมยไค้ดไปขายบนกลุ่มลับในโลกออนไลน์ในราคาที่ต่ำกว่าปกติ ทำมานานหลายปีแล้ว เงินที่ได้นำไปใช้จ่ายส่วนตัว

คดีนี้พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 8 ได้ยื่นฟ้องจำเลยทั้งสองในความผิดฐานร่วมกันลักทรัพย์ ร่วมกันเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะ และมาตรการนั้นมีได้มีไว้สำหรับป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะ และมาตรการนั้นมีได้มีไว้สำหรับตน จำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพในชั้นศาล คดีเสร็จการพิจารณาไม่มีการสืบพยาน สำหรับความผิดฐานร่วมกันลักทรัพย์ในคดีนี้นั้น พนักงานอัยการโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองว่าร่วมกันลักทรัพย์เอารหัสสินค้าประเภทพิซซาของผู้เสียหายที่มีไว้จำหน่ายแก่บุคคลทั่วไปซึ่งชุดรหัสดังกล่าวแต่ละชุดมีราคาคิดเป็นเงิน มิได้ฟ้องว่าเป็นการลักเอาเงิน และในคดีนี้พนักงานอัยการได้มีคำร้องขอท้ายฟ้องให้จำเลยทั้งสองคืนหรือใช้ราคาทรัพย์จำนวน 101,574 บาท แก่ผู้เสียหาย โดย “ทรัพย์” ตามคำร้องขอนี้หมายถึงรหัสสินค้าประเภทพิซซาของผู้เสียหายนั่นเอง

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีลักทรัพย์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

เมื่อได้ศึกษาถึงเจตนารมณ์ของการลงโทษความผิดฐานลักทรัพย์ตามวิวัฒนาการของบทบัญญัติกฎหมายอาญาของไทยประกอบกับแนวทางซึ่งศาลฎีกาใช้วินิจฉัยเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็น “ทรัพย์” อันเป็นวัตถุแห่งการกระทำสำหรับความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงตัวอย่างของคดีอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว พบว่า ในการดำเนินคดีลักทรัพย์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ พบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ปัญหาการที่ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

เมื่อพิจารณาคำวินิจฉัยของศาลในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5161/2547 และ 4311/2557 การโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นไปโดยมิชอบ พบว่า ยังไม่มีกฎหมายกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและโทษ เพื่อคุ้มครองข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นการเฉพาะไม่ว่าลักษณะแห่งการกระทำโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์จะกระทำโดยรูปแบบเจาะระบบหรือที่เรียกกันว่าแฮก (Hack) หรือรูปแบบการโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปโดยเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือรูปแบบการโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปโดยวิธีสามัญก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องมาจากการที่ข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นเองไม่ใช่วัตถุที่มีรูปร่าง ทั้งที่อาจมีรูปร่างโดยตัวของมันเองหรือโดยอาศัยสิ่งอื่นเป็นรูปร่าง อีกทั้งลักษณะแห่งการกระทำโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ถูกมองว่าเป็นเพียงการแบ่ง หรือแชร์ข้อมูลคอมพิวเตอร์ไป มิใช่การเอาไปในลักษณะที่เป็นการพรากการครอบครองข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปเสียทีเดียว โดยข้อมูลคอมพิวเตอร์ต้นฉบับก็ยังคงอยู่กับฮาร์ดดิสก์ หรือแผ่นบันทึกข้อมูลของเจ้าของข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นผู้ทรงสิทธิดั้งเดิม มีเพียงการคัดลอก (Copy) ข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดจำไปเท่านั้น เมื่อข้อมูลคอมพิวเตอร์มีได้อยู่ในความหมายของคำว่า “ทรัพย์” การกระทำของจำเลยจึงไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ อย่างไรก็ตามในหัวเรื่องก่อนหน้าว่า ปัจจุบันข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มีความสลับซับซ้อน มีวัตถุประสงค์การใช้ และคุณค่าทางเศรษฐกิจที่มากกว่าข้อมูลพื้นฐานในงานทั่วไป ทำให้เหล่าอาชญากรเริ่มแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบจากข้อมูลเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลความลับในเชิงเป็นสิ่งที่บ่งชี้เฉพาะบุคคล (Identification) เช่น รหัสโทรศัพท์ หรือรหัสผ่านต่างๆ ซึ่งไม่เข้าข่ายเป็น “ความลับทางการค้า” อันอาจได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 หรือข้อมูลที่มีลักษณะเข้าข่ายได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งได้รับความคุ้มครองเป็นการเฉพาะ ซึ่งยังคงเป็นช่องว่างในทางกฎหมาย (คงยศ คุณจักร, สัมภาษณ์, 2563 ; เบลูจพร วัชรระวุฒิชัย, สัมภาษณ์, 2563 ; สมศักดิ์ เขียวจรรยากุล, ออนไลน์, 2559)

2. ปัญหาดุลพินิจที่แตกต่างในการวินิจฉัยปรับบทความผิด

เมื่อพิจารณาตัวอย่างอาชญากรรมที่กระทำกับข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่กล่าวถึงในหัวเรื่องก่อนหน้า จะพบว่า พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล มีดุลพินิจในการปรับบทวินิจฉัยความผิดที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีซึ่งจำเลยให้การรับสารภาพโดยไม่มีการต่อสู้ในข้อกฎหมายในชั้นศาล กล่าวคือ ในคดีแฮกระบบเติมเงินทรูมูฟ คดีลักแต่้มสะสมไฮมการ์ดไปใช้ซื้อสินค้าไฮมโปร และคดีแฮกเงินธนาคารไทยพาณิชย์ พนักงานสอบสวนตั้งรูปคดีในความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ โดยเห็นว่า ข้อมูลรหัสผู้ใช้และรหัสผ่านทางคอมพิวเตอร์ รวมไปถึงคะแนนหรือแต้มสะสมที่ผู้ประกอบการมอบให้กับลูกค้าของตนผ่านการคำนวณทางตัวเลขจากยอดซื้อสินค้า มีมูลค่าใช้เป็นส่วนลดราคาสินค้าในการซื้อสินค้าครั้งต่อไป ถือเป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา มาตรา 1 (14) มิใช่ “ทรัพย์สิน” อันเป็นวัตถุแห่งการกระทำในความผิดฐานลักทรัพย์

ในขณะที่ในคดีลักโค้ดส่วนลดของร้านค้าออนไลน์ ซึ่งมีวัตถุแห่งการกระทำเป็นชุดรหัสสินค้าที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ของผู้เสียหาย (E-voucher) ได้รับการพิจารณาว่าเป็น “ทรัพย์สิน” อันเป็นวัตถุแห่งการกระทำในความผิดฐานลักทรัพย์ มิใช่ “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา มาตรา 1 (14) คนร้ายในคดีดังกล่าวจึงถูกดำเนินคดีในฐานความผิดที่แตกต่างไปจากคดีแฮกระบบเติมเงินทรูมูฟ คดีลักแต่้มสะสมไฮมการ์ดไปใช้ซื้อสินค้าไฮมโปร และคดีแฮกเงินธนาคารไทยพาณิชย์

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2547 ซึ่งได้เพิ่มเติมนิยามของคำว่า “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” ไว้ในมาตรา 1 (14) แห่งประมวลกฎหมายอาญา และได้เพิ่มเติมบทบัญญัติ หมวด 4 ความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่มาตรา 269/1 ถึงมาตรา 269/7 ในประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิดลักษณะ 7 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ในส่วนของ “หมายเหตุ” ท้ายพระราชบัญญัติ (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2547, ออนไลน์, 2563) ได้อธิบายไว้ว่า

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันการใช้เอกสาร วัตถุอื่นใดหรือข้อมูล ที่จัดทำขึ้นในลักษณะบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น บัตรเครดิต บัตรเดบิต บัตรสมาร์ตการ์ด หรือบัตรอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในการชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือหนี้อื่น หรือเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด กำลังเพิ่มปริมาณและประเภทการใช้งานอย่างแพร่หลาย และปรากฏว่าได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรและลักลอบนำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นมาใช้อันส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและผู้บริโภคในวงกว้างสมควรกำหนดความผิดอาญาสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวเพิ่มเติมให้ครอบคลุมการกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ และให้มีอัตราโทษเหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สำหรับความหมายของคำว่า “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(14) มีดังนี้

“บัตรอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า

(ก) เอกสารหรือวัตถุอื่นใดไม่ว่าจะมีรูปลักษณะใดที่ผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้ ซึ่งจะระบุชื่อหรือไม่ก็ตาม โดยบันทึกข้อมูลหรือรหัสไว้ด้วยการประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน ซึ่งรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง หรือวิธีการทางแม่เหล็กให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข รหัส หมายเลขบัตร หรือสัญลักษณ์อื่นใด ทั้งที่สามารถมองเห็นและมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า

(ข) ข้อมูล รหัส หมายเลขบัญชี หมายเลขชุดทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเครื่องมือทางตัวเลขใด ๆ ที่ผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้ โดยมีได้มีการออกเอกสารหรือวัตถุอื่นใดให้ แต่มีวิธีการใช้ในทำนองเดียวกับ (ก) หรือ

(ค) สิ่งอื่นใดที่ใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของ

เมื่อทำการเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างระหว่างความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบและความผิดฐานลักทรัพย์ พิจารณาได้ดังนี้

ตารางที่ 3-1 ความแตกต่างระหว่างความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบและความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา (เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุแห่งการกระทำที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์)

	ประเด็น	ความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่น	ความผิดฐานลักทรัพย์
1.	องค์ประกอบความผิด	มาตรา 269/5 1. ผู้ใด 2. ใช้ 3. บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่น 4. โดยมิชอบ 5. ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน	มาตรา 334 1. ผู้ใด 2. เอาไป 3. ทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย 4. โดยทุจริต
2.	วัตถุแห่งการกระทำ	สิ่งที่เป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” ตามความหมายที่นิยามไว้ในมาตรา 1(14) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภทตาม (ก) (ข) (ค)	สิ่งที่เป็น “ทรัพย์” โดยไม่มีนิยามความหมายกำหนดเป็นการเฉพาะไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มีเพียงความหมายที่กำหนดนิยามไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 ว่า ทรัพย์หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง
3.	โทษ	ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	ระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท
4.	เหตุฉกรรจ์	การกระทำตามมาตรา 269/5 ที่เป็นการกระทำเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ออกได้ออกให้แก่ผู้มีสิทธิใช้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการชำระค่าสินค้า ค่าบริการหรือหนี้อื่น แทนการชำระด้วยเงินสด หรือใช้เบิกถอนเงินสดต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรา 269/5 กึ่งหนึ่ง	1. การลักทรัพย์โดยกระทำการที่ประกอบด้วยลักษณะดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 335 วรรคหนึ่ง มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท (มาตรา 335 วรรคหนึ่ง)

ตารางที่ 3-1 ความแตกต่างระหว่างความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ และความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา (เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุแห่งการกระทำที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์) (ต่อ)

	ประเด็น	ความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่น	ความผิดฐานลักทรัพย์
		(เท่ากับระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี 6 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)	2. การลักทรัพย์โดยกระทำการที่ประกอบด้วยลักษณะดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 335 วรรคหนึ่ง ตั้งแต่สองอนุมาตราขึ้นไป มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท (มาตรา 335 วรรคสอง)
5.	ฐานความผิดที่เกี่ยวข้องพัน (มีพื้นฐานจากความผิดฐานนี้)	-	1. ความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ (มาตรา 336) 2. ความผิดฐานชิงทรัพย์ (มาตรา 339) 3. ความผิดฐานปล้นทรัพย์ (มาตรา 340) 4. ความผิดฐานรับของโจร (มาตรา 357)
6.	อำนาจพนักงานอัยการในการเรียกคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาพร้อมยื่นฟ้องคดีอาญา	ไม่มีอำนาจ	มีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

ที่มา : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับ Update ล่าสุด), ออนไลน์, 2563 ; ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับ Update ล่าสุด), ออนไลน์, 2563 ; ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับ Update ล่าสุด), ออนไลน์, 2563

จากตารางที่ 3-1 จะเห็นได้ว่า การปรับบทความผิดฐานลักทรัพย์ และความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ กับอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน และยังส่งผลต่อการดำเนินคดีในบทบรรณคดี และอำนาจพนักงานอัยการในการเรียกคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาพร้อมยื่นฟ้องคดีอาญาที่แตกต่างกันอีกด้วย นอกจากนี้ การปรับบทความผิดในทางใดทางหนึ่งก็พบว่ามีปัญหาด้วย กล่าวคือ

3. ปัญหาที่พบในการปรับบทความมาตรฐานหลักทรัพย์

แม้ว่าความผิดฐานหลักทรัพย์ถูกนำมาบังคับใช้เพื่อปรับบทความผิดแก้ลักษณะแห่งการกระทำที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีหลายครั้ง แต่ในระยะหลังบางครั้งก็ไม่ได้ปรับบทให้ครอบคลุมการกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานหลักทรัพย์ได้ เนื่องจากติดขัดในเรื่องถ้อยคำองค์ประกอบของความผิดฐานหลักทรัพย์ที่ว่า “ทรัพย์” กับ “เอาไป” ที่ไม่อาจตีความกฎหมายเพื่อปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งแม้ว่าในอดีต ศาสตราจารย์ ดร. จิตติ ติงศภักดิ์ (2532 : 2473-2477) ซึ่งเป็นปรมาจารย์ด้านกฎหมายจะได้อธิบายไว้ว่า คำว่า “ทรัพย์” ในความผิดฐานหลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 นั้น หากเป็นวัตถุมีรูปร่างและมีเจ้าของย่อมเป็นทรัพย์ในความหมายของมาตรานี้ วัตถุมีรูปร่างอาจ มีรูปร่างโดยตัวของมันเองหรือโดยอาศัยสิ่งอื่นเป็นรูปร่างก็ได้ เช่น น้ำในขวด น้ำมันในแกลลอน อากาศ หรือแก๊สที่บรรจุกระป๋องหรือบรรจุในถังหรือไหลไปตามท่อส่งแก๊ส เป็นต้น และคำว่า “เอาไป” หมายความว่า การพาทรัพย์เคลื่อนที่ไปจากการครอบครองของผู้อื่น ซึ่งต้องมีการกระทำเป็นสองลักษณะ คือ “แย่งการครอบครอง” กับ “พาเคลื่อนที่ไป” ลักษณะแห่งการกระทำที่จะเป็นการแย่งการครอบครองนั้น ทรัพย์ที่ลักจะต้องมีผู้ครอบครองอยู่ และผู้กระทำเข้าครอบครองทรัพย์นั้นโดยการเข้าแย่งการครอบครอง กล่าวคือผู้กระทำเข้าถือเอาการครอบครองโดยที่ผู้ครอบครองเดิมไม่ยินยอมหรือไม่อนุญาต เมื่อผู้กระทำแย่งการครอบครองแล้ว เช่นนี้ ลักษณะแห่งการกระทำของผู้กระทำจึงถึงขั้นที่กฎหมายอาญาถือว่าเป็นความผิด คือ ลงมือลักทรัพย์แล้ว ส่วนการลักทรัพย์จะถึงขั้นที่กฎหมายกำหนดเป็นความผิดสำเร็จหรือยังอยู่ในขั้นพยายาม จะต้องพิจารณาที่การพาทรัพย์เคลื่อนที่ไปจากจุดเดิมที่ทรัพย์ตั้งอยู่

ดังนั้น ความผิดฐานหลักทรัพย์ตามมาตรา 334 ทรัพย์ที่จะถูกลักต้องมีรูปร่างและต้องถือเอาได้ ในลักษณะที่สามารถถูกแย่งการครอบครองและถูกพาเคลื่อนที่ไปได้ ในทางกลับกัน หากสิ่งที่จะถูกลักไม่ใช่สิ่งที่มีรูปร่างและไม่อาจถือเอาได้ ย่อมไม่เป็นที่สามารถถูกแย่งการครอบครองและไม่สามารถถูกพาเคลื่อนที่ไปได้ จึงไม่ใช่สิ่งซึ่งอยู่ในความหมายของคำว่าทรัพย์ที่จะถูกลักได้ (สมศักดิ์ เจริญจรูญกุล, ออนไลน์, 2558) ดังนั้น จึงเกิดเป็นช่องว่างทางกฎหมายกรณีที่พฤติการณ์ในคดีเป็นเพียงการทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยที่ต้นฉบับของข้อมูลยังคงอยู่กับผู้เป็นเจ้าของเดิม หรือกรณีที่คนร้ายเอารหัสผ่านหรือรหัสข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นไปใช้ โดยยังมีได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือทำลายข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้เป็นเจ้าของยังคงใช้งานการนำเอารหัสผ่านหรือรหัสข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นไปใช้ ซึ่งมีปัญหาว่าอาจไม่เข้ากรณีองค์ประกอบ “เอาไป” เพราะไม่ได้มีลักษณะแย่งการครอบครองอย่างถาวร

4. ปัญหาที่พบในการปรับบทความมาตรฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่น

โดยมิชอบ

ปัญหาสำคัญของการปรับบทความมาตรฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบเริ่มต้นตั้งแต่การพิจารณาว่าวัตถุแห่งการกระทำนั้นเป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(4) อนุมาตรา (ก) (ข) หรือ (ค) ตัวอย่างเช่น ข้อมูลบางอย่างที่ปรากฏอยู่บนบัตรอิเล็กทรอนิกส์ในรูปเอกสาร หากมีการนำไปใช้โดยมิชอบ ข้อมูลเฉพาะนั้นๆ อาทิเช่น หมายเลขบัญชี หมายเลขชุด ชื่อกับนามสกุลผู้ทรงสิทธิ วันเดือนปีที่ออกบัตร วันเดือนปีหมดอายุของบัตร ตัวเลขสามหลักท้ายหลังบัตรเครดิต (รหัส ccv) ไม่ถือว่าเป็นข้อมูลในความหมายของบัตร

อิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบเอกสาร (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551 : 223-225) ตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้กระทำความผิดโทรศัพท์หลอกถามข้อมูลหมายเลข 16 หลักบนหน้าบัตรเครดิต วันเดือนปีหมดอายุของบัตรเครดิตตัวเลขสามหลักท้ายหลังบัตรเครดิต (รหัส ccv) และชื่อผู้ถือบัตร จนทราบข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับบัตรเครดิตฉบับดังกล่าวของผู้เสียหายแล้วนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ซื้อตัวโดยสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตกับสายการบินต่างๆ แล้วนำไปขายให้กับผู้ที่ต้องการเดินทางไปต่างประเทศ แม้ว่าตัวบัตรเครดิตที่ธนาคารออกให้แก่เจ้าของบัตรจะเป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” ตามกฎหมาย แต่ข้อมูลอื่นๆ ที่ปรากฏบนหน้าบัตรนั้น ยังไม่อาจถือว่าเป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” ตามกฎหมาย

ผู้วิจัยเห็นว่า การปรับบทความผิดไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์หรือความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงด้วยว่าฐานความผิดดังกล่าวอยู่ในบังคับแห่งความผิดลักษณะใด เพื่อให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์ในการบังคับใช้กฎหมายเรื่องนั้นๆ เนื่องจากความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ตามมาตรา 269/5 นั้น อยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ลักษณะ 7 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ซึ่งความผิดส่วนใหญ่ที่อยู่ในลักษณะ 7 ประกอบไปด้วยบรรดาความผิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปลอมแปลงเอกสาร ดวงตรา แสตมป์และตัว เงินตรา และหนังสือเดินทาง รวมไปถึงความผิดฐานลักษณะการใช้บรรดาสิ่งที่เป็นปลอมดังกล่าว ในขณะที่ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 นั้น อยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ซึ่งประกอบไปด้วยบรรดาความผิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือกับวัตถุแห่งการกระทำเป็นทรัพย์และทรัพย์สิน

นอกจากนี้ บทถกเถียงอันเนื่องมาจากพฤติกรรมบางอย่างของผู้กระทำความผิดพบอยู่ในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ แต่ไม่พบในความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น หากเป็นกรณีที่คนร้ายมีพฤติกรรมข่มขู่ หรือใช้กำลังประทุษร้ายผู้เป็นเจ้าของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์จนได้ไปซึ่งข้อมูลที่เป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” แต่มิได้นำไปใช้เอง แต่กลับนำไปขายต่อให้กับบุคคลอื่นเพื่อนำไปใช้ในทางมิชอบ มีปัญหาว่าหากดำเนินคดีในลักษณะที่พิจารณาว่าข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวไม่ใช่ “ทรัพย์” ตามมาตรา 334 แต่เป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” การดำเนินคดีในฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ย่อมดำเนินคดีได้กับผู้ที่น่าบัตรอิเล็กทรอนิกส์นั้นไปใช้จริงเท่านั้น

สรุป

การศึกษาในบทที่ 3 มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จากการจากการทบทวนวรรณกรรมและบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในบทที่ 2 ผสมผสานกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล ทำให้ทราบถึงตัวอย่างรูปแบบอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน รวมทั้งสะท้อนถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีดังกล่าว ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สรุปได้ดังนี้

ปัญหาสำคัญประการแรก คือ ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของการลงโทษ ความผิดฐานลักทรัพย์ เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบันได้มีการกำหนดนิยาม ความหมายของคำว่า “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” ไว้อย่างชัดเจน ในขณะที่บรรดาความผิดเกี่ยวกับ ทรัพย์ตามภาค 2 ลักษณะ 12 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดวัตถุแห่งการกระทำอันเป็น องค์ประกอบความผิดแต่ละฐานมีทั้งที่เป็น “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” แตกต่างกัน ในขณะที่แนวคำ พิพากษาของศาลฎีกาที่ทำการตีความปรับใช้กฎหมายความผิดฐานลักทรัพย์กับวัตถุแห่งการกระทำ ที่เป็นทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างแตกต่างกันอยู่ มีนักวิชาการทั้งที่เห็นด้วยและเห็นแตกต่างกับแนว คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว

ปัญหาประการที่สอง คือ การนำบทบัญญัติความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของ ผู้อื่นโดยมิชอบมาใช้บังคับกับกรณี เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการตีความว่าสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูล ทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำนั้น เป็น “ทรัพย์” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 หรือไม่ ซึ่งแนวทางดังกล่าวยังคงไม่เป็นที่ชัดเจนเด็ดขาด ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ใช้บังคับ กฎหมาย ซึ่งในบางกรณีหากมองว่าสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นวัตถุแห่ง การกระทำนั้น เป็น “ทรัพย์” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ก็จะไม่นำความผิดฐานใช้บัตร อิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบมาใช้บังคับกับกรณี ทั้งที่บทบัญญัติความผิดฐานใช้บัตร อิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ และความผิดฐานลักทรัพย์ อยู่ภายใต้บทบัญญัติภาค 2 ความผิด ในลักษณะความผิดที่แตกต่างกัน มีองค์ประกอบกฎหมายแตกต่างกัน มีอัตราโทษที่แตกต่างกัน มีเหตุฉกรรจ์ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษที่แตกต่างกัน และที่สำคัญอำนาจของพนักงานอัยการ ในการเรียกคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาพร้อมยื่นฟ้องคดีอาญาในความผิดทั้งสองฐานนั้นก็แตกต่างกัน การปรับบทกฎหมายที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจที่แตกต่างกันตามมุมมองของผู้ใช้บังคับกฎหมายว่า เจตนารมณ์ของความผิดฐาน “ลักทรัพย์” ครอบคลุมถึงทรัพย์ที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูล ทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยหรือไม่ อาจนำไปสู่ความยุติธรรมในทางคดีที่แตกต่างกัน

ปัญหาประการที่สาม คือ ช่องว่างที่ทำให้ไม่อาจดำเนินคดีกับการกระทำความผิด บางลักษณะ หากผู้ใช้บังคับกฎหมายเห็นว่า ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำใน เรื่องนั้น ไม่เป็นทั้ง “ทรัพย์” ในความผิดฐานลักทรัพย์ และมีใช้ “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” อันเป็น องค์ประกอบความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ

ทั้งนี้ปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวไว้ข้างต้น จะถูกนำไปวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะ แนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับ สินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดี อาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัล หรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

ในปัจจุบันสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมาก นอกจากเงินเสมือนซึ่งจัดเป็นคริปโทเคอร์เรนซีประเภทหนึ่งแล้ว ยังมีหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นอีกมากมายที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ และถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการขายก็ดี ใช้ในการชำระเงินก็ดี หรือใช้เป็นข้อมูลยืนยันสิทธิในการใช้บริการอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ซึ่งความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันยังไม่อาจนำไปปรับใช้กับการกระทำความผิดที่มีวัตถุแห่งการกระทำอยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ได้ทุกกรณี ดังนั้น ที่ผ่านมาจึงพบว่าผู้บังคับใช้กฎหมายบางส่วนเลือกนำบทบัญญัติความผิดอาญาเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ และความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) มาใช้ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ในขณะที่ผู้บังคับใช้กฎหมายบางส่วนมีความเห็นว่าสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อาจจัดเป็น “ทรัพย์” ซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ได้ เป็นเหตุให้การดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยในปัจจุบันตามตัวอย่างคดีที่หยิบยกกล่าวไว้ในบทที่ 3 ยังมีความแตกต่างไม่เป็นแนวทางเดียวกัน

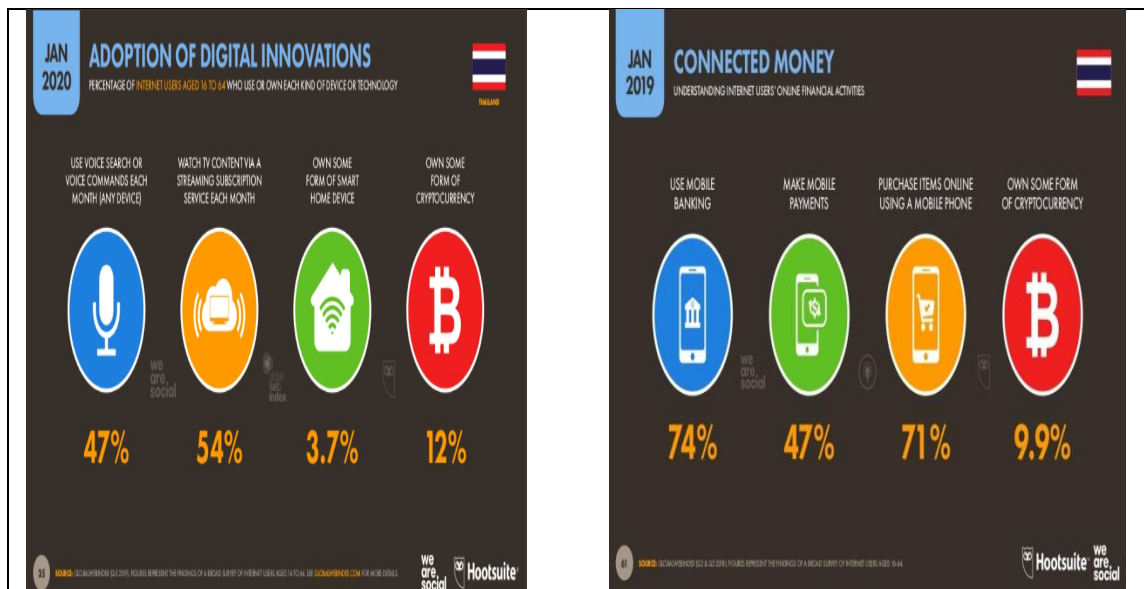
การศึกษาในบทที่ 4 นี้มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ และเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีลำดับการศึกษาดังนี้

1. วิเคราะห์ความจำเป็นในการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมาย
2. วิเคราะห์บทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ในต่างประเทศ
3. วิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน
4. วิเคราะห์แนวทางการกำหนดฐานความผิดเฉพาะ
5. สรุป

วิเคราะห์ความจำเป็นในการปรับปรุงทบัญญัติกฎหมาย

ท่ามกลางกระแสดิจิทัลที่แพร่ขยายไปทั่วโลก ทุกประเทศรวมถึงประเทศไทยได้รับอิทธิพลการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบธุรกิจการค้า และการดำเนินธุรกรรมต่างๆ ระหว่างบุคคลหรือองค์กร โดยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์และข้อมูลคอมพิวเตอร์เข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สะท้อนได้จากพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ โดยนอกจากข้อมูลตามแผนภาพที่ 2-2 ในบทที่ 2 ซึ่งสะท้อนมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ในประเทศไทยที่มีแนวโน้มเติบโตเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปี 2559 แล้วจากการสำรวจข้อมูลไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2563 ของ WeAreSocial x Hootsuite ที่ระบุในรายงาน Digital 2020 Global Digital Overview (Digital in 2020, Online, 2020) ยังพบข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนไทยกับสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่น่าสนใจอย่างมากดังนี้

แผนภาพที่ 4-1 แผนภาพการใช้งานนวัตกรรมด้านดิจิทัลของคนไทย เปรียบเทียบ ระหว่างปี พ.ศ. 2563 และ ปี พ.ศ. 2562

ที่มา : Digital in 2020, Online, 2020

จากแผนภาพที่ 4-1 ซึ่งแสดงข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2563 จะเห็นว่า ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตของไทยซึ่งมีอายุระหว่าง 16 – 64 ปี มีอัตราการใช้งานนวัตกรรมด้านดิจิทัลเพื่อการถือครองสกุลเงินเข้ารหัส หรือ คริปโตเคอร์เรนซี มากถึงร้อยละ 12 สูงกว่าในช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเพียง ร้อยละ 9.9

แผนภาพที่ 4-2 แผนภาพรูปแบบวิธีการชำระราคาในการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของคนไทย

ที่มา : Digital in 2020, Online, 2020

จากแผนภาพที่ 4-2 ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2563 แสดงให้เห็นถึงตัวเลือกในการชำระเงินในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่คนไทยนิยมใช้มากที่สุด คือ บัตรเครดิต คิดเป็นร้อยละ 32 ของวิธีการชำระราคาสินค้าและบริการบนระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่การชำระราคาผ่านกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมรองลงมา มีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 25 มากกว่าวิธีการชำระราคาแบบดั้งเดิมด้วยเงินสด มากถึง 2 เท่า

จึงอาจพอสรุปได้ในเบื้องต้นว่า ในปัจจุบันประชากรไทยผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มทำธุรกรรมทางการค้าและการบริการซึ่งเกี่ยวข้องกับคริปโทเคอเรนซี ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบของบัตรเครดิต รวมถึงกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มสูงมากขึ้นในแต่ละปี และในอนาคตอาจมีนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเงินใหม่ๆ ถูกคิดค้นออกมาใช้เพื่อประโยชน์ในการชำระค่าสินค้าและบริการ รวมไปถึงการลงทุนได้

อย่างไรก็ดี ในขณะที่ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์กลายเป็นส่วนสำคัญของระบบเศรษฐกิจและสังคม แต่บทบัญญัติกฎหมายปัจจุบันของไทยยังอาจไม่ได้ให้ความคุ้มครองข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของบุคคลอย่างครอบคลุมทุกกรณี ดังจะเห็นได้จากเมื่อบุคคลใดต้องติดต่อทำธุรกรรมใดๆ กับหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยส่วนมากแล้วก็ต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวในการทำธุรกรรมเหล่านั้น เช่น การเปิดบัญชีเงินฝากกับสถาบันการเงิน ผู้เปิดต้องให้ข้อมูลส่วนตัวทั้งสำเนาบัตรประชาชน ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์เพื่อการติดต่อ ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่คุณคนนั้นใช้และอนุญาตให้ใช้เพื่อเปิดบัญชีกับธนาคารเท่านั้น แต่สิ่งที่คุณคนทั่วไปต้องเผชิญในปัจจุบัน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวกลับถูกนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นในเชิงพาณิชย์ ด้วยการถูกนำไปขายให้หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ เพื่อไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ ดังที่จะสังเกตว่า บุคคลทั่วไปมักจะได้รับโทรศัพท์ติดต่อเพื่อเสนอขายสินค้าต่างๆ ทางโทรศัพท์ ทั้งๆ ที่บุคคลนั้นไม่เคยติดต่อกับ

องค์กรดังกล่าวเลย การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งบางครั้งอาจอยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์โดยเกินไปจากความยินยอมของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล โดยเมื่อไม่นานมานี้ มีคดีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความรับผิดชอบจากการกระทำผิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของเฟซบุ๊ก (สรุปคดีข้อมูลส่วนบุคคลครั้งประวัติศาสตร์ เมื่อเฟซบุ๊กถูกปรับ 150,000 ล้านบาทเรียนถึงบริษัทใหญ่ต้องปกป้องผู้ใช้งาน, ออนไลน์, 2563)

จุดเริ่มต้นของคดีนี้ มาจากแอปพลิเคชันทำนายบุคลิกภาพชื่อว่า “thisisyourdigitallie” ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นมาโดย Aleksandr Kogan ซึ่งเป็นนักวิชาการใน University of Cambridge ประเทศอังกฤษ แอปพลิเคชันดังกล่าวสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้แอปพลิเคชันได้ประมาณ 270,000 ราย แต่ด้วยความที่กฎเกณฑ์ของเฟซบุ๊กในช่วงก่อนปี 2015 นั้น แอปพลิเคชันจะสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้ที่อยู่ในสถานะ “เพื่อน” ของผู้ใช้งานได้อีกจำนวนมหาศาลด้วยเช่นกัน จึงกลายเป็นว่า Kogan มีข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้เฟซบุ๊กทั้งหมดกว่า 50 ล้านบัญชี ในเวลาต่อมา มีการเปิดเผยว่า Kogan ได้ขายข้อมูลเหล่านั้นให้กับบริษัท Cambridge Analytica (CA) ซึ่งเคยเป็นบริษัทวิจัยด้านข้อมูล รวมถึงบริษัทอื่น เช่น Strategic Communication Laboratories (SCL) ซึ่งเป็นบริษัทแม่ของ CA ทั้งนี้ CA เป็นบริษัทที่ทำงานด้านข้อมูล วางแผนและช่วยนักการเมืองหาเสียงเลือกตั้งจากข้อมูลที่บริษัทหามาได้ หนึ่งในโปรเจกต์ที่ CA เข้าไปทำ คือแคมเปญหาเสียงของ นายโดนัลด์ ทรัมป์ ในศึกเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเมื่อช่วงปี 2016 จนส่งผลให้หุ้นเฟซบุ๊กตก และถูก Federal Trade Commission (FTC) หรือคณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธรัฐสอบสวน อีกทั้งนาย มาร์ก ซัคเคอร์เบิร์ก ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของเฟซบุ๊กถูกเชิญเข้าให้การต่อ คณะกรรมการวุฒิสภา โดยในเวลาต่อมา FTC ได้เผยแพร่ข้อสรุปว่า จะปรับเงินจากเฟซบุ๊ก จากกรณี Cambridge Analytica เป็นเงินทั้งสิ้น 5 พันล้านดอลลาร์ หรือคำนวณเป็นเงินไทย ได้ประมาณ 150,000 ล้านบาท และนอกจากกรณีของเฟซบุ๊กแล้ว ยังมีกรณีของบริษัทที่ทำธุรกิจขายข้อมูลส่วนบุคคลของคนจำนวนมากให้กับผู้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลดังกล่าว โดยบริษัทที่ขายข้อมูลของคนอื่นเรียกว่า Data Brokers โดยบริษัทเหล่านี้จะทำการเก็บข้อมูลของกลุ่มบุคคลเป้าหมายจากโลกอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงข้อมูลจากออฟไลน์ให้กับลูกค้าของตัวเองเพื่อเอามาใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นเชิงพาณิชย์ หรือเชิงกฎหมาย (ข้อมูลส่วนบุคคล ของเราไปไหน ถูกซื้อขายอย่างไร บนอินเทอร์เน็ต?, ออนไลน์, 2563)

สำหรับประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019) หรือ PDPA) ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 27 พฤษภาคม 2563 โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวกำหนดให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เก็บข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนไม่ว่าจะเป็นบริษัทเอกชนหรือหน่วยงานภาครัฐ ต้องไม่นำเอาข้อมูลส่วนตัวของบุคคลใดไปใช้ในกิจกรรมอื่นๆ ที่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลไม่ยินยอม องค์กรประกอบของกฎหมายได้กำหนดให้ผู้เก็บข้อมูลไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ หรือผู้ประกอบการเอกชนที่มีข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก หรือผู้ประกอบการที่มีกิจกรรมหลัก คือ การเก็บข้อมูล การใช้ข้อมูล หรือการเปิดเผยข้อมูล ต้องจัดให้มี "เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล" เป็นของตัวเอง ซึ่งอาจเป็นพนักงานของผู้ประกอบการนั้น ๆ หรือเป็นผู้รับจ้างให้บริการ (Outsource) มีหน้าที่ในการ จัดเก็บและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้รั่วไหลไปยังบุคคลภายนอก เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรม

ที่เจ้าของข้อมูลไม่ได้ให้การยินยอมนำไปใช้องค์ประกอบของกฎหมายได้กำหนดให้ ผู้เก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ หรือผู้ประกอบการเอกชนที่มีข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก หรือผู้ประกอบการที่มีกิจกรรมหลัก คือ การเก็บข้อมูล การใช้ข้อมูล หรือการเปิดเผยข้อมูล ต้องจัดให้มี "เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล" เป็นของตัวเอง ซึ่งอาจเป็นพนักงานของผู้ประกอบการนั้น ๆ หรือเป็นผู้รับจ้างให้บริการ (Outsource) มีหน้าที่ในการจัดเก็บและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้รั่วไหลไปยังบุคคลภายนอก เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมที่เจ้าของข้อมูลไม่ได้ให้การยินยอมนำไปใช้ (กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : คุ้มครองหรือไม่คุ้มครอง, ออนไลน์, 2563) อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับดังกล่าวยังคงมีปัญหาที่ไม่ชัดเจนอีกหลายอย่าง เช่น ในเรื่องของ การให้ความยินยอม หรือกรณีที่มีการแสกหรือโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ของผู้ครอบครองข้อมูลแล้วนำไปใช้ในทางมิชอบ รวมถึงไปถึงกรณีที่มีการหลอกลวงเพื่อให้ได้ไปซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลด้วยวิธีการฟิชซิง (Phishing) และนำข้อมูลดังกล่าวไปขายให้กับผู้อื่น

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในหัวข้อสถานการณ์ ความผิดลัทธิภัยที่กระทำต่อสิทธิทรัพย์สินดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในบทที่ 2 และหัวข้อ ตัวอย่างอาชญากรรมที่กระทำกับสิทธิทรัพย์สินดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในบทที่ 3 จะพบว่า ปัจจุบันมีอาชญากรรมซึ่งมีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำความผิดเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เกิดขึ้นหลายรูปแบบ ทั้งนี้ สามารถจำแนกประเภทของลักษณะอาชญากรรมตามหลักเกณฑ์เรื่องวัตถุประสงค์ที่กระทำต่อ และลักษณะความมุ่งหมายในการกระทำได้ดังนี้

1. อาชญากรรมซึ่งมุ่งกระทำต่อตัวสิทธิทรัพย์สินดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นกรณีที่แย่งกรรมสิทธิ์เอาสิทธิทรัพย์สินดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์โดยตรงจากผู้เป็นเจ้าของ โดยผู้เป็นเจ้าของเดิมสูญเสียการครอบครองนั้นไปอย่างสิ้นเชิง เช่น การแสกกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ แล้วเอาไปซึ่งคริปโทเคอเรนซีที่มีลักษณะเป็นหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างหนึ่งและมีมูลค่าเทียบเป็นเงินได้ไป หรือกรณีการลักลอบเอาโค้ดส่วนลดราคาสินค้าของผู้ประกอบการค้าออนไลน์ไปขายต่อแก่บุคคลทั่วไป อันเป็นการกระทำในทำนองเดียวกับการลักเงินในบัญชีเงินฝากซึ่งถือเป็นความผิดลัทธิภัย

2. อาชญากรรมซึ่งมุ่งแสวงหาประโยชน์ในทางมูลค่าสินจากสิทธิทรัพย์สินดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่น ด้วยการลักลอบแอบทำสำเนาหรือล่วงรู้ซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์บางประการไปเพื่อใช้แสวงหาประโยชน์ ในลักษณะอื่น เช่น การหลอกลวงให้ไปซึ่งรหัสผ่านของบริการสื่อสังคมออนไลน์แล้วนำไปขายให้ผู้อื่น ซึ่งผู้ที่ได้ไปซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้นอาจนำไปใช้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปเป็นความผิดต่างหากอีกส่วนหนึ่ง

ในการดำเนินคดีอาชญากรรมที่มีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นสิทธิทรัพย์สินดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์พบสภาพปัญหาความไม่ชัดเจนว่าสิทธิทรัพย์สินดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างจะสามารถเป็นวัตถุประสงค์แห่งการกระทำในความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ จนทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการใช้ดุลพินิจของผู้ใช้บังคับกฎหมายในการเลือกปรับบทกฎหมายกับคดีที่เกิดขึ้น ความไม่ชัดเจนในบทกฎหมายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจเกี่ยวพันกับอำนาจสืบสวนสอบสวนในคดี กล่าวคือ หากผู้ใช้บังคับกฎหมายเห็นว่าคดีที่เกิดขึ้นเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วย

การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่แก้ไขเพิ่มเติม พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวน ไม่ใช่เจ้าพนักงานตำรวจทั่วไป (เบญจพร วัชรวุฒิชัย, สัมภาษณ์, 2563 ; เสาวนีย์ ขำสำอางค์, สัมภาษณ์, 2563 ; อินทรพร จันทรสว่าง, สัมภาษณ์, 2563 ; อัศวินุต แสงทองดี, สัมภาษณ์, 2563) ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ท่ามกลางสถิติการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ประชาชนไทยที่เริ่มเกี่ยวข้องกับข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลโดยเฉพาะอย่างยิ่งคริปโทเคอร์เรนซี รวมถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์รูปแบบอื่นๆ ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปีดังกล่าวมาข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องแสวงหาทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เกิดความชัดเจน โดยคำนึงถึงแนวทางที่ใช้ในต่างประเทศประกอบด้วย เพื่อให้สินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งอยู่ในระบบเศรษฐกิจของไทยเกิดความมั่นคงและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

วิเคราะห์บทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ในต่างประเทศ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินคดีฐานลักทรัพย์ของต่างประเทศ ในบทที่ 2 พบว่า มีหลายประเทศที่ประสบปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎหมายเกี่ยวกับสถานะของสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าสามารถเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์หรือไม่เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่หลายประเทศ อาทิเช่น สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศศูนย์กลางเทคโนโลยีทางการเงินและการค้า ต่างได้ดำเนินการขจัดความไม่คลุมเครือของบทบัญญัติกฎหมายแล้ว โดยในส่วนของสหรัฐอเมริกาซึ่งแม้ว่าจะอยู่ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งมีแนวคำพิพากษาของศาลวางหลักการให้ “ทรัพย์” ตามประมวลกฎหมายของสหรัฐอเมริกาครอบคลุมไปถึงทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างด้วยก็ตาม แต่สหรัฐอเมริกาเองก็ได้มีการประกาศใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กับการดำเนินคดีที่มีวัตถุแห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น ในการแสวงหาทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการแก้ปัญหาของประเทศต่างๆ ว่ามีข้อดีและข้อเสียอย่างไร เพื่อที่จะได้หาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศไทย

เมื่อจัดแบ่งกลุ่มประเทศตามลักษณะบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้ดำเนินคดีกับอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์ที่มีวัตถุแห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ สามารถจัดแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ (เบญจพร วัชรวุฒิชัย, สัมภาษณ์, 2563)

1. กลุ่มประเทศที่บัญญัติเป็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยตรง กล่าวคือ บทบัญญัติฐานลักทรัพย์ที่ครอบคลุมไปถึงทรัพย์บางประเภทที่ไม่มีรูปร่างด้วย

1.1 สาธารณรัฐสิงคโปร์

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 พบว่า สาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางด้านการเงินและมีธุรกรรมเกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซีลำดับต้นๆ ของโลก ได้แก้ไข

ปัญหาความคลุมเครือเกี่ยวกับอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับบรรดานักลงทุนผู้ถือครองสินทรัพย์ดิจิทัลว่าจะได้รับการคุ้มครอง การครอบครองและกรรมสิทธิ์เหนือสินทรัพย์ดิจิทัลไม่แตกต่างจากทรัพย์สินที่มีรูปร่างทั่วไป หรือเงิน ในบัญชีธนาคารด้วย โดยเมื่อปี 2562 สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้แก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code (Chapter 224)) โดยกำหนดคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์สิน” ให้หมายความว่า “เงิน และบรรดาทรัพย์สินทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ รวมถึงสิทธิเรียกร้อง ทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้หรือไม่มีรูปร่าง และสกุลเงินเสมือน” และคำว่า “สกุลเงินเสมือน” หมายความว่า “การแสดงออกทางดิจิทัลของมูลค่าเงินหรือมูลค่าเงินซึ่งสามารถขายทางดิจิทัล และทำหน้าที่ เป็นตัวกลางการแลกเปลี่ยน หน่วยทางบัญชี หรือการจัดเก็บมูลค่า ไม่ว่าจะเป็ตราสารที่ใช้ชำระหนี้ ได้ตามกฎหมายในประเทศหรือเขตปกครองใดๆรวมถึงสิงคโปร์หรือไม่ก็ตาม” โดยความหมายของ เงินเสมือนดังกล่าวมานี้มีความหมายค่อนข้างกว้างขวาง รวมไปถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่น ที่มีลักษณะและมีมูลค่าในทำนองเดียวกับเงินสด

1.2 สหรัฐอเมริกา

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 พบว่า ตามประมวลกฎหมายแห่ง สหรัฐอเมริกา บรรพ 18 ว่าด้วยอาชญากรรมและวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 31 ยักยอกและลักทรัพย์ (U.S. Code Title 18 – Crime and Criminal Procedure Chapter 31 Embezzlement and Theft) มาตรา 641 วรรคแรกซึ่งมีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำรวมถึง “Thing of value” หรือทรัพย์สินที่มีมูลค่า โดยตามข้อมูลที่ปรากฏบนเว็บไซต์ของกระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา ปรับปรุง ณ วันที่ 17 มกราคม 2563 (“1652. Protection of Government Property – Intangible Property Interests”, Online, 2020) ได้เผยแพร่ความเห็นไว้ว่า เมื่อคำนึงถึงความหมายตามตัวอักษรและ แนวทางการตีความที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาล คำว่า “Thing of value” หรือ “ทรัพย์สินที่มี มูลค่า” ตาม 18 US Code Section 641 นั้น มีความหมายกว้างเพียงพอที่จะครอบคลุมไปถึงทรัพย์สิน ที่ไม่มีรูปร่างด้วย โดยได้ยกตัวอย่างของคำพิพากษาของศาลในคดี United States v. Girard, 601 F.2d at 71 กรณี การลักข้อมูลที่จัดเก็บอยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของทางราชการ และคดี Chappell in United States v. Friedman, 445 F.2d. 1076, 1087 (9th Cir.) กรณีการลักทรัพย์ด้วยการทำ สำเนาบันทึกข้อมูลของทางราชการ

2. กลุ่มประเทศซึ่งมีบทบัญญัติความผิดเป็นพิเศษที่มิใช่ความผิดฐาน ลักทรัพย์

2.1 สหรัฐอเมริกา

นอกจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา บรรพ 18 ว่าด้วยอาชญากรรมและวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว สหรัฐอเมริกายังมีบทกฎหมายอย่างอื่นนอกจาก ความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งใช้บังคับเฉพาะเจาะจงกับการทำความผิดที่กระทำต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการฉ้อโกงให้ได้ไปซึ่งสินทรัพย์ดิจิทัล (สมศักดิ์ เเชียจรูญกุล, ออนไลน์, 2559) อาทิเช่น

2.1.1 รัฐบัญญัติเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์และการทำละเมิด ค.ศ.1986 (Computer Fraud and Abuse Act 1986) ซึ่งมีมาตรา 1030 การฉ้อโกงและการกระทำ

ที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมต่อระบบคอมพิวเตอร์ (Fraud and related activity in connection with computers)

2.1.2 รัฐบาลญี่ปุ่นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคล และการฟื้นฟู ค.ศ.2008 (Identity Theft Enforcement and Restitution Act of 2008)

ในเรื่องนี้จะเห็นปรับใช้กฎหมายของสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ๆ ได้จากตัวอย่างคดีอาชญากรรมด้วยวิธีการ “SIM-swapping” ที่กล่าวถึงในบทที่ 2 ซึ่งมีคริปโทเคอร์เรนซีของเหยื่อในหลายรัฐของสหรัฐอเมริกา ลักเอาไปรวมมูลค่ากว่า 550,000 เหรียญสหรัฐ ซึ่งจำเลยถูกดำเนินคดีในความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ (Computer Fraud) และฉ้อโกงการเงินผ่านระบบธนาคาร (Wire Fraud) การขโมยข้อมูลระบุตัวตน (Identity theft) ตามบทบัญญัติกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น

2.3 ประเทศญี่ปุ่น

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่น หรือ Penal Code (Act No.45 of 1907) (Online, 2020) บัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินไว้ในมาตรา 235 โดยกำหนดวัตถุแห่งการกระทำสำหรับความผิด คือ “Property” เช่นเดียวกับความผิดฐานฉ้อโกง (Fraud) โดยประมวลกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นมิได้นิยามความหมายของคำว่า “Property” ว่าให้หมายความรวมถึงสิ่งที่ไม่รูปร่างด้วยหรือไม่ แต่เป็นที่สังเกตว่า ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็นฐานลักทรัพย์หรือฉ้อโกงทรัพย์สินล้วนใช้คำว่า “Property” ไม่มีการแบ่งแยกเป็น “ทรัพย์สิน” และ “ทรัพย์สิน” อย่างประมวลกฎหมายอาญาของไทย ทั้งนี้มีเพียงกรณีเดียวที่ประมวลกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนเป็นการต่างหาก คือ การลักกระแสไฟฟ้า ซึ่งถือเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 245 โดยในมาตราดังกล่าวได้บัญญัติว่า สำหรับความผิดในหมวดความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์และโจรกรรม ให้ถือว่ากระแสไฟฟ้าเป็นทรัพย์สินด้วย (ใช้คำว่า “...electricity shall be deemed to be property”) แต่สำหรับทรัพย์สินอย่างอื่นที่ไม่รูปร่างนอกเหนือจากกระแสไฟฟ้า จึงยังคลุมเครือว่าจะเป็นวัตถุแห่งการกระทำในความผิดฐานลักทรัพย์หรือไม่ อย่างไรก็ดี ตามประมวลกฎหมายญี่ปุ่น (ปรับปรุงแก้ไขเมื่อปี ค.ศ. 1987) ได้กำหนดฐานความผิดซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์บางประการ ได้แก่ ฐานความผิดดังนี้ (Takato Natsui, Online, 2020)

2.3.1 ความผิดฐานสร้างบันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์โดยผิดกฎหมาย (Illegal production of an electromagnetic record) ตามมาตรา 131 ทวิ โดยมาตรา 7 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นได้นิยามความหมายของ บันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (electromagnetic record) ไว้ว่า หมายถึงบันทึกข้อมูลซึ่งจัดทำด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ วิธีการทางแม่เหล็กไฟฟ้า หรือโดยวิธีการอื่นใด ซึ่งมีได้เกิดจากการรับรู้ของมนุษย์ และจัดให้มีขึ้นเพื่อการใช้งานประมวลผลข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์

2.3.1.1 ความผิดฐานฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ (Computer Fraud) ตามมาตรา 246-2 ได้แก่ การกระทำโดยเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลในการได้รับประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ด้วยการนำเข้าสู่ข้อมูลหรือคำสั่งอันเป็นเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งถูกใช้งานหรือมีไว้เพื่อใช้สำหรับ

ธุรกรรมทางธุรกิจของบุคคลอื่น หรือด้วยการสร้างบันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์โดยผิดกฎหมาย อันเกี่ยวข้องกับไปได้ไป การสูญหาย หรือการเปลี่ยนแปลงซึ่งทรัพย์สินของบุคคลอื่น หรือด้วยการใช้บันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อันเป็นเท็จดังกล่าวในธุรกรรมทางธุรกิจใดๆ (สังเกตว่าเป็นเรื่องฉ้อโกง แต่ไม่รวมถึงการลักทรัพย์ที่เป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์แต่อย่างใด)

2.3.1.2 ความผิดฐานทำลายบันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Destruction of electromagnetic record) ตามมาตรา 258 และมาตรา 259 ได้แก่ การทำลายเอกสารหรือบันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือหน่วยงานราชการ

ในเรื่องนี้ Takato Natsui (Online, 2020) ศาสตราจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเมจิ มีความเห็นว่า ลักษณะการขโมยข้อมูล (Data theft) โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลส่วนบุคคล อาจไม่ครอบคลุมอยู่ในความผิดฐานลักทรัพย์

นอกจากประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ประเทศญี่ปุ่นยังมีกฎหมายว่าด้วยการเข้าถึงคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาต (The Unauthorized Computer Access Law (Law No.128 of 1999)) กำหนดให้การเข้าถึงคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นความผิดตามกฎหมายด้วย

วิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

ประเทศไทยอยู่ในระบบประมวลกฎหมาย หรือ Civil Law ซึ่งยึดถือกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นบ่อเกิดกฎหมายหลัก โดยประเทศไทยรับเอาแบบอย่างกฎหมายมาจากประเทศโลกตะวันตกมาเป็นแนวทางบัญญัติกฎหมายตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และได้เริ่มมีการจัดทำประมวลกฎหมายในด้านอาญาขึ้น เริ่มต้นจากการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) จนถึงยุคที่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาเพื่อใช้แทนกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา สำหรับแนวปฏิบัติที่พิจารณาคดีของศาลไทยก็ยังคงยึดถือคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นแนวทางหรือบรรทัดฐานในการตัดสินคดีความเรื่อยมาอันคล้ายคลึงกับระบบกฎหมายจารีตประเพณี แต่ศาลไทยก็ไม่ได้ยึดถือคำพิพากษาศาลฎีกาอย่างเคร่งครัดเสียทีเดียว โดยแนวทางตามคำพิพากษาก่อนหน้าเป็นเพียงส่วนช่วยวิเคราะห์หาเหตุผลของกฎหมายและใช้อุดช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งบ่อยครั้งที่เหตุผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลสูงก็จะเป็นบรรทัดฐานที่ศาลล่างและศาลในภายหลังยึดถือปฏิบัติตาม แต่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ออกมาภายหลังอาจขัดแย้งกับคำพิพากษาศาลฎีกาก่อนหน้าได้ ดังนั้น หลักการใช้และการตีความกฎหมายควรจะได้ใช้โดยเคร่งครัดตามเจตนารมณ์และหลักการที่กฎหมายบัญญัติไว้ การตีความขยายจากคำว่า “ทรัพย์สิน” ให้รวมไปถึง “ทรัพย์สิน” อย่างที่ปรากฏในคำพิพากษาเกี่ยวกับคดีลัทธิกระแสไฟฟ้านั้น อาจถูกมองได้ว่าเป็นการขยายตัวบอบอย่างไม่มีขอบเขต จนกลายเป็นบรรทัดฐานให้ครอบคลุมไปถึงทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างอย่างอื่น อาทิเช่น ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทำให้ตัวบทกฎหมายยืดขยายและวินิจฉัยตามจนไม่มีที่สิ้นสุด ย่อมขัดต่อลักษณะของระบบประมวลกฎหมาย และเกิดการโต้แย้งได้ว่าหากกฎหมายอาญามีแนวโน้มการตีความกว้างขวางออกไปอย่างไม่แน่นอนแล้ว การที่จะปิดปากไม่ให้บุคคลแก่ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อพ้นจากความรับผิดทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 64 จะเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นทันที (ปกรณ ธรรมโรจน์, สัมภาษณ์, 2563 ; อินทราพร จันทรสว่าง, สัมภาษณ์, 2563) ดังนั้น

จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายปัจจุบันให้เกิดความชัดเจนขึ้น และแนวทางประการแรกคือ การปรับปรุงบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับกับความผิดฐานลักทรัพย์ให้ครอบคลุมไปถึงทรัพย์บางอย่างที่ไม่มีรูปร่างด้วย

ประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Penal Code (Chapter 224)) ถือเป็นต้นแบบการแก้ปัญหาด้วยแนวทางนี้ กล่าวคือ เมื่อปี 2562 สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้แก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ โดยกำหนดคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์” ให้หมายความว่า “เงิน และบรรดาทรัพย์ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ รวมถึงสิทธิเรียกร้อง ทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้หรือไม่มีรูปร่าง และสกุลเงินเสมือน”

ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางการกำหนดเป็นคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์” ให้รวมถึง “ทรัพย์สิน” ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

1. ข้อดี

1.1 เป็นการกำหนดให้ “ทรัพย์” ซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดทางอาญา ไม่ว่าจะความผิดฐานลักทรัพย์ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ฐานอื่นตามตารางที่ 2-1 ก็ตาม รวมไปถึงทรัพย์ที่มีรูปร่าง ทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง และสิทธิเรียกร้องที่มีอยู่เหนือทรัพย์ด้วย ในแง่นี้ วัตถุแห่งการกระทำซึ่งเป็นทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานใดก็จะมีประเด็นที่ต้องแบ่งแยกระหว่าง “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” ขอเพียงทรัพย์ที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่มิมีมูลค่าราคา อาจถือครองได้ และอาจถูกแย่งการครอบครองไปได้ ในทำนองเดียวกับ “Thing of value” ของสหรัฐอเมริกา อย่างเช่นกรณีของคริปโทเคอเรนซีซึ่งมีลักษณะการแสดงการครอบครองและกรรมสิทธิ์ด้วยหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ประเภทไพรเวทคีย์ทำให้ผู้เป็นเจ้าของสามารถจัดการกับตัวคริปโทเคอเรนซีได้ และคริปโทเคอเรนซีนั้นเองก็มีมูลค่าตามราคาตลาดได้

1.2 ไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 โดยพนักงานอัยการมีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือรับของโจร พร้อมไปกับคำฟ้องได้เลย โดยผู้เสียหายไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่ง หรือยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งผู้เสียหายจะมีภาระค่าใช้จ่ายในการจัดหาทนายความให้คำปรึกษาและดำเนินกรณในชั้นพิจารณาคดี โดยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายด้วยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 นี้ สอดคล้องกับแนวทางการบังคับคดีทรัพย์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 (เสาวนีย์ ขำสอวงค์, สัมภาษณ์, 2563)

1.3 การปรับใช้บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์กับกรณีที่มีวัตถุแห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางคอมพิวเตอร์อื่นๆ มีความเหมาะสมกับลักษณะคดีที่มุ่งกระทำต่อตัวสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะการแย่งกรรมสิทธิ์เพื่อแสวงหาประโยชน์จากสิ่งนั้น เช่น การลักเอาโค้ดส่วนลดราคาสินค้า หรือการลักเอาคริปโทเคอเรนซีของผู้อื่นจากกลอุบายลักลอบใช้ไพรเวทคีย์ของผู้อื่น ซึ่งการปรับใช้ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ย่อมตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ มากกว่าการปรับใช้ความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์

ตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมุ่งคุ้มครองพฤติการณ์ที่กระทำต่อตัวสิ่งที่เป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” เป็นสำคัญ (เบญจพร วัชรวุฒิชัย, สัมภาษณ์, 2563)

1.4 เมื่อการปรับใช้บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินกับกรณีที่มีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางคอมพิวเตอร์อื่นๆ ย่อมสามารถใช้บังคับบทผลกรรจ์ในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานต่างๆ แก่กรณีได้ด้วย เช่น กรณีที่ใช้กำลังประทุษร้ายแก่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินเป็นต้น (ณัฐพล จารุวรรณ, สัมภาษณ์, 2563)

2. ข้อเสีย

2.1 แนวทางดังกล่าวยังไม่อาจปรับใช้กับอาชญากรรมบางอย่างซึ่งไม่มีลักษณะการพินาศเอากรรมสิทธิ์ไปจากผู้เป็นเจ้าของอย่างเด็ดขาด เช่น กรณีการลักลอบคัดสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งต้นฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ยังคงอยู่กับผู้เป็นเจ้าของ

2.2 แนวทางดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมไปถึงการกระทำบางขั้นตอนซึ่งยังไม่ชัดเจนว่าผู้กระทำนั้นได้ไปซึ่งตัวสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นแล้วหรือไม่ เช่น ในกรณีที่ผู้กระทำล่วงรู้ถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์บางอย่างแต่เพียงขายข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้นไปยังบุคคลที่สาม ซึ่งผู้รับซื้อข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวจะเป็นผู้ที่ครอบครองใช้ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ (ชานนท์ คำนวนศักดิ์, สัมภาษณ์, 2563 ; ดร.ณ จาดเจริญ, สัมภาษณ์, 2563)

ผู้วิจัยเห็นว่าการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาตามแนวทางนี้กระทำได้ด้วยการเพิ่มเติมนิยามศัพท์ไว้ในมาตรา 1(8) ว่า “ทรัพย์สิน” หมายความว่า ทรัพย์สินที่มีรูปร่าง ทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง ที่มีมูลค่าและสามารถถือเอาได้ รวมถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ สินทรัพย์ดิจิทัลตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลคอมพิวเตอร์อย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

วิเคราะห์แนวทางการกำหนดฐานความผิดเฉพาะ

แม้ว่าคำพิพากษาฎีกาที่ 4311/2557 (ออนไลน์, 2563) จะวินิจฉัยว่า “ข้อมูลคอมพิวเตอร์” เป็นเอกสาร ก็ส่งผลเพียงให้การกระทำที่ทำให้ข้อมูลคอมพิวเตอร์เสียหายเป็นความผิดฐานทำให้เสียหายซึ่งเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 188 หรือกรณีถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงก็เป็นความผิดในลักษณะการปลอมเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 264 เท่านั้น แต่ไม่ทำให้ช่องว่างแห่งกฎหมายอาญาที่ไม่สามารถคุ้มครองข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้รับการแก้ไขปัญหากรณีการโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ลงได้ ไม่ว่าลักษณะแห่งการกระทำโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์จะกระทำโดยรูปแบบเจาะระบบ หรือที่เรียกกันว่า “แฮก” หรือรูปแบบโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไป โดยเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือรูปแบบโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปโดยวิธีสามัญ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 5161/2547 (ออนไลน์, 2563) ก็ได้วินิจฉัยไว้ว่า การกระทำ “เอาไป” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ฐานลักทรัพย์ต้องมีการพินาศทรัพย์สินไป แต่การโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปโดยไม่มีสิทธิ ไม่ได้มีการพินาศข้อมูลคอมพิวเตอร์ไป หากข้อมูลคอมพิวเตอร์

ยังคงอยู่กับผู้ทรงสิทธิดั้งเดิม เพียงแต่มีการคัดลอกหรือจดจำไปเท่านั้น ดังนั้น การแบ่ง (Share) ข้อมูลคอมพิวเตอร์ มิใช่เป็นการเอาไปในลักษณะพวการครอบครองข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปเสียทีเดียว ข้อมูลคอมพิวเตอร์ยังคงอยู่กับฮาร์ดดิสก์หรือแผ่นบันทึกข้อมูลของเจ้าของข้อมูลคอมพิวเตอร์ เมื่อข้อมูลคอมพิวเตอร์มีได้อยู่ในความหมายของคำว่าทรัพย์สิน การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ (สมศักดิ์ เจริญจรูญกุล, ออนไลน์, 2559) จึงทำให้แนวทางการกำหนดเป็นคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์สิน” ให้รวมถึง “ทรัพย์สิน” ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวมาข้างต้น ยังไม่ครอบคลุมไปถึงอาชญากรรมบางอย่างซึ่งไม่มีลักษณะการพวการเอากรรมสิทธิ์ไปจากผู้เป็นเจ้าของอย่างเด็ดขาด เพราะข้อมูลต้นฉบับยังคงอยู่เหมือนเดิม และการกระทำบางขั้นตอนที่ผู้กระทำล่วงรู้ถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบแล้วขายข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้นไปยังบุคคลที่สาม ซึ่งเป็นผู้แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้น

นอกจากแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับกับความผิดฐานลักทรัพย์ให้ครอบคลุมไปถึงทรัพย์สินบางอย่างที่ไม่มีรูปร่างตามที่กล่าวมาในหัวข้อข้างต้น ยังมีแนวทางการกำหนดเป็นฐานความผิดเฉพาะนอกเหนือจากฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น เป็นตัวอย่างที่เลือกใช้แนวทางนี้

โดยในส่วนของสหรัฐอเมริกา นอกจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา บรรพ 18 ว่าด้วยอาชญากรรมและวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว สหรัฐอเมริกายังมีรัฐบัญญัติเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์และการทำละเมิด ค.ศ.1986 (Computer Fraud and Abuse Act 1986) ซึ่งมีมาตรา 1030 การฉ้อโกงและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมต่อระบบคอมพิวเตอร์ (Fraud and related activity in connection with computers) และรัฐบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคลและการฟื้นฟู ค.ศ.2008 (Identity Theft Enforcement and Restitution Act of 2008) ใช้บังคับด้วย ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดฐานความผิดซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์บางประการไว้ในประมวลกฎหมายอาญา Penal Code (Act No.45 of 1907) อาทิเช่น ความผิดฐานสร้างบันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์โดยผิดกฎหมายตามมาตรา 131 ทวิ ความผิดฐานฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ตามมาตรา 246-2 และความผิดฐานทำลายบันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Destruction of electromagnetic record) ตามมาตรา 258 และมาตรา 259

ทั้งนี้ ในส่วนของประเทศไทยนอกจากบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 และบทที่ 3 แล้วว่า บทบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับกฎหมายนำมาปรับใช้ในการดำเนินคดีที่กระทำกับสิทธิทรัพย์สินดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน ได้แก่ บทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ และบทบัญญัติความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งในกรณีของบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) สมศักดิ์ เจริญจรูญกุล (ออนไลน์, 2559) เห็นว่า กฎหมายดังกล่าวมีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกับรัฐบัญญัติเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ และการทำละเมิด ค.ศ.1986 (Computer Fraud and Abuse Act 1986) ของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณา

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) จะพบว่า มีการบัญญัติลักษณะการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมายดังกล่าว ครอบคลุม การกระทำต่อตัวระบบคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นอันมีลักษณะเป็นการคุ้มครอง การเข้าถึงข้อมูลโดยมิชอบ และการกระทำที่เป็นการนำเข้าสู่ข้อมูลบางลักษณะสู่ระบบคอมพิวเตอร์ อันมีลักษณะเป็นการคุ้มครองด้านเนื้อหา แต่ไม่ได้มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมไปถึงการกระทำต่อเนื่อง ในการแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น แตกต่างจากกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งจัดได้ว่าเป็นกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตลอด เพื่อให้ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากกฎหมายของสหรัฐอเมริกามีบทบัญญัติ คุ้มครองข้อมูลคอมพิวเตอร์จากการกระทำโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ รวมไปถึง การกำหนดความผิดแก่ผู้ที่ได้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์จากการโจรกรรมหรือสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยมิชอบด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบัญญัติเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์และการทำละเมิด ค.ศ. 2986 (Computer Fraud and Abuse Act 1986) อยู่ในประมวลกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (United States Code : U.S.C.) บรรพที่ 18 (Title 18) หมวดที่ 47 (Chapter 47) มาตรา 1030 การฉ้อโกงและการกระทำที่เกี่ยวกับการเชื่อมต่อกับระบบคอมพิวเตอร์ (Fraud and related activity in connection with computers) อนุมาตราย่อย (2) กำหนดความผิดสำหรับการจงใจ หรือเจตนาเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยปราศจากอำนาจหรือเกินขอบอำนาจ และได้รับไปซึ่งข้อมูล ที่อยู่ในบันทึกทางการเงินของสถาบันการเงินหรือของบริษัทผู้ออกบัตร ข้อมูลจากหน่วยงานใด หรือหน่วยงานของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือข้อมูลจากคอมพิวเตอร์เครื่องใดๆ ที่ได้รับการคุ้มครอง อนุมาตราย่อย (4) กำหนดความผิดสำหรับกรณีที่อยู่แล้วและมีเจตนาที่จะฉ้อโกง เข้าถึงระบบ คอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยปราศจากอำนาจหรือเกินอำนาจ และด้วยวิธีการเช่น ว่านั้น การกระทำความผิดดังกล่าวมีเจตนาฉ้อโกง และได้รับสิ่งใดที่มีมูลค่าไป เว้นแต่วัตถุประสงค์ของ การฉ้อโกงและสิ่งที่ได้มานั้นเป็นเพียงการใช้งานคอมพิวเตอร์และมีมูลค่าการใช้งานดังกล่าวไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์สหรัฐในช่วงระยะเวลา 1 ปี และอนุมาตราย่อย (6) กำหนดความผิดสำหรับกรณี ที่ที่อยู่แล้วและมีเจตนาที่จะฉ้อโกง ลักลอบคัดรหัสผ่าน (Password) หรือข้อมูลที่คล้ายกัน ซึ่งใช้ สำหรับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ โดยปราศจากอำนาจ ถ้าการคัดดังกล่าวมีผลกระทบต่อการค้าระหว่าง มลรัฐหรือระหว่างประเทศ หรือ ระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าวถูกใช้โดยหรือสำหรับรัฐบาล ของสหรัฐอเมริกา

ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางการกำหนดเป็นฐานความผิดเฉพาะต่างหากจากฐานความผิด เกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

1. ข้อดี

แนวทางนี้ทำให้สามารถกำหนดฐานความผิดให้ครอบคลุมอาชญากรรมทาง เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณี ที่การกระทำที่เกิดขึ้นไม่อาจครอบคลุมประอบความผิดฐานลักทรัพย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรม ที่ได้กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งมีลักษณะเป็นหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างหนึ่ง รวมถึงข้อมูล ทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นในทำนองเดียวกันที่เข้าข่ายเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติว่า ด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ย่อมสมควรที่จะถูก

กำหนดไว้เป็นความผิดภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ด้วย เนื่องจากเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยตรง และส่งผลให้การสืบสวนและสอบสวนในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะมีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นอำนาจของ “พนักงานเจ้าหน้าที่” ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งผ่านการอบรมและประเมินความสามารถในการจัดการกับพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นผู้ดำเนินการ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการตามที่ มาตรา 18 กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดและหาตัวผู้กระทำความผิด

2. ข้อเสีย

แม้ว่าผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาตามฐานความผิดที่กำหนดขึ้น โดยเฉพาะทั้งในประมวลกฎหมายอาญานั้นเอง หรือกฎหมายอื่น มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้บังคับจ่ายชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ก็ตาม แต่คำร้องดังกล่าวถือเป็นคำขอในส่วนแพ่ง แม้ว่าผู้เสียหายจะเรียกเฉพาะมูลค่าหรือราคาของสิ่งที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำและได้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ แต่ผู้เสียหายมีหน้าที่ในการพิสูจน์ความเสียหายดังกล่าวในชั้นศาล และในการดำเนินการตั้งแต่ขั้นของการรวบรวมพยานหลักฐาน การจัดทำคำร้อง และการพิจารณาคำร้องในชั้นศาล ผู้เสียหายอาจมีค่าใช้จ่ายในการจัดหาทนายความเพื่อเข้าช่วยเหลือในการดำเนินการ นอกจากนี้ การยื่นคำร้องในกรณีดังกล่าวยังมีเงื่อนไขหลักเกณฑ์ด้านเวลาในการยื่นคำร้องขอด้วย โดยพนักงานอัยการไม่มีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ อาทิเช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือรับของโจร พร้อมไปกับคำฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 เนื่องจากอำนาจตามมาตรา 43 ผูกอยู่กับความเสียหายจากการกระทำความผิดซึ่งมีวัตถุแห่งการกระทำเป็น “ทรัพย์” นั้นเอง

สำหรับแนวทางการกำหนดเป็นฐานความผิดเฉพาะนอกเหนือจากฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของสมศักดิ์ เจียรจตุญกุล (ออนไลน์, 2559) ที่เสนอให้นำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์และการทำละเมิด ค.ศ.2986 (Computer Fraud and Abuse Act 1986) มาเป็นแนวทางกำหนดฐานความผิดเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ด้วยการเพิ่มเติมบทบัญญัติขึ้นใหม่ 2 ฐานความผิด เป็นมาตรา 14/1 โดยให้มีสองวรรค วรรคแรกแก้ไขเพิ่มเติมด้วยการให้มีความผิดฐาน “สำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นไปโดยมิชอบ” และวรรคสองแก้ไขเพิ่มเติมด้วยการให้มีความผิดฐานกับความผิดฐาน “ได้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ โดยรู้ว่าข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้มาจากการกระทำความผิดฐานสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ”

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่ว่าจะ เป็นแนวทางการกำหนดเป็นคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์” ให้รวมถึง “ทรัพย์สิน” ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา และแนวทางการกำหนดเป็นฐานความผิดเฉพาะต่างหากจากฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ต่างมีทั้งข้อดี

และข้อเสียในตัวเอง อีกทั้งลักษณะอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามตัวอย่างการดำเนินคดีที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 มีทั้งกรณีที่มีผู้กระทำความผิดต่อตัวสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นกรณีที่แย่งกรรมสิทธิ์เอาสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์โดยตรงจากผู้เป็นเจ้าของ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ในทำนองเดียวกับความผิดฐานลักทรัพย์ และอีกกรณีคือมุ่งแสวงหาประโยชน์ในทางมูลค่าสินจากสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่น ซึ่งมีได้มีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นตัวสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่เน้นการทำให้วิธีการที่กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นที่เป็นความผิดเพื่อนำไปใช้ในการกระทำความผิดลักษณะอื่น

ดังนั้น แนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมนั้น จึงควรผสมผสานแนวทางการกำหนดเป็นคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์” ให้รวมถึง “ทรัพย์สิน” ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาดังที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อบังคับใช้สำหรับอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผู้กระทำความผิดต่อตัวสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ในลักษณะของการแย่งกรรมสิทธิ์ในทำนองเดียวกับความผิดฐานลักทรัพย์ รวมถึงความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความผิดฐานลักทรัพย์ ควบคู่ไปกับแนวทางการกำหนดเป็นฐานความผิดเฉพาะต่างหากจากฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ด้วยการเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มุ่งแสวงหาประโยชน์โดยนำไปใช้กระทำความผิดอย่างอื่น ซึ่งไม่อาจปรับใช้ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักที่มีเจตนารมณ์เพื่อบังคับใช้กับระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยตรง ในทำนองเดียวกับรัฐบัญญัติเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์และการทำละเมิด ค.ศ.2986 (Computer Fraud and Abuse Act 1986) ซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (United States Code : U.S.C.) บรรพที่ 18 (Title 18) หมวดที่ 47 (Chapter 47) มาตรา 1030 การฉ้อโกงและการกระทำที่เกี่ยวกับการเชื่อมต่อกับระบบคอมพิวเตอร์ (Fraud and related activity in connection with computers)

สรุป

การศึกษาในบทที่ 4 เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ และเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

ผลการศึกษาที่ต่อบัณฑิตuateประสงคการวิจัยข้อที่ 2 สรุปได้ว่า จากการทบทวนวรรณกรรม ในบทที่ 2 และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนซึ่งมีความรู้ความ เชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลถึงตัวอย่าง อาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ในบทที่ 3 นำมาวิเคราะห์ถึง แนวทางในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทาง อิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ สามารถจัดแบ่งออกเป็น 1. กลุ่มประเทศที่บัญญัติไว้ในความผิดฐานลัก ทรัพย์โดยตรง กล่าวคือ บทบัญญัติฐานลักทรัพย์ที่ครอบคลุมไปถึงทรัพย์บางประเภทที่ไม่มีรูปร่างด้วย ได้แก่ สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา (ในส่วนที่เป็นแนวทางการตีความตามคำพิพากษา ของศาล) และ 2. กลุ่มประเทศซึ่งมีบทบัญญัติความผิดเป็นพิเศษที่มีไขความผิดฐานลักทรัพย์ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีการนำความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามประมวลกฎหมาย อาญามาใช้บังคับกับกรณีที่วัตถุแห่งการกระทำเป็นทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างที่มีลักษณะเข้าข่ายเป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” และสหรัฐอเมริกาซึ่งมีรัฐบัญญัติเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์และ การทำละเมิด ค.ศ.2986 (Computer Fraud and Abuse Act 1986) อยู่ในประมวลกฎหมายของ สหรัฐอเมริกา (United States Code : U.S.C.) บรรพที่ 18 (Title 18) หมวดที่ 47 (Chapter 47) มาตรา 1030 การฉ้อโกงและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมต่อกับระบบคอมพิวเตอร์

สำหรับผลการศึกษาที่ต่อบัณฑิตuateประสงคการวิจัยข้อที่ 3 นั้น พบว่า แนวทางการ ปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัล หรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสม คือ การผสมผสานแนวทางการกำหนดเป็นคำนิยาม ของคำว่า “ทรัพย์” ให้รวมถึง “ทรัพย์สิน” ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเพื่อบังคับใช้สำหรับ อาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะของการแย่ง กรรมสิทธิ์ มุ่งกระทำต่อตัวสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์โดยตรง และการกำหนด เป็นฐานความผิดเฉพาะไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักที่มีเจตนารมณ์เพื่อบังคับใช้กับระบบคอมพิวเตอร์ และข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยตรง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นแนวทางที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายภายใต้ ระบบประมวลกฎหมายของไทยเกิดความชัดเจนไม่คลุมเครืออีกต่อไป อีกทั้งทำให้มีบทบัญญัติ กฎหมายที่ครอบคลุมลักษณะของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ และตรงตามเจตนารมณ์ ของกฎหมายแต่ละฉบับซึ่งมีความแตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ 3 ข้อ ประกอบด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากหลากหลายแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล รวมจำนวน 10 ท่าน เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก โดยเมื่อนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดระเบียบแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประกอบกับแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งได้แนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ในบทที่ 5 นี้ จะนำเสนอ 2 ประเด็น คือ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผลการวิจัย ดังนี้

สรุป

ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 มีรายละเอียดผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ได้บัญญัติไว้ที่บทบัญญัติแห่งการกระทำในความผิดแต่ละฐานแตกต่างกันไป เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โกงเจ้าหนี้ ยักยอก และทำให้เสียทรัพย์ กำหนดวัตถุประสงค์แห่งการกระทำอันเป็นองค์ประกอบความผิด คือ “ทรัพย์” ในขณะที่ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ฉ้อโกง และรับของโจร กำหนดวัตถุประสงค์แห่งการกระทำอันเป็นองค์ประกอบความผิด คือ “ทรัพย์สิน” ทั้งนี้ประมวลกฎหมายอาญามีได้มีการกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” เป็นการเฉพาะ ที่ผ่านมานักนิติศาสตร์ใช้แนวทางอุดช่องว่างของกฎหมายด้วยการนำความหมายของคำว่า “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาอนุโลมใช้ในคดีอาญา อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำของฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาก็ได้มีการใช้

ตามนิยามความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างเคร่งครัดมากนัก ดังจะเห็นว่าแม้ว่าความผิดฐานรับของโจรตามประมวลกฎหมายอาญาจะกำหนดวัตถุแห่งการกระทำเป็น “ทรัพย์สิน” แต่กลับบัญญัติว่า ทรัพย์สินดังกล่าวต้องได้มาจากการทำความผิดที่เข้าลักษณะที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งรวมถึงความผิดฐานฉ้อโกงทรัพย์สิน กรรโชก ริดเอาทรัพย์สิน ที่มีวัตถุแห่งการกระทำเป็น “ทรัพย์สิน” ด้วย นอกจากนี้ ในอดีตมีประเด็นที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในกรณีของการลักกระแสไฟฟ้าไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 877/2501 ซึ่งศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่มีมติว่า การลักกระแสไฟฟ้าย่อมเป็นความผิดฐานลักทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 หรือ 335 แล้วแต่กรณี อย่างไรก็ตาม ภายใต้อรรถาธิบายในคำพิพากษาฎีกาที่ 5354/2539 ได้วินิจฉัยกรณีที่จำเลยนำโทรศัพท์มือถือมาปรับจูนและก๊อปปี้คลื่นสัญญาณโทรศัพท์ของผู้เสียหายแล้วใช้รับส่งวิทยุคมนาคมโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นเพียงการแย่งการใช้คลื่นสัญญาณโทรศัพท์ของผู้เสียหายโดยไม่มีสิทธิ มิใช่เป็นการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยทุจริต จึงไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์สิน จึงเกิดข้อสงสัยขึ้นในวงการนิติศาสตร์ว่า “ทรัพย์สิน” อันเป็นวัตถุแห่งการกระทำในความผิดฐานลักทรัพย์สินหมายความว่าทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างได้แค่ไหนเพียงใด เนื่องจากแนวทางการปรับใช้บังคับกฎหมายแก่กรณีของศาลฎีกายังคงมีความแตกต่างกันในแต่ละกรณีและยังไม่อาจสรุปหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดได้ ซึ่งหากพิจารณาหลักแนวคิดระบบกฎหมายซึ่งประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มระบบประมวลกฎหมาย หรือ Civil Law ซึ่งยึดบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นบ่อเกิดกฎหมายหลัก ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาถือเป็นเพียงแนวทางหรือบรรทัดฐานในการตัดสินใจตีความ แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพึ่งพาแนวทางการตีความของศาลจึงมิใช่แนวทางการแก้ไขปัญหายุ่งยากและสอดคล้องกับหลักการของระบบประมวลกฎหมาย

นอกจากนี้ ประเด็นปัญหาความคลุมเครือเกี่ยวกับวัตถุแห่งการกระทำอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์สินเริ่มมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เมื่อปัจจุบัน “สินทรัพย์ดิจิทัล” อันได้แก่ คริปโทเคอร์เรนซีหรือสกุลเงินเข้ารหัส โทเคนดิจิทัล และหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ อย่างอื่น ตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ถูกนำไปใช้ในการลงทุน การแลกเปลี่ยน และการชำระราคาในระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นที่แพร่หลาย ซึ่งสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้มีมูลค่าราคาสูง สามารถเทียบเคียงและเปลี่ยนเป็นอัตราเงินสกุลพื้นฐานทั่วไปได้ เช่น สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ และผู้เป็นเจ้าของสามารถแสดงอำนาจการครอบครองได้ด้วยการใช้มาตรการความปลอดภัยที่ระบบกำหนด อีกทั้งแง่ของการบังคับคดีทรัพย์สินที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ อาทิเช่น ไพระเวทเคย์ ก็ถือเป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการยึดและอายัดได้ ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์สถิติการใช้งานนวัตกรรมทางการเงินดิจิทัลเพื่อการถือครองสกุลเงินเข้ารหัสหรือคริปโทเคอร์เรนซี รวมถึงวิธีการชำระราคาสินค้าและบริการบนระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ผ่านกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ดังปรากฏในตารางที่ 4-1 และ 4-2 สินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์จึงมีแนวโน้มเสี่ยงต่อการตกเป็นเป้าหมายในการแสวงหาประโยชน์โดยทุจริตของเหล่าอาชญากร หากกฎหมายไทยยังไม่มี ความชัดเจนว่าสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์จัดเป็นวัตถุแห่งการกระทำในความผิดฐานลักทรัพย์สินด้วยหรือไม่ ย่อมส่งผลให้ผู้ลงทุนและผู้ถือครองเกิดความไม่เชื่อมั่นถึงความคุ้มครองที่จะได้รับตามกฎหมายไทย เพราะเรื่องนี้มีความสัมพันธ์กับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่พนักงาน

อัยการผู้ฟ้องคดีจะสามารถเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายรวมไปในคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 อีกด้วย ประเด็นความไม่ชัดเจนในทางกฎหมายดังกล่าว จึงอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและการเงินโดยรวมของประเทศไทยได้

จากการทบทวนวรรณกรรมและบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา ความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ผสมผสานกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล สามารถสรุปสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ดังนี้

ปัญหาสำคัญประการแรก คือ ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของการลงโทษความผิดฐานลักทรัพย์ เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่ได้มีการกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” ไว้อย่างชัดเจน ในขณะที่บรรดาความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามภาค 2 ลักษณะ 12 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดวัตถุแห่งการกระทำอันเป็นองค์ประกอบความผิดแต่ละฐานมีทั้งที่เป็น “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” แตกต่างกันในขณะนั้นแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ทำการตีความปรับใช้กฎหมายความผิดฐานลักทรัพย์กับวัตถุแห่งการกระทำที่เป็นทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างแตกต่างกันอยู่ มีนักวิชาการทั้งที่เห็นด้วยและเห็นแตกต่างกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว

ปัญหาประการที่สอง คือ การนำบทบัญญัติความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบมาใช้บังคับกับกรณี เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการตีความว่าสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำนั้น เป็น “ทรัพย์” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 หรือไม่ ซึ่งแนวทางดังกล่าวยังคงไม่เป็นที่ชัดเจนเด็ดขาด ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ใช้บังคับกฎหมาย ซึ่งในบางกรณีหากมองว่าสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำนั้น เป็น “ทรัพย์” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ก็จะไม่นำความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบมาใช้บังคับกับกรณี ทั้งที่บทบัญญัติความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ และความผิดฐานลักทรัพย์ อยู่ภายใต้บทบัญญัติภาค 2 ความผิด ในลักษณะความผิดที่แตกต่างกัน มีองค์ประกอบกฎหมายแตกต่างกัน มีอัตราโทษที่แตกต่างกัน มีเหตุฉกรรจ์ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษที่แตกต่างกัน และที่สำคัญอำนาจของพนักงานอัยการในการเรียกคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาพร้อมยื่นฟ้องคดีอาญาในความผิดทั้งสองฐานนั้นก็แตกต่างกัน การปรับบทกฎหมายที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจที่แตกต่างกันตามมุมมองของผู้ใช้บังคับกฎหมายว่าเจตนารมณ์ของความผิดฐาน “ลักทรัพย์” ครอบคลุมถึงทรัพย์ที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยหรือไม่ อาจนำไปสู่ความยุติธรรมในทางคดีที่แตกต่างกัน

ปัญหาประการที่สาม คือ ช่องว่างที่ทำให้ไม่อาจดำเนินคดีกับการกระทำความผิดบางลักษณะ หากผู้ใช้บังคับกฎหมายเห็นว่า ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำในเรื่องนั้น ไม่เป็นทั้ง “ทรัพย์” ในความผิดฐานลักทรัพย์ และมีใช้ “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” อันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ

ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 รายละเอียดผลการศึกษาดังต่อไปนี้

แนวทางในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัล หรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ สามารถจัดแบ่งออกเป็น

1. **กลุ่มประเทศที่บัญญัติไว้ในความผิดฐานลักทรัพย์โดยตรง** ได้แก่ กลุ่มประเทศที่มีบทบัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์ที่ครอบคลุมถึงทรัพย์บางประเภทที่ไม่มีรูปร่างด้วย โดยเมื่อปี 2562 ที่ผ่าน สาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและผู้นำด้านนวัตกรรมทางไซเบอร์ของภูมิภาคอาเซียน ได้แก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code (Chapter 224)) โดยกำหนดนิยามของคำว่า “ทรัพย์” (Property) ให้หมายความว่า เงิน และบรรดาทรัพย์ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ รวมถึงสิทธิเรียกร้อง ทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้หรือไม่มีรูปร่าง และสกุลเงินเสมือน เพื่อสร้างความชัดเจนให้กับการคุ้มครองสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ และในสหรัฐอเมริกา ซึ่งอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือ Common Law ถือว่าคำพิพากษาของศาลเป็นบ่อเกิดกฎหมายประการสำคัญ ซึ่งคำพิพากษาของศาลในสหรัฐอเมริกายอมรับว่า คำว่า “Thing of value” หรือ “ทรัพย์ที่มีมูลค่า” อันเป็นวัตถุประสงค์แห่งการกระทำอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์นั้น หมายความว่ารวมถึงทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible property) ด้วย

2. **กลุ่มประเทศซึ่งมีบทบัญญัติความผิดเป็นพิเศษที่มีใช้ความผิดฐานลักทรัพย์** ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีการนำความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาใช้บังคับกับกรณีที่วัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างที่มีลักษณะเข้าข่ายเป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” และสหรัฐอเมริกาซึ่งประกาศใช้รัฐบัญญัติเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ และการทำละเมิด ค.ศ.1986 (Computer Fraud and Abuse Act 1986) อยู่ในประมวลกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (United States Code : U.S.C.) บรรพที่ 18 (Title 18) หมวดที่ 47 (Chapter 47) มาตรา 1030 การฉ้อโกงและการกระทำที่เกี่ยวกับการเชื่อมต่อกับระบบคอมพิวเตอร์ และรัฐบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคลและการฟื้นฟู ค.ศ.2008 (Identity Theft Enforcement and Restitution Act of 2008) ใช้บังคับในปัจจุบัน

ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 รายละเอียดผลการศึกษาดังต่อไปนี้

จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน อันมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล สามารถวิเคราะห์จำแนกประเภทของลักษณะอาชญากรรมซึ่งมีวัตถุประสงค์แห่งการทำความผิดเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ดังนี้

1. อาชญากรรมซึ่งมุ่งกระทำต่อตัวสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นกรณีการแย่งกรรมสิทธิ์เอาสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์จากผู้เป็นเจ้าของโดยตรง โดยผู้เป็นเจ้าของเดิมสูญเสียการครอบครองนั้นไปอย่างสิ้นเชิง เช่น การแฮกกระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์แล้วเอาไปซึ่งคริปโทเคอร์เรนซีที่มีลักษณะเป็นหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างหนึ่ง และมีมูลค่าเทียบเป็นเงินได้ไป หรือกรณีการลักลอบเอาโค้ดส่วนลดราคาสินค้าของผู้ประกอบการค้าออนไลน์ไปขายต่อแก่บุคคลทั่วไป อันเป็นการกระทำในทำนองเดียวกับการลักเงินในบัญชีเงินฝาก

2. อาชญากรรมซึ่งมุ่งแสวงหาประโยชน์ในทางมูลค่าสินค้าจากสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่น ด้วยการลักลอบแอบทำสำเนาหรือล่วงรู้ซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์บางประการไปเพื่อใช้แสวงหาประโยชน์ในลักษณะอื่น เช่น การหลอกลวงให้ได้ไปซึ่งรหัสผ่านของบริการสื่อสังคมออนไลน์แล้วนำไปขายให้ผู้อื่น ซึ่งผู้ที่ได้ไปซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้นอาจนำไปใช้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปเป็นความผิดต่างหากอีกส่วนหนึ่ง

ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาค่าสินทรัพย์ดิจิทัลกับอาชญากรรมในลักษณะของการลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จากประสบการณ์ของต่างประเทศเมื่อนำมาวิเคราะห์กับบริบทของกฎหมายไทย มีทั้งข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน ดังนี้

1. แนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ด้วยการเพิ่มเติมคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์” ให้รวมถึง “ทรัพย์สิน” ในประมวลกฎหมายอาญา มีข้อดี คือ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายแก่คดีซึ่งคนร้ายมุ่งกระทำต่อตัวสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในลักษณะของการแย่งกรรมสิทธิ์เพื่อแสวงหาประโยชน์จากสิ่งนั้นตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และสามารถบังคับใช้บทบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ฐานต่างๆได้เหมาะสมกว่าแนวทางการนำใช้ความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับในปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์มุ่งคุ้มครองพฤติการณ์ “การใช้” สิ่งที่เป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” ตามกฎหมาย อีกทั้งแนวทางนี้ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับการคุ้มครองสิทธิโดยพนักงานอัยการตามนัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ด้วย อย่างไรก็ดี แนวทางนี้ก็มีข้อเสียบางประการกล่าวคือ ไม่ครอบคลุมไปถึงลักษณะการกระทำที่ยังไม่มีการพรากเอากรรมสิทธิ์ไปจากผู้เป็นเจ้าของอย่างเด็ดขาด เช่น การจารกรรมข้อมูลคอมพิวเตอร์ด้วยการคัดลอกสำเนาข้อมูล และกรณีที่ผู้กระทำได้ไปซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์บางอย่างของผู้เสียหายจำนวนมากไปเพื่อเตรียมจำหน่ายให้กับเหล่ามิชฉาชีพอื่นอีกทอดหนึ่งในตลาดมืด

2. แนวทางการกำหนดฐานความผิดเฉพาะ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล พบว่า บทบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับกฎหมายนำมาปรับใช้ในการดำเนินคดีที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน ได้แก่ บทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ในส่วนนี้ค่อนข้างคล้ายคลึงกับกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่น และบทบัญญัติความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งข้อดีของแนวทางนี้คือ การกำหนดรวบรวมลักษณะฐานความผิดที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบัญญัติรวมไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) อันส่งผลให้เป็นความผิดที่การสืบสวนสอบสวนต้องกระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งมีคุณสมบัติในการจัดการกับพยานหลักฐานดิจิทัลได้เหมาะสมกว่าพนักงานสอบสวนทั่วไป แต่ก็มีข้อเสียในเรื่องการคุ้มครองสิทธิโดยพนักงานอัยการตามนัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงบรรดาคดีอาญาอื่นนอกเหนือจากที่มาตราดังกล่าวกำหนดไว้ ทำให้การใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำผิดต้องเป็นไปตาม

หลักเกณฑ์และวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งทำให้ผู้เสียหาย เกิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและจัดหาทนายความที่ปรึกษาในทางคดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมาย

1.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับความผิด

แนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐาน ลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมนั้น ได้แก่การผสมผสานแนวทางการกำหนดเป็นคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์” และคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญา ควบคู่ไปกับแนวทางการกำหนดเป็นฐานความผิดเฉพาะ กล่าวคือ

1.1.1 บัญญัติเพิ่มเติมคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์” เป็นมาตรา 1 (19) หมายความว่า “วัตถุที่มีรูปร่าง วัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ และสิ่งอื่นในทำนองเดียวกัน ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ และให้ความหมายนี้ ใช้รวมตลอดถึงทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายนี้ด้วย” เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุแห่งการกระทำ ที่เป็นองค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 12 ซึ่งเป็น สินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

1.1.2 บัญญัติเพิ่มเติมฐานความผิดเฉพาะต่างหากจากฐานความผิดเกี่ยวกับ ทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาเพื่อให้ครอบคลุมการกระทำความผิดบางประการซึ่งไม่เข้ากรณี ที่เป็นการกระทำที่เป็นการตัดกรรมสิทธิ์จากผู้เป็นเจ้าของอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐาน ลักทรัพย์ ด้วยการเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและ ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มุ่งแสวงหาประโยชน์โดยนำไปใช้กระทำความผิดอย่างอื่น ซึ่งไม่อาจปรับ ใช้ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักที่มีเจตนารมณ์ เพื่อบังคับ ใช้กับระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยตรง ในทำนองเดียวกับรัฐบัญญัติเกี่ยวกับการ ฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์และการทำละเมิด ค.ศ.2986 (Computer Fraud and Abuse Act, 1986) ซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (United States Code : U.S.C.) บรรพที่ 18 (Title 18) หมวดที่ 47 (Chapter 47) มาตรา 1030 การฉ้อโกงและการกระทำที่เกี่ยวกับการเชื่อมต่อกับระบบคอมพิวเตอร์ (Fraud and related activity in connection with computers)

1.2 บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย

ในกรณีที่มีการบัญญัติเพิ่มเติมฐานความผิดเฉพาะต่างหากจากฐานความผิด เกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ตามข้อ 1.1.2 ผู้วิจัยเห็นว่า สมควรมีการบัญญัติเพิ่มเติม ในประเด็นการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายไว้ในกฎหมายเดียวกันด้วยว่า “ในคดีที่พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องราคาทรัพย์สินที่สูญหายไปเนื่องจากการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัตินี้คืน และได้แสดงมูลค่าหรือราคาของทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจนแล้ว เมื่อพนักงาน อัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย”

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ประเด็นการบัญญัติเพิ่มเติมฐานความผิดเฉพาะต่างหากจากฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ครอบคลุมการกระทำความผิดบางประการซึ่งไม่เข้ากรณีที่เป็นกรกระทำที่เป็นการตัดกรรมสิทธิ์จากผู้เป็นเจ้าของอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์ ด้วยการเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มุ่งแสวงหาประโยชน์โดยนำไปใช้กระทำความผิดอย่างอื่นซึ่งไม่อาจปรับใช้ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ตามข้อ 1.1.2 ข้างต้นนั้น เดิมแม้ว่าสมศักดิ์ เจริญจรูญกุล จะได้กล่าวถึงข้อเสนอแนะไว้ในรายงานการวิจัย เรื่อง มาตรการทางกฎหมายอาญาในการคุ้มครองข้อมูลคอมพิวเตอร์ (ออนไลน์, 2559) ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 โดยเพิ่มมาตรา 14/1 โดยกำหนดลักษณะความผิดเพิ่มเติม ได้แก่ ความผิดฐานสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นไปโดยมิชอบ และความผิดฐานได้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบโดยรู้ว่าข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้มาจากการกระทำความผิดฐานสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ก็ตาม แต่ผลการวิจัยดังกล่าวผ่านมาเป็นระยะเวลาานพอสมควร ทำให้อาจไม่ครอบคลุมกับลักษณะรูปแบบการกระทำความผิดใหม่ๆ ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อพลเมืองดิจิทัล มีประเด็นการดำเนินการที่มีความละเอียดอ่อน และจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยต่อยอดเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างอื่นที่นอกเหนือจากการกระทำในลักษณะของการลักทรัพย์ซึ่งกระทำกับข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระบบคอมพิวเตอร์ไปในคราวเดียวกัน

ผู้วิจัยเชื่อว่า แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ผ่านข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดระบบประมวลกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งยึดถือบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นบ่อเกิดกฎหมาย และแนวคิดทฤษฎีในการตีความกฎหมายอาญาซึ่งต้องตีความโดยเคร่งครัดที่ไม่อาจตีความขยายเพื่อลงโทษบุคคล อีกทั้งแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายที่ผู้วิจัยเสนอมาข้างต้นนี้ เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวทางสากลในการดำเนินคดีความผิดที่กระทำต่อสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าจะช่วยลดสภาพปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายกับการกระทำความผิดในลักษณะของการลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อันจะส่งผลให้ผู้ลงทุนและผู้ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เกิดความมั่นใจในความคุ้มครองตามกฎหมายเป็นการเสริมสร้างรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมอันเป็นปรัชญาของ วปอ. ได้อย่างดียิ่ง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : ศรีสมบัติ
การพิมพ์, 2525.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ : หจก.
จิรัชการพิมพ์, 2551.
- คณพล จันทน์หอม. กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก 127 จัดพิมพ์ฉลองพระมหากรุณาธิคุณ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวาระคล้ายวันสวรรคต เป็นปีที่ 100,
23 ตุลาคม 2553. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543.
- จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอนที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ :
แสงทองการพิมพ์, 2521.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร :
เนติบัณฑิตยสภา, 2532.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพฯ
: วิญญูชน, 2555.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร และ วิชา มหาคุณ. การตีความกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ :
ชวนพิมพ์, 2523.
- พระอินทปรีชา (เหยียน เลขะวณิช). คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ภาค 1. พระนคร : โรงพิมพ์
โสภณพิพรรฒธนากร, 2468.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายอาญา 1 : ภาคบทบัญญัติทั่วไป
หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562.
- สรารุช ปิตียาศักดิ์. คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 พร้อมด้วยประกาศกระทรวงที่เกี่ยวข้อง.
กรุงเทพฯ : นิติธรรม, 2561.
- สุนติ คงเทพ. กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ : บริษัท มังกูด ดิจิตอลเพรส จำกัด, 2561.
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2495 ก .
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาภาค 2-3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา. พระนคร : วิบูลกิจ, 2495 ข.

วารสาร และหนังสือพิมพ์

- จิตติ ดิงศภัทย์ และเกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. “สนทนาหลักและปัญหาในกฎหมายอาญาภาคทั่วไป”, วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 16 (เล่ม 2), มิถุนายน 2530. หน้า 1-24.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. “ความผิดฐานลักทรัพย์”, วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 16 (เล่ม 2), มิถุนายน 2530. หน้า 25-58.
- โสภณ รัตนาร. “การครอบครองในกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา”, วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 24 (เล่ม 2), มิถุนายน 2538. หน้า 261-269.

วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย เอกสารวิจัย

- สุนติ คงเทพ. “ความผิดฐานลักทรัพย์ : ศึกษาการเอาไปซึ่งพลังงาน”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- อรุโณทัย ชี้อสุวรรณ. “ความผิดฐานลักทรัพย์ : ศึกษากรณีการลักลอบใช้กระแสไฟฟ้า”. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2560.

สัมภาษณ์

- กชกร เพ็ญระนัย, อาจารย์ (สบ 1) กลุ่มงานคณาจารย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ. สัมภาษณ์. 18 มีนาคม 2563.
- คงยศ คุณจักร, อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด. สัมภาษณ์. 15 มีนาคม 2563.
- ชานนท์ คำนวนศักดิ์, สารวัตร กลุ่มงานตรวจสอบและวิเคราะห์ฯ กองบังคับการสนับสนุนทางเทคโนโลยี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. สัมภาษณ์. 20 มีนาคม 2563.
- ดริณ จาดเจริญ, เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการพิเศษ. สัมภาษณ์. 20 มีนาคม 2563.
- ณัฐพล จารุวรรณ, อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด. สัมภาษณ์. 17 มีนาคม 2563.
- เบญจพร วัชรวุฒิชัย, อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด. สัมภาษณ์. 25 กุมภาพันธ์ 2563.
- ปกรณ์ ธรรมโรจน์, อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด. สัมภาษณ์. 24 กุมภาพันธ์ 2563.
- เสาวนีย์ ขำสำอางค์, อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด. สัมภาษณ์. 13 มีนาคม 2563.
- อินทรภาพร จันทร์สว่าง, อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด. สัมภาษณ์. 15 มีนาคม 2563.
- อัศวินุต แสงทองดี, อาจารย์ (สบ 2) กลุ่มงานคณาจารย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ. สัมภาษณ์. 21 มีนาคม 2563.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

คณะกรรมการกฤษฎีกา. “รายงานการประชุมอนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมาย
อาญา ครั้งที่ 89, 11/2483”. 11 พฤษภาคม 2483.

ป้องกันราชอาณาจักร, วิทยาลัย. “เอกสาร วปอ. หมายเลข 006 คู่มือการเขียนเอกสารวิจัย”. 2562.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“กระเป๋าเงินดิจิทัล” ภัยในโลกออนไลน์” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/news/business/finance-banking/1643286>, 2562.

“กลโกงใหม่ แต่จอบีบ เงินหายเกลี้ยงบัญชี แนะระวังโดยเฉพาะแม่ค้าออนไลน์” . (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก : <https://highlight.kapook.com/view/190381>, 2563.

“กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้
จาก : <http://ird.stou.ac.th/dbresearch/uploads/156/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf>, 2563.

“กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : คุ้มครองหรือไม่คุ้มครอง” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.etcha.or.th/content/personal-data-protection-act-protect-or-not.html>,
2563.

“แก๊งผิดที่! จับ 2 นศ. แสกข้อมูลโค้ดลดราคาร้านอาหารขายต่อราคาถูก” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<https://www.tnnthailand.com/content/16076>, 2562.

“เก็บเงินคริปโตอย่างไรให้ปลอดภัย” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.catcyfence.com/it-security/article/how-to-securing-your-crypto-wallet/>, 2562.

“ข้อมูลส่วนบุคคล ของเราไปไหน ถูกซื้อขายอย่างไรบนอินเทอร์เน็ต?”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<https://www.marketingoops.com/data/where-is-personal-data/>, 2563.

“คุก 20 ปี โจ้เขียนเกมส์ออนไลน์ แสกเงินแบงก์ไทยพาณิชย์” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<https://www.sanook.com/news/1131092/>, 2562.

ธนากร อุษพานิชย์. “การจารกรรมข้อมูลทางคอมพิวเตอร์กับความผิดทางอาญา” . (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก : <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/72999-Article%20Text-173036-1-10-20161223.pdf>,
2553.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. “ข่าว ธปท. ฉบับที่ 8/2557 เรื่อง ข้อมูลเกี่ยวกับ Bitcoin และหน่วย
ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่ลักษณะใกล้เคียง” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<https://www.bot.or.th/Thai/PressAndSpeeches/Press/News2557/n0857t.pdf>,
2557.

“ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับ Update ล่าสุด)” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<http://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=567410&ext=pdf>, 2563.

- “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับ Update ล่าสุด)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=570066&ext=pdf>, 2563.
- “ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับ Update ล่าสุด)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=443287&ext=pdf>, 2563.
- “พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135 (ตอนที่ 33 ก), 13 พฤษภาคม 2561, หน้า 43-70.
- “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2547”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.thailaws.com/law/thaiacts/code1193.pdf>, 2563.
- “พระราชบัญญัติความลับทางการค้า (ฉบับ Update ล่าสุด)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A490/%A490-20-9999-update.pdf>, 2563.
- “พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124 (ตอนที่ 27 ก), 18 มิถุนายน 2550, หน้า 4-13.
- “พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 (ตอนที่ 10 ก), 24 มกราคม 2560, หน้า 24-35.
- “พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 (ฉบับ Update ล่าสุด)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://app-www.thca.krisdika.go.th/Naturesig/CheckSig?whichLaw=law2&folderName=%c771&lawPath=%c771-20-9999-update>, 2562.
- “พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับ Update ล่าสุด)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=570721&ext=htm>, 2563.
- พัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.), สำนักงาน. “รายงานผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ปี 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.etda.or.th/publishing-detail/value-of-e-commerce-survey-in-thailand-2018.html>, 2563.
- ณิชชา สุขะวิธกุล. “Bitcoin ความท้าทายทางกฎหมาย สู่อสังคัมไร้เงินสด”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/645428>, 2561.
- “รวบ 2 นศ.แฮกข้อมูลเว็บไซต์ร้านอาหารโมโยไค้ดลัด”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.workpointnews.com/2019/09/05/956/>, 2563.
- “ลำดับเหตุการณ์โกงเงินผ่าน Kplus และ Truemoney Wallet พร้อมแชร์วิธีป้องกันโจรกรรมทางการเงินทุกรูปแบบ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://chaitung.com/financial-protect/>, 2563.

- สมศักดิ์ เขียวจรูญกุล. “รายงานการวิจัย เรื่อง มาตรการทางกฎหมายอาญาในการคุ้มครองข้อมูลคอมพิวเตอร์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.ird.stou.ac.th/Researchlib/uploads/2561_048/2561_048.pdf, 2559.
- สมศักดิ์ เขียวจรูญกุล. “รายงานการวิจัย เรื่อง ความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามประมวลกฎหมายอาญา” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.ird.stou.ac.th/Researchlib/uploads/2558_002/fulltext.pdf, 2558.
- “สรุปคดีข้อมูลส่วนบุคคลครั้งประวัติศาสตร์ เมื่อเฟซบุ๊กถูกปรับ 150,000 ล้านบาท บริษัทใหญ่ ต้องปกป้องผู้ใช้งาน” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thematter.co/brief/recap/recap-1564056001/81475>, 2563.
- สอนชัย สิริอารียกุล. “หมายเหตุท้ายฎีกา เรื่องความลับทางการค้า” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.lawsiam.com/?name=lawyer-ownload&file=filedetail&max=2497>, 2563.
- “ศาลฎีกามีคำพิพากษา จำคุกแฮกเกอร์ ฐานแก้ไขวงเงิน ระบบเติมเงินทรูมูฟ” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.3.truecorp.co.th/investor/entry/1301>, 2563.
- ศิริชนก วิริยเกื้อกุล. “สกุลเงินดิจิทัลกับความผิดฐานลักทรัพย์” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2561/hi2561-010.pdf>, 2561.
- ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. “โครงการศึกษาเรื่องการบังคับคดีกับสินทรัพย์ดิจิทัล รายงานฉบับสมบูรณ์” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.law.chula.ac.th/publishing/3403/>, 2563.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ศาลฎีกา. “คำพิพากษาฎีกาที่ 877/2501” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deka.supremecourt.or.th/search>, 2563.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ศาลฎีกา. “คำพิพากษาฎีกาที่ 701/2505(ประชุมใหญ่)” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deka.supremecourt.or.th/search>, 2563.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ศาลฎีกา. “คำพิพากษาฎีกาที่ 5354/2539” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deka.supremecourt.or.th/search>, 2563.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ศาลฎีกา. “คำพิพากษาฎีกาที่ 1880/2542 (ประชุมใหญ่)” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deka.supremecourt.or.th/search>, 2563.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ศาลฎีกา. “คำพิพากษาฎีกาที่ 2286/2545” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deka.supremecourt.or.th/search>, 2563.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ศาลฎีกา. “คำพิพากษาฎีกาที่ 5161/2547” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deka.supremecourt.or.th/search>, 2563.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ศาลฎีกา. “คำพิพากษาฎีกาที่ 4948/2551” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deka.supremecourt.or.th/search>, 2563.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ศาลฎีกา. “คำพิพากษาฎีกาที่ 14689/2558” . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deka.supremecourt.or.th/search>, 2563.

“10 อันดับสกุลเงินดิจิทัลที่มีมูลค่าสูงสุด”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://medium.com/bitkub/cryptocurrency-blockchain-bitcoin-top10-marketcap-value-fca2549dd9fb, 2563>.

ภาษาต่างประเทศ

“A Huge List of Cryptocurrency Thefts”. (Online). Available : <https://hackernoon.com/a-huge-list-of-cryptocurrency-thefts-16d6bf246389>, 2019.

“Basic Manual on the Detection And Investigation of the Laundering of Crime Proceeds Using Virtual Currencies”. (Online). Available : https://www.imolin.org/pdf/imolin/FULL10-UNODCVirtualCurrencies_final.pdf, 2020.

“Case Summaries B2C2 Ltd v Quoine Pte Ltd [2019] SGHC(I) 03”. (Online). Available : https://www.supremecourt.gov.sg/news/case-summaries/b2_c2_ltd-v-quoine-pte-ltd-2019-sghci-03, 2019.

“Chicago Trader Charged with Crypto Theft”. (Online). Available : <https://www.pymnts.com/blockchain/bitcoin/2018/bitcoin-wire-fraud-cryptocurrency/>, 2020.

“Digital in 2020”. (Online). Available : <https://www.wearesocial.com/digital-2020>, 2020.

“English translation of the Mt gox judgement of the legal status of bitcoin prepared by the Digital Assets Project”. (Online). Available : <https://www.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/commercial-law-centre/blog/2019/02/english-translation-mt-gox-judgment-legal>, 2020.

Gregory Bischooping. “Prosecuting Cryptocurrency Theft with the Defend Trade Secrets Act of 2016”. (Online). Available : https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=9641&context=penn_law_review, 2020.

Henry S. Zaytoun. “Cyber Pickpockets: Blockchain, Cryptocurrency, and the Law of Theft”. (Online). Available : <https://scholarship.law.unc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6709&context=nclr>, 2020.

Library of Congress. “Regulation of Cryptocurrency: Japan”. (Online). Available : <https://www.loc.gov/law/help/cryptocurrency/japan.php>, 2020.

“Penal Code (Act No.45 of 1907)”. (Online). Available : <http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf>, 2020.

“Penal Code of Japan”. (Online). Available : <http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf>, 2020.

Reuters. “Cryptocurrency thefts, scams hit \$1.7 billion in 2018 : report”. (Online). Available : <https://www.reuters.com/article/us-crypto-currency->

crime/cryptocurrency-thefts-scams-hit-1-7-billion-in-2018-report-idUSKCN1PN1SQ, 2019.

Takato Natsui. “Cybercrime in Japan : Recent cases, legislations, problems and perspectives”. (Online). Available : http://cyberlaw.la.coocan.jp/Document/netsafepapers_takatonatsui_japan.pdf, 2020.

“The Magic of Mt. Gox: How Bitcoin Is Confounding Insolvency Law” . (Online). Available : <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=3e51c027-c00-463b-97a0-f674257c503c>, 2020.

“Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (UFADAA) and Digital Assets”. (Online). Available : <http://content.aba.com/briefings/3012911.pdf>, 2016.

United States Department of Justice. “Chicago Trader Facing Federal Fraud Charge for Allegedly Misappropriating \$2 Million in Cryptocurrencies”. (Online). Available : <https://www.justice.gov/usao-ndil/pr/chicago-trader-facing-federal-fraud-charge-allegedly-misappropriating-2-million>, 2016.

“US charges men with cryptocurrency theft, SIM-swapping attacks”. (Online). Available: <https://www.zdnet.com/article/us-charges-men-with-cryptocurrency-theft-sim-swapping-attacks/>, 2020.

“Young Man Prosecuted in Japan for \$134 000 Monappy Crypto Theft”. (Online). Available : <https://www.crowdfundinsider.com/2019/03/145438-young-man-prosecuted-in-japan-for-134-000-monappy-crypto-theft/>, 2020.

“1652. Protection of Government Property – Intangible Property Interests”. (Online). Available : <https://www.justice.gov/archives/jm/criminal-resource-manual-1652-protection-government-property-intangible-property-interests>, 2020.

“18 U.S. Code Title 18—CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE”. (Online). Available: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18>, 2020.

ภาคผนวก

ผนวก ก

พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561
(เฉพาะส่วนของนิยามศัพท์)

เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๓๓ ก หน้า ๔๓
ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑

พระราชกำหนด
การประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล
พ.ศ. ๒๕๖๑

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
เป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล

พระราชกำหนดนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๓๓ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชกำหนดนี้ เพื่อให้การกำกับและการควบคุมการค้าเงินดิจิทัลและการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทำให้การค้าเงินดิจิทัลและการประกอบธุรกิจดังกล่าวมีความโปร่งใส อันจะเป็นประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศและการคุ้มครองผู้ลงทุนและประชาชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการตราพระราชกำหนดนี้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

“นายหน้าซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล” หมายความว่า บุคคลซึ่งให้บริการหรือแสดงต่อบุคคลทั่วไปว่า พร้อมจะให้บริการเป็นนายหน้าหรือตัวแทน เพื่อซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลให้แก่บุคคลอื่น โดยกระทำเป็นทางค้าปกติและได้รับค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนอื่น แต่ไม่รวมถึงการเป็นนายหน้าหรือตัวแทนในลักษณะที่คณะกรรมการ ก.ล.ด. ประกาศกำหนด

“ผู้ค้าสินทรัพย์ดิจิทัล” หมายความว่า บุคคลซึ่งให้บริการหรือแสดงต่อบุคคลทั่วไปว่า พร้อมจะให้บริการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลในนามของตนเองเป็นทางค้าปกติ โดยกระทำนอกศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล แต่ไม่รวมถึงการให้บริการในลักษณะที่คณะกรรมการ ก.ล.ด. ประกาศกำหนด

“ผู้ให้บริการระบบเสนอขายโทเคนดิจิทัล” หมายความว่า ผู้ให้บริการระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเสนอขายโทเคนดิจิทัลที่ออกใหม่ ซึ่งทำหน้าที่กั้นกรองลักษณะของโทเคนดิจิทัลที่จะเสนอขาย คุณสมบัติของผู้ออก และความครบถ้วนถูกต้องของแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายโทเคนดิจิทัล และร่างหนังสือชี้ชวน หรือข้อมูลอื่นใดที่เปิดเผยผ่านผู้ให้บริการดังกล่าว

“คณะกรรมการ ก.ล.ด.” หมายความว่า คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

“สำนักงาน ก.ล.ด.” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชกำหนดนี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชกำหนดนี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชกำหนดนี้ และให้มีอำนาจออกประกาศและแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชกำหนดนี้

ประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผนวก ข
พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ
คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

พระราชบัญญัติ
ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
พ.ศ. 2550
(แก้ไข พ.ศ. 2560)

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2550
เป็นปีที่ 62 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม
ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด
เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ระบบคอมพิวเตอร์” หมายความว่า อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ของคอมพิวเตอร์ที่เชื่อม
การทำงานเข้าด้วยกัน โดยได้มีการกำหนดคำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด และแนวทางปฏิบัติงานให้
อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ

“ข้อมูลคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูล ข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด
บรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ และให้หมายความ
รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

“ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร
ของระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งแสดงถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง ปลายทาง เส้นทาง เวลา วันที่ ปริมาณ
ระยะเวลา ชนิดของบริการ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์นั้น

“ผู้ให้บริการ” หมายความว่า

(1) ผู้ให้บริการแก่บุคคลอื่นในการเข้าสู่อินเทอร์เน็ต หรือให้สามารถติดต่อถึงกัน โดยประการอื่น โดยผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการในนามของตนเอง หรือในนามหรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น

(2) ผู้ให้บริการเก็บรักษาข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น

“ผู้ใช้บริการ” หมายความว่า ผู้ใช้บริการของผู้ให้บริการไม่ว่าต้องเสียค่าใช้บริการหรือไม่ก็ตาม

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

มาตรา 5 ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึง โดยเฉพาะและมาตรการนั้นมีได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 6 ผู้ใดล่วงรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะ ถ้านำมาตรการดังกล่าวไปเปิดเผยโดยมิชอบในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 7 ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึง โดยเฉพาะและมาตรการนั้นมีได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 8 ผู้ใดกระทำได้ด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อดักจับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมีได้มีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อให้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 9 ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 10 ผู้ใดกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบ เพื่อให้การทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นถูกระงับ ชะลอ ชัดขวาง หรือรบกวนจนไม่สามารถทำงานตามปกติได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 11 ผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นโดยปกปิดหรือปลอมแปลงแหล่งที่มาของการส่งข้อมูลดังกล่าว อันเป็นการรบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นโดยปกติสุข ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

ผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นอันมีลักษณะเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสามารถบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท

ให้รัฐมนตรีออกประกาศกำหนดลักษณะและวิธีการส่ง รวมทั้งลักษณะและปริมาณของข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่เป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับและลักษณะอันเป็นการบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย

มาตรา 12 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 หรือมาตรา 11 เป็นการกระทำต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศหรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 เป็นการกระทำต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสามโดยมิได้มีเจตนาฆ่า แต่เป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

มาตรา 12/1 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 โดยมิได้มีเจตนาฆ่า แต่เป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

มาตรา 13 ผู้ใดจำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งที่จัดทำขึ้นโดยเฉพาะเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 หรือมาตรา 11 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดจำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งที่จัดทำขึ้นโดยเฉพาะเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดตามมาตรา 12 วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดจำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งที่จัดทำขึ้นโดยเฉพาะเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 หรือมาตรา 11 หากผู้นำไปใช้ได้กระทำความผิดตามมาตรา 12 วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม หรือต้องรับผิดตามมาตรา 12 วรรคสองหรือวรรคสี่ หรือมาตรา 12/1 ผู้จำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งดังกล่าวจะต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่มีกำหนดโทษสูงขึ้นไปด้วย ก็เฉพาะเมื่อตนได้รู้หรืออาจเล็งเห็นได้ว่าจะเกิดผลเช่นที่เกิดขึ้นนั้น

ผู้ใดจำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งที่จัดทำขึ้นโดยเฉพาะเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดตามมาตรา 12 วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม หากผู้นำไปใช้ได้กระทำความผิดตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสาม หรือต้องรับผิดตามมาตรา 12 วรรคสองหรือวรรคสี่ หรือมาตรา 12/1 ผู้จำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งดังกล่าวต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่มีกำหนดโทษสูงขึ้นไปด้วย

ในกรณีที่ผู้จำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งผู้ใดต้องรับผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง และตามวรรคสามหรือวรรคสี่ด้วย ให้ผู้นั้นต้องรับโทษที่มีอัตราโทษสูงที่สุดแต่กระทางเดียว

มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

(2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

(3) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

(5) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (1) (2) (3) หรือ (4)

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (1) มิได้กระทำต่อประชาชน แต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้กระทำ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้

มาตรา 15 ผู้ให้บริการผู้ใดให้ความร่วมมือ ยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามมาตรา 14

ให้รัฐมนตรีออกประกาศกำหนดขั้นตอนการแจ้งเตือน การระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์

ถ้าผู้ให้บริการพิสูจน์ได้ว่าตนได้ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามวรรคสอง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา 16 ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม หรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อภาพของผู้ตาย และการกระทำนั้นน่าจะทำให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอายผู้กระทำต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง เป็นการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยสุจริต อันเป็นการติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ ผู้กระทำไม่มีความผิด

ความผิดตามวรรคหนึ่งและวรรคสองเป็นความผิดอันยอมความได้

ถ้าผู้เสียหายในความผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย

มาตรา 16/1 ในคดีความผิดตามมาตรา 14 หรือมาตรา 16 ซึ่งมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ศาลอาจสั่ง

(1) ให้ทำลายข้อมูลตามมาตราดังกล่าว

(2) ให้โฆษณาหรือเผยแพร่คำพิพากษาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่นใด ตามที่ศาลเห็นสมควร โดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณา หรือเผยแพร่

(3) ให้ดำเนินการอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้น

มาตรา 16/2 ผู้ใดรู้ว่าข้อมูลคอมพิวเตอร์ในความครอบครองของตนเป็นข้อมูลที่ศาลสั่งให้ทำลายตามมาตรา 16/1 ผู้นั้นต้องทำลายข้อมูลดังกล่าว หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 14 หรือมาตรา 16 แล้วแต่กรณี

มาตรา 17 ผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้นอกราชอาณาจักรและ

(1) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้น หรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ หรือ

(2) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหาย และผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ

จะต้องรับโทษภายในราชอาณาจักร

มาตรา 17/1 ความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 11 มาตรา 13 วรรคหนึ่ง มาตรา 16/2 มาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรา 27 ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบที่รัฐมนตรีแต่งตั้งมีอำนาจเปรียบเทียบได้

คณะกรรมการเปรียบเทียบที่รัฐมนตรีแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งให้มีจำนวนสามคน ซึ่งคนหนึ่งต้องเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อคณะกรรมการเปรียบเทียบได้ทำการเปรียบเทียบกรณีใดและผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการเปรียบเทียบกำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีนั้นเป็นอันเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้เริ่มนับอายุความในการฟ้องคดีใหม่ นับตั้งแต่วันที่ครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

หมวด 2

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 18 ภายใต้บังคับมาตรา 19 เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือในกรณีที่มีการร้องขอตามวรรคสองให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ เฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดและหาตัวผู้กระทำความผิด

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสาร ข้อมูล หรือหลักฐานอื่นใดที่อยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้

(2) เรียกข้อมูลจากรางคอมพิวเตอร์จากผู้ให้บริการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์หรือจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

(3) สั่งให้ผู้ให้บริการส่งมอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้บริการที่ต้องเก็บตามมาตรา 26 หรือที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของผู้ให้บริการให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือให้เก็บข้อมูลดังกล่าวไว้ก่อน

(4) ทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจากรางคอมพิวเตอร์จากระบบคอมพิวเตอร์ที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิด ในกรณีที่ระบบคอมพิวเตอร์นั้นยังมิได้อยู่ในความครอบครองของพนักงานเจ้าหน้าที่

(5) สั่งให้บุคคลซึ่งครอบครองหรือควบคุมข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ดังกล่าวให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

(6) ตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือเพื่อสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดและสั่งให้บุคคลนั้นส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ ที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็นให้ด้วยก็ได้

(7) ถอดรหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด หรือสั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทำการถอดรหัสลับ หรือให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับดังกล่าว

(8) ยึดหรืออายัดระบบคอมพิวเตอร์เท่าที่จำเป็นเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการทราบรายละเอียดแห่งความผิดและผู้กระทำความผิด

เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในบรรดาความผิดอาญาต่อกฎหมายอื่นซึ่งได้ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นองค์ประกอบหรือเป็นส่วนหนึ่งในการกระทำความผิดหรือมีข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายอื่น พนักงานสอบสวนอาจร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งดำเนินการตามวรรคหนึ่งก็ได้ หรือหากปรากฏข้อเท็จจริงดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงและหลักฐานแล้วแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

ให้ผู้ได้รับการร้องขอจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง (1) (2) และ (3) ดำเนินการตามคำร้องขอโดยไม่ชักช้า แต่ต้องไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ หรือภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวันและไม่เกินสิบห้าวัน เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสมควรต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ รัฐมนตรีอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดระยะเวลาที่ต้องดำเนินการที่เหมาะสมกับประเภทของผู้ให้บริการก็ได้

มาตรา 19 การใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 18 (4) (5) (6) (7) และ (8) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามคำร้อง ทั้งนี้ คำร้องต้องระบุเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลใดกระทำหรือกำลังจะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นความผิด เหตุที่ต้องใช้อำนาจ ลักษณะของการกระทำความผิด รายละเอียดเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิด เท่าที่สามารถจะระบุได้ ประกอบคำร้องด้วย ในการพิจารณาคำร้องให้ศาลพิจารณาคำร้องดังกล่าวโดยเร็ว

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตแล้ว ก่อนดำเนินการตามคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งสำเนาบันทึกเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้ต้องใช้อำนาจตามมาตรา 18 (4) (5) (6) (7) และ (8) มอบให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองระบบคอมพิวเตอร์นั้นไว้เป็นหลักฐาน แต่ถ้าไม่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองเครื่องคอมพิวเตอร์อยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งมอบสำเนาบันทึกนั้นให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการดำเนินการตามมาตรา 18 (4) (5) (6) (7) และ (8) ส่งสำเนาบันทึกรายละเอียดการดำเนินการและเหตุผลแห่งการดำเนินการให้ศาลที่มีเขตอำนาจภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาลงมือดำเนินการ เพื่อเป็นหลักฐาน

การทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามมาตรา 18 (4) ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิด และต้องไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจการของเจ้าของหรือผู้ครอบครองข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นเกินความจำเป็น

การยึดหรืออายัดตามมาตรา 18 (8) นอกจากจะต้องส่งมอบสำเนาหนังสือแสดงการยึดหรืออายัดมอบให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองระบบคอมพิวเตอร์นั้นไว้เป็นหลักฐานแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งยึดหรืออายัดไว้เกินสามสิบวันมิได้ ในกรณีจำเป็นที่ต้องยึดหรืออายัดไว้นานกว่านั้นให้ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อขอขยายเวลายึดหรืออายัดได้ แต่ศาลจะอนุญาตให้ขยายเวลาครั้งเดียวหรือหลายครั้งรวมกันได้อีกไม่เกินหกสิบวัน เมื่อหมดความจำเป็นที่จะยึดหรืออายัดหรือครบกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องส่งคืนระบบคอมพิวเตอร์ที่ยึดหรือถอนการอายัดโดยพลัน

หนังสือแสดงการยึดหรืออายัดตามวรรคห้าให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 20 ในกรณีที่มีการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ดังต่อไปนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีอาจยื่นคำร้องพร้อมแสดงพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจขอให้มีการสั่งระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์ได้

(1) ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(2) ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในภาค 2 ลักษณะ 1 หรือลักษณะ 1/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

(3) ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือกฎหมายอื่นซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้นหรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ร้องขอ

ในกรณีที่มีการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกฤษฎีกา ข้อมูลคอมพิวเตอร์จะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องพร้อมแสดงพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจขอให้มีการสั่งระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์ได้ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับกับการประชุมของคณะกรรมการกฤษฎีกาข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยอนุโลม

ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการกฤษฎีกาข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามมาตราสองขึ้นคณะหนึ่งหรือหลายคณะ แต่ละคณะให้มีกรรมการจำนวนเก้าคนซึ่งสามในเก้าคนต้องมาจากผู้แทนภาคเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน ด้านสื่อสารมวลชน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง และให้กรรมการได้รับค่าตอบแทนตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

การดำเนินการของศาลตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง พนักงานเจ้าหน้าที่จะทำการระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นเองหรือจะสั่งให้ผู้ที่ให้บริการระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นก็ได้ ทั้งนี้ ให้รัฐมนตรีประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ ระยะเวลา และวิธีการปฏิบัติสำหรับการระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์ของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ให้บริการให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันโดยคำนึงถึงพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน พนักงานเจ้าหน้าที่จะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งไปก่อนที่จะได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี หรือพนักงานเจ้าหน้าที่โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกฤษฎีกา ข้อมูลคอมพิวเตอร์จะยื่นคำร้องตามวรรคสองไปก่อนที่รัฐมนตรีจะมอบหมายก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องรายงานให้รัฐมนตรีทราบโดยเร็ว

มาตรา 21 ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่พบว่า ข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดมีชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์รวมอยู่ด้วย พนักงานเจ้าหน้าที่อาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อขอให้มีคำสั่งห้ามจำหน่ายหรือเผยแพร่ หรือสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นระงับการใช้ ทำลาย หรือแก้ไขข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขในการใช้ มีไว้ในครอบครอง หรือเผยแพร่ชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์ดังกล่าวก็ได้

ชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์ตามวรรคหนึ่งหมายถึงชุดคำสั่งที่มีผลทำให้ข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์หรือชุดคำสั่งอื่นเกิดความเสียหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมขัดข้องหรือปฏิบัติงานไม่ตรงตามคำสั่ง หรือโดยประการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่เป็นชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์ที่อาจนำมาใช้เพื่อป้องกันหรือแก้ไขชุดคำสั่งดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ รัฐมนตรีอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดรายชื่อ ลักษณะ หรือรายละเอียดของชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์ซึ่งอาจนำมาใช้เพื่อป้องกันหรือแก้ไขชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์ก็ได้

มาตรา 22 ห้ามมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่และพนักงานสอบสวนในกรณีตามมาตรา 18 วรรคสองเปิดเผยหรือส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลของผู้ใช้บริการที่ได้มาตามมาตรา 18 ให้แก่บุคคลใด

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับการกระทำเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้หรือผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอื่นในกรณีตามมาตรา 18 วรรคสอง หรือเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบหรือกับพนักงานสอบสวนในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 18 วรรคสอง โดยมีชอบหรือเป็นการกระทำตามคำสั่งหรือที่ได้รับอนุญาตจากศาล

พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนผู้ใดฝ่าฝืนวรรคหนึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 23 พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนในกรณีตามมาตรา 18 วรรคสอง ผู้ใดกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลของผู้ใช้บริการ ที่ได้มาตามมาตรา 18 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 24 ผู้ใดล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลของผู้ใช้บริการที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนได้มาตามมาตรา 18 และเปิดเผยข้อมูลนั้นต่อผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 25 ข้อมูล ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้หรือที่พนักงานสอบสวนได้มาตามมาตรา 18 วรรคสอง ให้อ้างและรับฟังเป็นพยานหลักฐานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยานได้ แต่ต้องเป็นชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น

มาตรา 26 ผู้ให้บริการต้องเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับแต่วันที่ข้อมูลนั้นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ แต่ในกรณีจำเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งให้ผู้ให้บริการผู้ใดเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้เกินเก้าสิบวันแต่ไม่เกินสองปีเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายและเฉพาะคราวก็ได้

ผู้ให้บริการจะต้องเก็บรักษาข้อมูลของผู้ใช้บริการเท่าที่จำเป็นเพื่อให้สามารถระบุตัวผู้ใช้นับตั้งแต่เริ่มใช้บริการและต้องเก็บรักษาไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับตั้งแต่การให้บริการสิ้นสุดลง

ความในวรรคหนึ่งจะใช้กับผู้ให้บริการประเภทใด อย่างไร และเมื่อใด ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ผู้ให้บริการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรานี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา 27 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สั่งตาม มาตรา 18 หรือมาตรา 20 หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลตามมาตรา 21 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท และปรับเป็นรายวันอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา 28 การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์และมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีกำหนด

ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ อาจได้รับค่าตอบแทนพิเศษตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ในการกำหนดให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความขาดแคลนในการหาผู้มาปฏิบัติหน้าที่หรือมีการสูญเสียผู้ปฏิบัติงานออกจากระบบราชการ เป็นจำนวนมากคุณภาพของงาน และการดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมโดยเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนของผู้ปฏิบัติงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมด้วย

มาตรา 29 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือรับคำกล่าวโทษ และมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนเฉพาะความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ในการจับ ควบคุม คั่น การทำสำนวนสอบสวนและดำเนินคดีผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ บรรดาที่เป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานงานกับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ให้นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้กำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติและรัฐมนตรีมีอำนาจร่วมกันกำหนดระเบียบเกี่ยวกับแนวทางและวิธีปฏิบัติในการดำเนินการตามวรรคสอง

มาตรา 30 ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 31 ค่าใช้จ่ายในเรื่องดังต่อไปนี้ รวมทั้งวิธีการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

(1) การสืบสวน การแสวงหาข้อมูล และรวบรวมพยานหลักฐานในคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(2) การดำเนินการตามมาตรา 18 วรรคหนึ่ง (4) (5) (6) (7) และ (8) และมาตรา 20

(3) การดำเนินการอื่นใดอันจำเป็นแก่การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากในปัจจุบันระบบคอมพิวเตอร์ได้เป็นส่วนสำคัญของการประกอบกิจการและการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากมีผู้กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือใช้วิธีการใด ๆ เข้าล่วงรู้ข้อมูล แก้ไข หรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ หรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจาร ย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย กระทบกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชน สมควรกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ผนวก ค

แบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

แบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เรื่อง แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการทำวิจัยทางวิชาการของนายปรีชา ศรีอัมพรแสง อัยการพิเศษฝ่าย สำนักงานคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด ผู้วิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อทราบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงแนวทางการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

3. ในแบบสอบถามนี้

“สินทรัพย์ดิจิทัล” หมายความว่า คริปโทเคอร์เรนซี และโทเคนดิจิทัล ตามความหมายที่บัญญัติในพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561

“ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อมูล ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบของตัวอักษร ตัวเลข เสียง ภาพ หรือรูปแบบอื่นใดที่สื่อความหมายได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ ที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีใช้ความลับทางการค้า ตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545

4. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นในการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายและข้อเสนอแนะ

ขอความกรุณาโปรดตอบแบบสอบถามในส่วนที่ท่านเกี่ยวข้อง และขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม มา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม.....
2. ตำแหน่ง.....
3. ที่ทำงานปัจจุบัน.....
4. ระยะเวลาการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาโดยรวมของท่าน ปี
5. โปรดอธิบายลักษณะงานคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
ในความรับผิดชอบของท่าน

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

1. ในปัจจุบันบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับความผิดอาญาในกรณีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์
ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มีอย่างไรบ้าง (โปรดระบุขอบเขตการใช้บังคับกฎหมายดังกล่าว
โดยสังเขป)

.....

.....

.....

2. บทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจสอบสวนของเจ้าพนักงานสำหรับความผิดที่มีวัตถุประสงค์แห่งการ
กระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มีอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ท่านมีความเห็นว่า บทบัญญัติกฎหมายที่ใช้ดำเนินคดีกับอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีวัตถุประสงค์
แห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มีความเหมาะสมและครอบคลุม
กับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือไม่

.....

.....

.....

4. ขอให้ท่านยกตัวอย่างการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (โปรดอธิบายข้อเท็จจริงโดยย่อแห่งคดี แนวทางเลือกปรับฐานความผิดและสภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่เกี่ยวข้อง)

.....
.....
.....

5. ท่านมีความเห็นว่า การดำเนินคดีลักทรัพย์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน มีสภาพปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

6. ลักษณะบทบัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์ในต่างประเทศ มีขอบเขตการใช้บังคับกับกรณีการกระทำต่อทรัพย์สินไม่มีรูปร่างอย่างไรบ้าง และในต่างประเทศมีพัฒนาการด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

7. ขอให้ท่านยกตัวอย่างการดำเนินคดีความผิดอาญาซึ่งมีวัตถุแห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ

.....
.....
.....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นในการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายและข้อเสนอแนะ

1. ท่านมีความเห็นว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีลักทรัพย์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันสมควรมีการปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2. ท่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีลิขสิทธิ์ที่อยู่ในรูปของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ อย่างไร โปรดระบุเหตุผลประกอบ

.....
.....
.....

3. ท่านมีความเห็นว่า ปัจจุบันมีความจำเป็นในการกำหนดฐานความผิดเฉพาะเพื่อใช้บังคับกับความผิดอาญาซึ่งมีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือไม่ อย่างไร (โปรดระบุ ฐานความผิดเฉพาะที่ควรเพิ่มเติม พร้อมเหตุผลประกอบ)

.....
.....
.....

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ลงชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม
วันที่ตอบแบบสอบถาม

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ : นายปรัชญา ศรีอัมพรแสง
- วัน เดือน ปี เกิด : 2 ตุลาคม 2507
- การศึกษา : นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
: เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
: นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ประวัติการทำงานโดยย่อ : เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม
: อัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
: อัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครปฐม
: อัยการจังหวัดบัวใหญ่
: อัยการจังหวัดสมุทรปราการ
: อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สำนักงานคดีอาญากรุงเทพใต้ 5
: อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่ง 3
- ตำแหน่งปัจจุบัน : อัยการพิเศษฝ่าย สำนักงานคดีแพ่ง

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัล และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

ผู้วิจัย นายปรัชญา ศรีอัมพรแสง **หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62**

ตำแหน่ง อัยการพิเศษฝ่าย สำนักงานอัยการสูงสุด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 12 ของไทย ใช้บังคับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 จนถึงปัจจุบัน ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางฐาน เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ และความผิดฐานรับของโจร ใช้บังคับกับการกระทำความผิดกับ “ทรัพย์” อันได้แก่ ทรัพย์ที่มีรูปร่างเท่านั้น แตกต่างจากความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ หรือความผิดฐานริดเอาทรัพย์ ซึ่งใช้บังคับกับการกระทำความผิดกับ “ทรัพย์สิน” ซึ่งรวมถึงทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างด้วย แม้ว่าในอดีตศาลฎีกาของไทยได้วินิจฉัยเป็นแนวบรรทัดฐานในคำพิพากษาฎีกาที่ 877/2501 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1880/2542 (ประชุมใหญ่) ว่าการลัก กระแสไฟฟ้า และการลักสัญญาณโทรศัพท์จากตู้สาธารณะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ก็ตามแต่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5354/2539 กรณีการนำโทรศัพท์เคลื่อนที่ปรับจูนและก๊อปปี้คลื่นสัญญาณเพื่อลักลอกใช้บริการสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5161/2547 เกี่ยวกับการลักลอกคัดลอกเอาไปซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ศาลฎีกาไทยวินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าว ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ โดยวินิจฉัยว่า สัญญาณโทรศัพท์และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ใช่ “ทรัพย์” จึงเกิดเป็นข้อถกเถียงอย่างกว้างขวางถึงความชัดเจนในการใช้บังคับความผิดฐานลักทรัพย์ ว่าครอบคลุมการกระทำความผิดต่อทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างอย่างอื่น นอกจากกระแสไฟฟ้าและสัญญาณโทรศัพท์จากตู้สาธารณะด้วยหรือไม่

ปัจจุบัน “สินทรัพย์ดิจิทัล” อันได้แก่ คริปโทเคอร์เรนซีหรือสกุลเงินเข้ารหัส โทเคนดิจิทัล และหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่น ตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ถูกนำไปใช้ในการลงทุน การแลกเปลี่ยน และการชำระราคาในระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นที่แพร่หลาย ซึ่งสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้มีมูลค่าราคาสูง สามารถเทียบเคียงและแลกเปลี่ยนเป็นอัตราเงินสกุลพื้นฐานทั่วไปได้ เช่น สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ และผู้เป็นเจ้าของสามารถแสดงอำนาจการครอบครองได้ด้วยการใช้มาตรการความปลอดภัยที่ระบบกำหนด อาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นอย่างมาก และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเนื่องจากความผิดเหล่านี้มักเป็นความผิดข้ามพรมแดนซึ่งหลายประเทศกำลังเผชิญอาชญากรรมเหล่านี้เช่นเดียวกับไทย

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การทำธุรกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลเริ่มตกเป็นเป้าหมายในการกระทำความผิดอาญาหลายประเภท เช่น การฉ้อโกงการลงทุน การแฮกเข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์เพื่อลักเอาหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของเงินดิจิทัล การกรรโชกข่มขู่ด้วยการฝังมัลแวร์คอมพิวเตอร์เพื่อเรียกเงินดิจิทัลเป็นค่าไถ่ ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ใช้บังคับกับกระทำความผิดในส่วนที่กระทำต่อตัวระบบคอมพิวเตอร์ และการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอื่นเท่านั้น ส่วนลักษณะการกระทำผิดที่คนร้ายมุ่งแสวงหาประโยชน์ทางทรัพย์สินโดยทุจริตจะอยู่ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายอาญา จึงเกิดปัญหาความคลุมเครือว่าบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญานั้น จะสามารถใช้บังคับกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งเน้นศึกษาการกระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าข่ายลักษณะความผิดฐานลักทรัพย์ ทั้งนี้ในงานวิจัยจะมีการกล่าวถึงความผิดฐานยกยอกทรัพย์และความผิดฐานรับของโจรซึ่งใช้บังคับกับการกระทำความผิดกับทรัพย์สินที่มีรูปร่างเช่นเดียวกับความผิดฐานลักทรัพย์เฉพาะเพียงในภาพรวม

2. ขอบเขตด้านประชากร

มุ่งเน้นศึกษาแนวคิดของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีอาญาและมีประสบการณ์การทำงานคดีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลรวม 10 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี บทบัญญัติกฎหมาย รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับระบบกฎหมายของไทย ความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ความหมายและลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่ได้กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บทบาทการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ของพนักงานอัยการ และกรณีศึกษาของอาชญากรรมกระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กำหนดเอาไว้ในหัวข้อขอบเขตของการวิจัย ข้อ 2 เพื่อสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ในกรณีของสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ และตัวอย่างอาชญากรรมกระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (ข้อมูลทุติยภูมิ) มาพิจารณาพร้อมกับข้อมูลผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ (ข้อมูลปฐมภูมิ) โดยใช้วิธีการผสมผสานข้อมูลเข้าด้วยกัน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดมาใช้วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ในต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยนำหลักการ ทฤษฎี และแนวคิด มารองรับข้อสรุปจากการศึกษาวิจัยอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของการลงโทษความผิดฐานลักทรัพย์ เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบันมิได้มีการกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” ไว้ จึงนำความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ โดยอนุโลม ในขณะที่แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ปรับใช้กฎหมายความผิดฐานลักทรัพย์กับวัตถุแห่งการกระทำที่เป็นทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างยังแตกต่างกันอยู่ ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายบางส่วนเลือกนำบทบัญญัติความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้

บังคับกับกรณี เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการตีความว่าสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำนั้น เป็น “ทรัพย์สิน” หรือไม่ อย่างไรก็ดี บทบัญญัติความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบและความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามีองค์ประกอบกฎหมายแตกต่างกัน มีอัตราโทษที่ต่างกัน มีเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษที่ต่างกัน และอำนาจของพนักงานอัยการในการเรียกคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาพร้อมยื่นฟ้องคดีอาญาในความผิดทั้งสองฐานนั้นก็แตกต่างกัน การปรับบทกฎหมายที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บังคับใช้กฎหมายที่ต่างกันอาจนำไปสู่ความยุติธรรมในทางคดีที่ต่างกัน

แนวทางในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ สามารถจัดแบ่งออกเป็น

1. กลุ่มประเทศที่บัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์ให้ครอบคลุมถึงทรัพย์บางประเภทที่ไม่มีรูปร่างด้วย โดยเมื่อปี 2562 ที่ผ่านมา สาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้แก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code (Chapter 224)) โดยกำหนดนิยามของคำว่า “ทรัพย์สิน” (Property) ให้หมายความว่า เงิน และบรรดาทรัพย์สินทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ รวมถึงสิทธิเรียกร้อง ทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้หรือไม่มีรูปร่าง และสกุลเงินเสมือน เพื่อสร้างความชัดเจนให้กับการคุ้มครองสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ และในสหรัฐอเมริกา ซึ่งอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีถือคำพิพากษาของศาลเป็นบ่อเกิดกฎหมายประการสำคัญ ได้มีคำพิพากษาของศาลยอมรับว่า คำว่า “Thing of value” หรือ “ทรัพย์สินที่มีมูลค่า” อันเป็นวัตถุแห่งการกระทำอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์นั้น ให้หมายความรวมถึงทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible property) ด้วย

2. กลุ่มประเทศซึ่งมีบทบัญญัติความผิดเป็นพิเศษที่มีใช้ความผิดฐานลักทรัพย์ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีการนำความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับกับกรณีที่วัตถุแห่งการกระทำเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างที่มีลักษณะเข้าข่ายเป็น “บัตรอิเล็กทรอนิกส์” นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาเองได้ประกาศใช้รัฐบัญญัติเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์และการทำละเมิด ค.ศ.1986 (Computer Fraud and Abuse Act 1986) อยู่ในประมวลกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (United States Code : U.S.C.) บรรพที่ 18 (Title 18) หมวดที่ 47 (Chapter 47) มาตรา 1030 การฉ้อโกงและการกระทำที่เกี่ยวกับการเชื่อมต่อกับระบบคอมพิวเตอร์ และรัฐบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคลและการฟื้นฟู ค.ศ.2008 (Identity Theft Enforcement and Restitution Act of 2008) ใช้บังคับในปัจจุบัน

ลักษณะอาชญากรรมซึ่งมีวัตถุแห่งการกระทำความผิดเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์สามารถจัดแบ่งประเภทได้เป็น 1. อาชญากรรมซึ่งมุ่งกระทำต่อตัวสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นกรณีการแย่งกรรมสิทธิ์เอาสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์จากผู้เป็นเจ้าของ โดยผู้เป็นเจ้าของเดิมสูญเสียการครอบครองนั้นไปอย่างสิ้นเชิง เช่น การแสกกระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์แล้วเอาไปซึ่งคริปโทเคอร์เรนซีที่มีลักษณะเป็นหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างหนึ่งและมีมูลค่าเทียบเป็นเงินได้ไป หรือกรณีการลักลอบเอาโค้ดส่วนลดราคาสินค้าของผู้ประกอบการค้าออนไลน์ไปขายต่อแก่บุคคลทั่วไปในทำนองเดียวกับการลักเงินในบัญชีเงินฝากซึ่ง และ 2. อาชญากรรมซึ่งมุ่งแสวงหาประโยชน์อื่นในทางมูลค่าสินจากสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูล

ทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่น ด้วยการลักลอบแอบทำสำเนาหรือล่วงรู้ซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บางประการไปเพื่อใช้แสวงหาประโยชน์ในลักษณะอื่น เช่น การหลอกลวงให้ได้ไปซึ่งรหัสผ่าน ของบริการสื่อสังคมออนไลน์แล้วนำไปขายให้ผู้อื่น ซึ่งผู้ที่ได้ไปซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้น อาจนำไปใช้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปเป็นความผิดต่างหากอีกส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ แนวทาง ในการแก้ไขปัญหาคำถามที่เกี่ยวกับอาชญากรรมในลักษณะของการลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ แนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ด้วยการเพิ่มเติมคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์” ให้รวมถึง “ทรัพย์สิน” ในประมวลกฎหมายอาญา และ แนวทางการกำหนดฐานความผิดเฉพาะด้วยการกำหนดลักษณะฐานความผิดที่กระทำกับสินทรัพย์ ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บัญญัติรวมไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) โดยแนวทางทั้งสองประการนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมาย 2 ส่วน ได้แก่

1.1 ส่วนบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิด ควรผสมผสานแนวทางการกำหนด เป็นคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์” และคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ควบคู่ไปกับ แนวทางการกำหนดเป็นฐานความผิดเฉพาะ กล่าวคือ เพิ่มเติมคำนิยามของคำว่า “ทรัพย์” เป็นมาตรา 1 (19) หมายความว่า “วัตถุที่มีรูปร่าง วัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วย รุขกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และสิ่งอื่นในทำนองเดียวกัน ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ และ ให้ความหมายนี้ใช้รวมตลอดถึงทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายนี้ด้วย” เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุแห่ง การกระทำที่เป็นองค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 12 ซึ่งเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบกับบัญญัติเพิ่มเติมฐานความผิดเฉพาะ ต่างหากจากฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ครอบคลุมการกระทำ ความผิดบางประการซึ่งไม่เข้ากรณีที่เป็นการกระทำที่เป็นการตัดกรรมสิทธิ์จากผู้เป็นเจ้าของอันเป็น องค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์ ด้วยการเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมที่กระทำกับ สินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มุ่งแสวงหาประโยชน์โดยนำไปใช้กระทำความผิดอย่างอื่น ซึ่งไม่อาจปรับใช้ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วย การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

1.2 ส่วนบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย ในกรณีที่มีการบัญญัติฐาน ความผิดเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ตามข้อ 1.1 ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติด้วยว่า “ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าทรัพย์สินที่สูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

คืน และได้แสดงมูลค่าหรือราคาของทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจนแล้ว เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย”

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการต่อยอดผลการวิจัยในรายงานการวิจัย เรื่อง มาตรการทางกฎหมายอาญาในการคุ้มครองข้อมูลคอมพิวเตอร์ของ สมศักดิ์ เขียวจรรยาภรณ์ (ออนไลน์, 2559) ซึ่งเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 โดยเพิ่มมาตรา 14/1 โดยกำหนดลักษณะความผิดเพิ่มเติม ได้แก่ ความผิดฐานสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นไปโดยมิชอบ และความผิดฐานได้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบโดยรู้ว่ามีข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้มาจากการกระทำความผิดฐานสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดเพิ่มเติมเพื่อให้การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 สอดคล้องกับรูปแบบการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ในปัจจุบัน ซึ่งกระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์นอกเหนือจากกรณีที่สมศักดิ์ เขียวจรรยาภรณ์ (ออนไลน์, 2559) เคยเสนอไว้